

Трг др Зорана Ђинђића 10

Тел/факс: [024/714-434](tel:024714434)

мејл: sinjo@stcable.net

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ

За период од 1. 9. 2025. до 31. 8. 2029.

Садржај

Садржај	2
Увод	5
Полазне основе рада	6
Закони и важећа подзаконска акта по којима Школа ради	6
Наставни планови и програми	7
Правилници о ближим условима у погледу простора, опрема и наставних средстава	8
Стручна спрема наставника	9
Остало	9
Општи акти школе	11
Циљеви школског програма	12
Назив, врста и трајање свих програма образовања и васпитања које Школа остварује и језик на коме се остварује програм	14
Обавезни и изборни предмети и модули по образовним профилима и разредима	16
Образовни профил Електротехничар рачунара	16
Образовни профил Машински техничар моторних возила	18
Образовни профил Фризер	20
Образовни профил Декоратер зидних површина	21
Образовни профил Полагач облога	22
Начин остваривања принципа, циљева и исхода образовања, начин и поступак остваривања прописаних наставних планова и програма, програма других облика стручног образовања и врсте активности у образовно-васпитном раду	23
Начин остваривања школског програма	26
Праћење напредовања и оцењивање ученика	27
Програм допунске, додатне и припремне наставе	29
Програм којим се развијају способности за решавање проблема, комуникација, тимски рад, самоиницијатива и подстиче предузетнички дух	31
Факултативни облици образовно-васпитног рада	33
Екскурзије	34
Стваралачке и слободне активности ученика	34
Културна и јавна делатност школе	36

Начини остваривања и прилагођавања програма ученицима са посебним способностима	38
Програм културних активности школе	49
Програм слободних активности	51
Програм каријерног вођења и саветовања	54
Програм заштите животне средине	58
Програми заштите од насиља, злостављања и занемаривања и програми превенције других облика ризичног понашања	60
Основни принципи, циљеви и задаци програма превенције дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности	97
Програм поступања установе у кризним ситуацијама	120
Програм превенције наркоманије, алкохолизма и малолетничке делинквенције	135
Програм школског спорта	139
Програм сарадње са локалном самоуправом	140
Програм сарадње са породицом	142
Програм излета и екскурзија	146
Програм безбедности и здравља на раду	149
Програм увођења приправника у посао	152
Програм рада школске библиотеке	157
Праћење и евалуација школског програма	167

Школски програм Средње техничке школе „Шинковић Јожеф” усвојио је Школски одбор на седници одржаној 15. 9. 2025. године,

деловодни број: _____

Примењиваће се од школске 2025/2026. године.

Стручни актив за развој школског програма:

Анастасија Салма, наставник стручних предмета и координатор

Атила Шипош, наставник практичне наставе

Олах Саболч, наставник стручних предмета

Золтан Варади, наставник практичне наставе

Мирослав Дамњановић, координатор практичне наставе

Чаба Џурник, наставник стручних предмета

Мате Шурањи, наставник стручних предмета

Увод

Школским програмом ближе се одређује начин на који школа образује и васпитава ученике ради стицања знања, вештина и ставова неопходних за даље образовање и запошљавање, успоставља организациону структуру засновану на тимском раду и одговорности сваког запосленог за остваривање утврђених циљева, као и повезивање са репрезентативним синдикатима и удружењима послодаваца и преузимање свог дела одговорности за развој друштвене средине.

При изради Школског програма стављен је акценат на специфичност стручне школе и средине у којој Школа делује. Средња техничка школа „Шинковић Јожеф” је пратила потребе привреде, али и новине које је уводило Министарство просвете, науке и технолошког развоја РС и у складу са тим отварала одговарајуће образовне профиле.

Школски програм обухвата све садржаје, процесе и активности усмерене на остваривање принципа, циљева и стандарда постигнућа и задовољење општих и специфичних образовних интереса и потреба ученика, родитеља, односно старатеља, и локалне самоуправе, а у складу са оптималним могућностима школе.

Школски програм се доноси на основу наставног плана и програма, односно програма одређених облика стручног образовања, а узимајући у обзир развојни план Школе, у складу са Законом.

Школски програм омогућава оријентацију ученика и родитеља, односно старатеља, у избору школе, праћење квалитета образовно-васпитног процеса и његових резултата, као и процену индивидуалног рада и напредовања сваког ученика.

Полазне основе рада

Закони и важећа подзаконска акта по којима Школа ради

1. Закон о основама система образовања и васпитања, („Службени гласник РС”, бр. 88/2017, 27/2018 - др. закон, 10/2019, 27/2018 - др. закон, 6/2020, 129/21, 92/23);
2. Закон о средњем образовању и васпитању („Службени гласник РС”, бр. 55/2013, 101/2017, 27/2018 - др. закон и 6/2020, 52/2021, 129/2021, 92/23);
3. Закон о уџбеницима („Службени гласник РС”, бр. 27/2018, 92/23)
4. Посебан колективни уговор за запослене у основним и средњим школама и домовима („Службени гласник РС” бр. 21/2015... 123/22, 13/25);
5. Правилник о упису ученика у средњу школу („Службени гласник РС”, бр. 23/2023, 34/2023, 26/24);
6. Правилник о јавним исправама које издаје средња школа („Службени гласник РС”, 102-2022-628; 34/2023-52);
7. Правилник о евиденцији у средњој школи („Службени гласник РС”, бр. 102/22);
8. Уредба о измени садржаја образаца јавних исправа („Службени гласник РС”, бр. 63/06);
9. Правилник о стручно-педагошком надзору („Службени гласник РС”, бр. 87/2019);
10. Правилник о педагошкој норми свих облика образовно-васпитног рада наставника и стручних сарадника у средњој школи („Службени гласник РС - Просветни гласник” број 1/92, 23/97, 2/2000, 15/2019);
11. Правилник о оцењивању ученика у средњем образовању и васпитању („Службени гласник РС” бр. 10/24);
12. Правилник о дипломама за изузетан успех ученика у средњим школама („Службени гласник РС” бр. 37/93; 43/2015);
13. Уредба о организовању и остваривању верске наставе и наставе алтернативног предмета у основној и средњој школи („Службени гласник РС” бр. 46/01);
14. Правилник о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање („Службени гласник РС” бр. 11/2024);
15. Правилник о додатној образовној, здравственој и социјалној подршци детету и ученику („Службени гласник РС”, број 80/2018);
16. Правилник о стандардима квалитета рада установе („Службени гласник РС”, број 14/2018, 1/24);

17. Правилник о стандардима компетенција за професију наставника и њиховог професионалног развоја („Службени гласник РС -Просветни гласник” бр. 5/2011);

18. Правилник о критеријумима и стандардима за финансирање установе која обавља делатност средњег образовања и васпитања („Сл.гласник РС” бр. 72/2015, 84/2015, 73/2016, 45/2018...71/2023).

Наставни планови и програми

19. Правилник о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама („Службени гласник СРС – Просветни гласник” бр.6/90 и Службени гласник РС - „Просветни гласник” бр. 4/91, 7/93, 17/93, 1/94, 2/94, 2/95, 3/95, 8/95, 5/96, 2/2002, 5/2003, 10/2003, 24/2004, 3/2005, 6/2005, 11/2005, 6/2006, 12/2006, 8/2008, 1/2009, 3/2009, 10/2009, 5/2010, 8/2010 – испр. 11/2013, 14/2013, 5/2014, 3/2015, 11/2016, 13/2018, 30/2019, 15/2019...7/2023, 14/23);

20. Правилник о наставном плану и програму за стицање образовања у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада машинство и обрада метала („Просветни гласник” бр. 3/93, 1/94, 3/95, 1/96, 8/96, 5/97, 20/97, 6/98, 8/98, 3/99, 1/01, 9/02, 9/03, 17/04, 22/04, 1/05, 7/05, 12/06, 9/2013 и 11/2013, 14/2013, 11/2015, 21/2015, 1/2016;... 4/2023, 9/24);

21. Правилник о наставном плану и програму општеобразовних предмета средњег стручног образовања у подручју рада електротехника („Сл. Гласник РС – Просветни гласник”, бр. 7/2012, 6/2014, 10/2014 и 14/2015, 4/2016, 11/2016, 5/2017, 1/2018, 5/2018, 13/2018.... 12/24);

22. Правилник о наставном плану и програму општеобразовних предмета средњег стручног образовања у подручју рада геодезија и грађевинарство („Службени гласник РС - Просветни гласник” бр. 7/2012, 8/2014, 13/2014, 13/2015 и 18/2015, 11/2016, 13/2018... 7/2023);

23. Правилник о наставном плану и програму стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада геодезија и грађевинарство („Службени гласник РС - Просветни гласник” бр. 7/2012, 3/2014, 8/2014, 13/2015, 18/2015, 2/2016, 4/2019... 8/2022);

24. Правилник о наставном плану и програму за стицање специјалистичког образовања у једногодишњем трајању у стручној школи за образовне профиле у подручју рада остало – делатност личних услуга („Службени гласник РС - Просветни гласник” бр. 3/97 и 2/2006);

25. Правилник о наставном плану и програму општеобразовних предмета средњег стручног образовања у подручју рада машинство и обрада метала („Сл.Гласник РС-Просветни гласник” бр. 6/2014....13/2018...7/2023, 9/24);
26. Правилник о наставном плану и програму стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада електротехника („Сл. Гласник-просветни гласник” бр. 7/20112... 4/2019... 10/2023, 12/24);
27. Правилник о наставном плану и програму стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада машинство и обрада метала („Сл. Гласник – просветни гласник” бр. 6/2014... 4/2018... 10/2023, 9/24);
28. Правилник о плану и програму наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада електротехника („Сл. Гласник - просветни гласник” бр. 11/2018, 13/2019, 8/2023, 12/24);
29. Правилник о плану и програму наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада геодезија и грађевинарство („Сл. гласник -просветни гласник” бр. 7/2018, 10/2019... 7/2023);
30. Правилник о плану и програму наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада остало – личне услуге („Сл.гласник - просветни гласник” 14/2019... 9/2023);
31. Правилник о плану и програму наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада остало-личне услуге („Сл. гласник - просветни гласник” 14/2019...8/2024);

Правилници о ближим условима у погледу простора, опрема и наставних средстава

32. Правилник о ближим условима у погледу простора, опреме и наставних средстава за остваривање планова и програма образовања и васпитања за стручне предмете за образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручним школама за подручје рада машинство и обрада метала („Службени гласник РС - Просветни гласник” бр. 17/2015... 13/2018... 13/2022, 3/23);
33. Правилник о ближим условима у погледу простора, опреме и наставних средстава за остваривање планова и програма образовања и васпитања за стручне предмете за образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручним

школама за подручје рада електротехника („Службени гласник РС - Просветни гласник” бр. 16/2015... 13/2018... 13/2022, 14/23);

34. Правилник о ближим условима у погледу простора, опреме и наставних средстава за остваривање планова и програма образовања и васпитања за стручне предмете за образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручним школама за подручје рада личне услуге („Службени гласник РС - Просветни гласник” бр. 16 /2015, 13/2019, 3/22);

35. Правилник о ближим условима у погледу простора, опреме и наставних средстава за остваривање планова и програма образовања и васпитања за стручне предмете за образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручним школама за подручје рада геодезија и грађевинарство („Службени гласник РС - Просветни гласник” бр. 16/2015, 13/2018, 10/2019, 14/23);

Стручна спрема наставника

36. Правилник о степену и врсти образовања наставника, стручних сарадника и помоћних наставника у стручним школама у подручју рада машинство и обрада метала („Сл. гласник РС” бр. 14/23);

37. Правилник о степену и врсти образовања наставника, стручних сарадника и помоћних наставника у стручним школама у подручју рада електротехника („Службени гласник РС - Просветни гласник” број 14/23);

38. Правилник о степену и врсти образовања наставника, стручних сарадника и помоћних наставника у стручним школама у подручју рада геодезија и грађевинарство („Сл.гласник РС-просветни гласник” бр 14/23);

39. Правилник о степену и врсти образовања наставника, стручних сарадника и помоћних наставника у стручним школама у подручју рада личне услуге („Сл.гласник РС - просветни гласник” бр. 4/22... 15/23);

40. Правилник о степену и врсти образовања наставника из општеобразовних предмета, стручних сарадника и васпитача у стручним школама („Сл.гласник РС” бр. 4/22... 15/22);

Остало

41. Правилник о програму свих облика рада стручних сарадника („Службени гласник РС -Просветни гласник” бр. 5/12... 6/2021);

42. Закон о условима за обављање психолошке делатности („Службени гласник РС” бр. 25/96; 101/2005);
43. Правилник о вредновању квалитета рада установа („Службени гласник РС”, бр. 10/2019; 77/24);
44. Правилник о сталном стручном усавршавању и стицању звања наставника, васпитача и стручних сарадника („Службени гласник РС”, бр. 109/2021);
45. Правилник о стручно-педагошком надзору („Службени гласник РС”, бр. 87/2019);
46. Правилник о дозволи за рад наставника, васпитача и стручних сарадника („Службени гласник РС” бр.22/05 и 51/08; 88/2015, 105/2015, 48/2016, 9/2022);
47. Правилник о стандардима квалитета уџбеника и упутство о њиховој употреби („Службени гласник РС - Просветни гласник” број 4/2016, 45/2018);
48. И други закони, прописи и документа.

Општи акти школе

1. Статут;
2. Правилник о раду;
3. Правилник о мерама, начину и поступку заштите и безбедности ученика за време остваривања образовно васпитног рада и других активности које организује школа;
4. Правилник о организацији и спровођењу испита;
5. Правила понашања у установи (Кућни ред, Кућни ред у радионицама);
6. Правилник о организацији и систематизацији радних места;
7. Правилник о ванредним ученицима;
8. Правилник о правима, обавезама и одговорностима ученика;
9. Правилник о безбедности и здрављу на раду;
10. Правилник о дисциплинској и материјалној одговорности запослених у школи;
11. Правилник о васпитној, васпитно-дисциплинској и материјалној одговорности ученика;
12. Пословник о раду Школског одбора;
13. Пословник о раду Наставничког већа;
14. Пословник о раду Савета родитеља;
15. Пословник о раду Ученичког парламента;
16. Правилник о похвалама, наградама, ученику генерације;
17. Правилник о противпожарној заштити;
18. Правилник о процени ризика;
19. Правилник о јавним набавкама;
20. Правилник о употреби мобилног телефона, електронског уређаја и другог средства.

Циљеви школског програма

У циљу праћења динамике развоја образовања и васпитања, наша Школа кроз Школски програм поставља следеће циљеве:

1. Пун интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој сваког ученика ускладу са његовим узрастом, развојним потребама и интересовањима;
2. Стицање квалитетних знања, вештина и формирање језичке, математичке, научне, уметничке, културне, техничке, информатичке писмености, неопходних за живот и рад у савременом друштву;
3. Стицање знања о основним елементима односа и процеса живота и рада у правној држави;
4. Оспособљавање ученика за професионалну каријеру, брзо запошљавање и уклапање у свет рада као и наставак даљег школовања;
5. Унапређивање самосталног рада ученика кроз процес практичне наставе и неговање културе рада;
6. Развој стваралачких способности, креативности, естетске перцепције и укуса;
7. Развој способности проналажења, анализирања, примене и саопштавања информација, уз вешто и ефикасно коришћење личног изражавања и информационо-комуникационих технологија;
8. Стицање знања, вештина, ставова и вредности неопходних за складан психофизички развој и очување и унапређивање здравља ученика;
9. Развој свести о значају одрживог развоја, заштите и очувања природе и животне средине, еколошке етике и заштите животиња;
10. Развијање свести о државној и националној припадности, неговање сопствене традиције и културе, као и традиције и културе националних мањина, етничких заједница, поштовање и очување националне и светске културне баштине;
11. Развој и поштовање расне, културне, језичке, полне, родне и узрастне равноправности и уопште остваривање права на различитост;
12. Упознавање са природним ресурсима, економијом, културом, језицима, обичајима и историјом других држава и народа;
13. Развој способности комуницирања, дијалога, осећања солидарности, квалитетне и ефикасне сарадње са другима и способности за тимски рад и неговање другарства, као и подстицање индивидуалне одговорности, развој свести о себи и способности самовредновања;

14. Формирање радних навика као и стицање навика за тачност, уредност и педантност;
15. Оспособљавање за решавање проблема, повезивање и примену знања и вештина у даљем образовању, професионалном раду и свакодневном животу;
16. Развој мотивације за учењем, оспособљавање за самостално учење, перманентно образовање и укључивање;
17. Развој кључних компетенција потребних за живот у савременом друштву, оспособљавање зарад и занимање стварањем стручних компетенција у складу са захтевима занимања, развојем савремене науке, економије, технике и технологије;
18. Перманентно усавршавање учесника наставног процеса и осавремењивање програма, организације, метода и опреме.

Назив, врста и трајање свих програма образовања и васпитања које Школа остварује и језик на коме се остварује програм

Школским програмом Средње техничке школе „Шинковић Јожеф” из Бачке Тополе обухваћени су програми образовања за редовне ученике, преквалификације, доквалификације, специјализације и различите врсте обука.

У Школи се образовно-васпитни рад одвија на српском и мађарском језику, а профили се отварају према потреби привреде, социјалне заједнице, а у крајњем случају према одлуци Министарства просвете.

Подручје рада: МАШИНСТВО И ОБРАДА МЕТАЛА	Трајање	Број решења
1. погонски техничар машинске обраде	4 год.	022-05-51/94-03 од 27. 1. 1994.
2. погонски техничар – механичар за моторе и возила	4 год.	022-05-51/94-03 од 27. 1. 1994.
3. лимар	3 год.	022-05-51/94-03 од 27. 1. 1994.
4. машинбравар	3 год.	022-05-51/94-03 од 27. 1. 1994.
5. металостругар	3 год.	022-05-51/94-03 од 27. 1. 1994.
6. металоглодач	3 год.	022-05-51/94-03 од 27. 1. 1994.
7. механичар привредне механизације	3 год.	022-05-51/94-03 од 27. 1. 1994.
8. инсталатер	3 год.	022-05-51/94-03 од 27. 1. 1994.
9. бравар	3 год.	022-05-51/94-03 од 27. 1. 1994.
10. аутомеханичар	3 год.	022-05-51/94-03 од 27. 1. 1994.
11. аутолимар	3 год.	022-05-51/94-03 од 27. 1. 1994.
12. бравар – специјалиста	1 год.	
13. металостругар – специјалиста	1 год.	
14. металоглодач – специјалиста	1 год.	
15. аутомеханичар – специјалиста	1 год.	
16. механичар алатних машина – специјалиста	1 год.	
17. машински техничар моторних возила	4 год.	106-022-00659/2002-02 од 17. 6. 2003.
18. погонски техничар – механичар за радне машине	4 год.	106-022-00659/2002-02 од 17. 6. 2003.
Подручје рада: ЕЛЕКТРОТЕХНИКА	Трајање	Број решења
1. аутоелектричар	3 год.	106-022-00460/2004-01 од 31. 12. 2004.
2. електроинсталатер	3 год.	106-022-00460/2004-01 од 31. 12. 2004.
3. електротехничар рачунара	4 год.	128-022-262/2019-01 од 24. 5. 2019
4. електротехничар за електронику на возилима – оглед	4 год.	128-022-654/2012-01 од 22. 1. 2013.
Подручје рада:	Трајање	Број решења

ГРАЂЕВИНАРСТВО И ГЕОДЕЗИЈА		
1. зидар – фасадер	3 год.	022-05-51/94-03 од 27. 1. 1994.
2. тесар	3 год.	022-05-51/94-03 од 27. 1. 1994.
3. декоратер зидних површина	3 год.	022-05-51/94-03 од 27. 1. 1994. 000032486 2024 од 26. 2. 2024.
4. керамичар – терацер – пећар	3 год.	022-05-51/94-03 од 27. 1. 1994.
5. декоратер зидних површина – мајстор	1 год.	
6. Полагач облога	3 год.	75255 2024 09427 од 22. 4. 2024.
Подручје рада: ЛИЧНЕ УСЛУГЕ И ОСТАЛО	Трајање	Број решења
1. мушки фризер	3 год.	022-05-0051/94-03 од 12. 6. 1998.
2. женски фризер	3 год.	022-05-0051/94-03 од 12. 6. 1998.
3. фризер	3 год.	128-022-207/2021-01 од 17. 5. 2021.
4. педикир и маникир	3 год.	128-022-655/2012-01 од 23. 1. 2013.
Подручје рада: ОБРАДА ДРВЕТА	Трајање	Број решења
1. произвођач финалних производа од дрвета	3 год.	022-05-51/94-03 од 27. 1. 1994.

ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА																													
за образовни профил Електротехничар рачунара																													
	I РАЗРЕД						II РАЗРЕД						III РАЗРЕД						IV РАЗРЕД						УКУПНО				
	недељно			годишње			недељно			годишње			недељно			годишње			недељно			годишње			годишње				
	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ		
A2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ	7	3	2	259	111	74		6	11	2	204	374	68	90	7	12	238	408	90	3	14	93	434	90	794	1327	142	270	2533
1. Физика	2			74				2			68	34														142		142	
2. Основе електротехнике	3	1		111	37			2	1		68	34														179	71	250	
3. Рачунарска графика и мултимедија		2			74																						74	74	
4. Увод у архитектуру рачунара	2			74																							74	74	
5. Рачунарска хардвер								2			68	34	12														68	12	80
6. Електроника								2	1		68	34		2	1		68	34								136	68	204	
7. Софтверски алати								2			68			2			68										136	136	
8. Оперативни системи								3			102		30	3			102	18								204	48	252	
9. Програмирање								2			68		18	2			68	24	3		93	30				229	72	301	
10. Микроконтролери и микрорачунари														1	2		34	68	30	2	2	62	62	30	96	130	60	286	
11. Рачунарске мреже														2	1		68	34	18							68	34	18	120
12. Рачунарска логика														2	1		68	34									68	34	102
13. Одржавање рачунарских система																				3		93	30		93	30		123	
14. Рачунари у системима ушљивљања																				1	2	31	62		31	62		93	
15. Техничка документација																				2		62				62		62	
16. Предузетништво																				2		62				62		62	
17. Практична настава			2			74		2			68	30															142	30	172
B: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ														2			68			2			62			130		130	
2. Изборни програм образовног профила**														2			68			2			62			132		132	
УКУПНО A2+B	7	3	2	259	111	74		6	11	2	204	374	68	90	7	12	238	408	90	3	14	93	434	90	794	1327	142	270	2533
УКУПНО A2+B																													
УКУПНО A2+B																													
УКУПНО A2+B																													
УКУПНО A2+B																													
УКУПНО A2+B																													
УКУПНО A2+B																													
УКУПНО A2+B																													
УКУПНО A2+B																													
УКУПНО A2+B																													
УКУПНО A2+B																													
УКУПНО A2+B																													
УКУПНО A2+B																													
УКУПНО A2+B																													
УКУПНО A2+B																													
УКУПНО A2+B																													
УКУПНО A2+B																													
УКУПНО A2+B																													

Школски програм
2025–2029

Линк до Правилника о плану и програму наставе и учења:

<https://drive.google.com/drive/folders/1wnSAQCvsfU59vU14YqPINP61Gf7tTVgY>

Важи за генерације уписане од 2024/25. школске године

ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА за образовни профил Електротехничар рачунара																													
	I РАЗРЕД						II РАЗРЕД						III РАЗРЕД						IV РАЗРЕД						УКУПНО				
	недељно			годишње			недељно			годишње			недељно			годишње			недељно			годишње			годишње				
	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б
A1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ	19	2		665	70			10			350		10			340			12			372			1727	70			1797
1 Српски језик и књижевност	3			105				3			105		3			102			3			93			405				405
2 књижевност*	3			105				3			105		3			102			3			93			405				405
1.1 Српски језик као нематеријални језик	2			70				2			70		2			68			2			62			270				270
3 Страни језик	2			70				2			70		2			68			2			62			270				270
4 Физичко и здравствено васпитање	2			70				2			70		2			68			2			62			270				270
5 Математика	3			105				3			105		3			102			3			93			405				405
6 Рачунарство и информатика		2			70																					70			70
7 Историја		2			70																					70			70
8 Ликовна култура		1			35																					35			35
9 Географија		2			70																					70			70
10 Хемија		2			70																					70			70
11 Биологија		2			70																					70			70
12 Социологија са правима грађана																			2			62			62				62
A2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ	1			35				1			35		3			102			3			93			265				265
1 Грађанско васпитање / Верска настава	1			35				1			35		1			34			1			31			135				135
2 Изборни програми по програму образовног профила**													2			68			2			62			130				130
Укупно A1+A2	19 (**20)	2		700 (**735)	70			10 (**11)			350 (**385)		10 (**13)			340 (**442)			12 (**15)			372 (**465)			1992	70			2062
Укупно	19 (**20)			700 (**735)				10 (**11)			350 (**385)		10 (**13)			340 (**442)			12 (**15)			372 (**465)			1997 (**2062)				
Напомена: * За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине																													

Напомена: * За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине

ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА за образовни профил Електротехничар рачунара*																													
	I РАЗРЕД						II РАЗРЕД						III РАЗРЕД						IV РАЗРЕД						УКУПНО				
	недељно			годишње			недељно			годишње			недељно			годишње			недељно			годишње			годишње				
	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ	
B1: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ																													
1	Рачунарски хардвер	2			70			30	2			70													70	70	30	170	
2	Физика	2			70				2			70														140		140	
3	Основе електротехнике	3	1		105	35			3	1		105	35												210	70		280	
4	Електроника								3	1		105	35		2	1	68	34								173	69	242	
5	Софтверски алати								2			70	30													70	30	100	
6	Елементи IoT система								2	1		70	35												70	35		105	
7	Савремени рачунарски системи													2			68								68			68	
8	Програмирање								2			70	30	2			68	30	3			93	30		231	90	321		
9	Оперативни системи								2			70		3			102	30							172	30	202		
10	Технологија развоја IoT система													4			136	30	3			93	0	30		229	60	289	
11	Рачунарске мреже													1	2		34	68							34	68		102	
12	Одржавање рачунарских система																		4			124	30		124	30	154		
13	Рачунарство у облаку																		2	1		62	31		62	31	93		
14	Техничка документација													2			68		2			62				120	130		
15	Предузетништво																		2			62				62	62		
16	Практична настава			2			70	30																		70	30	100	
B2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ																													
1	Изборни програми по програму образовног профила**													2			68			2			62			130		130	
2	Изборни програми по програму образовног профила**													2			68			2			62			130		130	
Укупно B1+B2		7	1	2	245	35	70	60	10	11		350	385	60	5 (**17)	14	170 (**238)	476	90	2 (**4)	15	62 (**124)	465	90	827	1361 (**1491)	70	309	2588 (**2688)
Укупно		7			410			21			795			19 (**21)			736 (**804)			17 (**19)			617 (**679)			2558 (**2688)			
Напомена: * Подразумеве реализацију наставе кроз теоријску наставу и практичне облике наставе **Ученик бира програм са листе изборних општитехничких или стручних програма																													

Напомена: * Подразумева реализацију наставе кроз теоријску наставу и практичне облике наставе

**Ученик бира програм са листе изборних општеобразовних или стручних програма

Линк до Правилника о плану и програму наставе и учења за опште предмете:

<https://drive.google.com/drive/folders/1HTPKPHX5S-j003I9ZKvNtxSgBh3RSP6E>

Линк до Правилника о плану и програму наставе и учења за стручне предмете:

<https://drive.google.com/drive/folders/1HTPKPHX5S-j003I9ZKvNtxSgBh3RSP6E>

Образовни профил Машински техничар моторних возила

Важи само за генерације уписане до 2024/25. школске године

Обавезни наставни предмети, општеобразовни предмети																					
Ред. број	ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ А. ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД				ДРУГИ РАЗРЕД				ТРЕЋИ РАЗРЕД				ЧЕТВРТИ РАЗРЕД				УКУПНО			
		Разредно часова наставе		Наставу поку гај.	Разредно часова наставе		Наставу поку гај.	Разредно часова наставе		Наставу поку гај.	Разредно часова наставе		Наставу поку гај.	Разредно часова наставе		Наставу поку гај.					
		недељно	годишње		недељно	годишње		недељно	годишње		недељно	годишње									
														Т	В		Т	В	Т	В	Т
1	а. Српски језик и књижевност б.	3		111		3		111		3		111		3		96		12		429	
2	б. Српски као нематеријални језик*	2*		74		2*		74		2*		74		2*		64		8*		286	
3	Страни језик	2		74		2		74		2		74		2		64		8		286	
4	Социологија									2		74						2		74	
5	Филозофија													2		64		2		64	
6	Историја	2		74		2		74										4		148	
7	Музичка уметност	1		37														1		37	
8	Јавна култура					1		37										1		37	
9	Физичко васпитање	2		74		2		74		2		74		2		64		8		286	
10	Математика	4		148		4		148		3		111		3		96		14		503	
11	Рачунарство и информатика		2		74													2		74	
12	Географија	2		74														2		74	
13	Физика	2		74		2		74										4		148	
14	Хемија	2		74														2		74	
15	Биологија					2		74										2		74	
16	Устав и права грађана													1		32		1		32	
Укупно А		20	2	740	74		18	666		12		444		13		416		63	2	2266	74
Укупно А		22		814			18	666		12		444		13		416		63		2340	

Образовни профил: МАШИНСКИ ТЕХНИЧАР МОТОРНИХ ВОЗИЛА																									
Б. СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ (теорија, вежбе, практична настава)	ПРВИ РАЗРЕД				Настава у блоку год.	ДРУГИ РАЗРЕД				Настава у блоку год.	ТРЕЋИ РАЗРЕД				Настава у блоку год.	ЧЕТВРТИ РАЗРЕД				Настава у блоку год.	УКУПНО				Настава у блоку год.
	Разредно часова настава		Разредно часова настава			Разредно часова настава		Разредно часова настава			Разредно часова настава		Разредно часова настава			Разредно часова настава									
	недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње		
	Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В	
	1. Машински материјали	2		74					-											2		74			
2. Техничко цртање са нацртном геометријом		3		111																3		111			
3. Механика	2		74			2		74		2		74								4		148			
4. Машински елементи						2		74												2		74			
5. Електротехника и електроника										2		74								2		74			
6. Технологија обраде															2		64			2		64			
7. Организација рада										2		74								2		74			
8. Термодинамика										2		74								2		74			
9. Хидраулика и пнеуматика																									
10. Мотори СУС***						2		74						3		111		3		96		6		207	
11. Моторна возила														2		74		1	2	32	64	3	2	106 64	
12. Експлоатација и одржавање моторних возила																			2		64		2	64	
13. Мерње и контролисање																		2		64		2		64	
14. Елементи аутоматизације моторних возила																									
15. Практична настава		3		111			6		222		7		259		7		224	60		23				816 60	
Укупно Б:	4	6	148	222		8	6	296	222		13	7	481	259		8	11	256	352	60	33	30	1181	1055 60	
Укупно Б:		10		370			14		518			20		740			19		608	60		63		2236 -60	
Укупно часова на годишњем нивоу				370					518					740					668					2296	

Линк до Правилника о плану и програму наставе и учења за опште предмете:

https://drive.google.com/drive/folders/1r_7LZI-wYZLMbouimxPd9GlvXa6nZNWr

Линк до Правилника о плану и програму наставе и учења за стручне предмете:

https://drive.google.com/drive/folders/1r_7LZI-wYZLMbouimxPd9GlvXa6nZNWr

Школски програм
2025–2029

Важи за генерације уписане од 2024/25. школске године

I ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА за образовни профил Машински техничар моторних возила																														
	I РАЗРЕД					II РАЗРЕД					III РАЗРЕД					IV РАЗРЕД					УКУПНО									
	недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње			годишње									
	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ						
A1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ																														
	19	2		703	74			10			370		10			350		12			348				1771	74			1845	
1	Српски језик и књижевност	3			111			3			111		3			105		3			87				414				414	
2	Језик и књижевност	3			111			3			111		3			105		3			87				414				414	
1.1	Српски језик као нематеријални језик	2			74			2			74		2			70		2			58				128				128	
2	Страни језик	2			74			2			74		2			70		2			58				276				276	
3	Физичко васпитање	2			74			2			74		2			70		2			58				276				276	
4	Математика	3			111			3			111		3			105		3			87				414				414	
5	Рачунарство и информатика	2			74																				74				74	
6	Историја	2			74																				74				74	
7	Ликовна култура	1			37																				37				37	
8	Географија	2			74																				74				74	
9	Физика	2			74																				74				74	
10	Биологија и заштита животне средине	2			74																				74				74	
11	Социологија са правима грађана																	2			58				58				58	
A2: ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ																														
1	Грађанско васпитање / Верски настава	1			37			1			37		3			105		3			87				266				266	
2	Изборни предмети												2			70		2			58				128				128	
Укупно A1+A2																														
	20	2		740	74			11			407		11	(13**)		385	(455**)	13	(15**)		377	(435**)			1909	74			1983	(2111**)
Укупно																														
	22			814				11			407		11	(13**)		385	(455**)	13	(15)		377	(435**)							1983	(2111**)
Напомена: * За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине																														

Напомена: * За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине

I ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА
за образовни профил Машински техничар моторних возила

	I РАЗРЕД						II РАЗРЕД						III РАЗРЕД						IV РАЗРЕД						УКУПНО				Σ	
	недељно			годишње			недељно			годишње			недељно			годишње			недељно			годишње			годишње					
	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б		
B1: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ	4	2	4	148	74	148	14	1	6	518	37	222	9	4	6	315	140	210	60	6	11	174	319	150	1155	570	580	210	2515	
1 Техничко цртање		2			74																					74			74	
2 Машински материјали	2				74																								74	
3 Механика	2				74																								148	
4 Отпорност материјала						2				74																			74	
5 Основе електротехнике и електронике						2				74																			148	
6 Машински елементи						1	1			37	37																		74	
7 Технологија обраде						2				74			2			70											37	37		74
8 Термодинамика						2				74																			144	
9 Мотори СУС						2				74																			74	
10 Мотори возила						3				111																			111	
11 Хидраулика и пнеуматика											3		105						2										111	
12 Експлоатација и одржавање моторних возила											2		70										58						163	
13 Идентификација мотора и моторних возила											2		70						2										70	
14 Компјутерска графика																													128	
15 Моделирање елемената и система моторних возила																													244	
16 Аргументација рада и техничког приказа																													28	
17 Предметно знање																													70	
18 Практична настава																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	
																													87	

Напомена: * Подразумева реализацију наставе кроз теоријску наставу, вежбе, практичну наставу и наставу у блоку

** Ученик бира предмет са листе изборних општеобразовних или стручних предмета

Линк до Правилника о плану и програму наставе и учења за опште предмете:

https://drive.google.com/drive/folders/1lia4buZJTaEcn6YPy_yqZKeWuNQGLMSF

Линк до Правилника о плану и програму наставе и учења за стручне предмете:

https://drive.google.com/drive/folders/1lia4buZJTaEcn6YPy_yqZKeWuNQGLMSF

Образовни профил Фризер

План наставе и учења – ФРИЗЕР

	I РАЗРЕД					II РАЗРЕД					III РАЗРЕД					УКУПНО				
	недељно		годинње			недељно		годинње			недељно		годинње			годинње		Σ		
	Т	В ПП	Т	В ПП	Б	Т	В ПП	Т	В ПП	Б	Т	В ПП	Т	В ПП	Б	Т	В ПП		Б	
A1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ	14	2	490	70		11		385			6		180			1055	70		1125	
1. Српски језик и књижевност	3		105			2		70			2		60			235			235	
1.1. _____ језик и књижевност*	3		105			2		70			2		60			235			235	
2. Српски као нематеријни језик*	2		70			2		70			2		60			200			200	
3. Страни језик	2		70			2		70			1		30			170			170	
4. Физичко васпитање	2		70			2		70			2		60			200			200	
5. Математика	2		70			2		70			1		30			170			170	
6. Рачунарство и информатика		2		70													70		70	
7. Историја	2		70													70			70	
8. Хемија	2		70													70			70	
9. Екологија и заштита животне средине	1		35													35			35	
10. Ликовна култура						1		35								35			35	
11. Географија						1		35								35			35	
12. Социологија са правима грађана						1		35								35			35	
A2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ	1		35			2		70			2		60			165			165	
1. Грађанско васпитање/Верска настава	1		35			1		35			1		30			100			100	
2. Изборни програм према програму образовног профила**						1		35			1		30			65			65	
Укупно A1 + A2	15	2	525	70		12		420			7		210			1155	70		1225 (1290**)	
Укупно	17		595			12 (**13)		420(455**)			7(8**)		210 (240**)			1225 (1290**)				

Напомена: * За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине.

** Ученик бира програм са листе изборних општеобразовних или стручних програма.

План наставе и учења за образовни профил: ФРИЗЕР																										
	I РАЗРЕД						II РАЗРЕД						III РАЗРЕД						УКУПНО							
	недељно			годинње			недељно			годинње			недељно			годинње			годинње							
	Т	В	П	Т	В	П	Б	Т	В	П	Т	В	П	Б	Т	В	П	Т	В	П	Б	Б				
A2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ																										
1	5	2	8	175	70	280	60	6		12	210		420	60	5	2	16	150	60	480	120	535	130	1180	240	2085
2	3			105				2			70												175			175
3	2			70																			70			70
4															2			60				60				60
5		2			70																		70			70
6								2			70												70			70
7															2			60				60				60
8								2			70				1			30				100				100
9			8			280	60			12			420	60		16			480	120				1180	240	1420
10															2			60				60				60
Б: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ																										
1								1			35				1			65				65				65
2								1			35				1			65				65				65
Укупно A2-Б																										
	5	2	8	175	140	280	60	(7**)		12	(280**)		420	60	(6**)	2	16	(210**)	60	480	120	(395**)		1180	240	(2150**)
Укупно																										
	15			655			18(19**)			690(725**)			23(245*)			810(840**)			2085(2150**)							
Напомена** Ученик бира програм са листе општеобразовних или стручних изборних програма																										

Линк до Правилника о плану и програму наставе и учења за опште предмете:
<https://drive.google.com/drive/folders/17lQa5xEMQsAtz9vnYstgjhQD2wFdEZfG>

Линк до Правилника о плану и програму наставе и учења за стручне предмете:
<https://drive.google.com/drive/folders/17lQa5xEMQsAtz9vnYstgjhQD2wFdEZfG>

Образовни профил Декоратер зидних површина

I ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА за образовни профил Декоратер зидних површина																									
	I РАЗРЕД						II РАЗРЕД						III РАЗРЕД						УКУПНО						
	недељно			годишње			недељно			годишње			недељно			годишње			недељно			годишње			
	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ
A1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ																									
1.	Српски језик и књижевност	3			105			2			70			2			62			237					1030
1.1.	језик и књижевност*	3			105			2			70			2			62			237					237
2.	Српски као нематерњи језик*	2			70			2			70			2			62			202					202
3.	Страни језик	2			70			2			70			1			31			140					140
4.	Физичко васпитање	2			70			2			70			2			62			202					202
5.	Математика	2			70			2			70			1			31			171					171
6.	Рачунарство и информатика		2			70														70					70
7.	Екологија и заштита животне средине	1			35															35					35
8.	Ликовна култура							1			35									35					35
9.	Географија							1			35									35					35
10.	Историја	2			70															70					70
11.	Социологија са правима грађана							1			35									35					35
A2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ																									
1.	Грађанско васпитање / Верска настава	1			35			1			35			1			31			101					101
2.	Изборни предмет према програму образовног профила**							1			35			1			31			66					66
Укупно A1 + A2		13	2		455	70		12			420			7			217			1061	70				1131
								(13**)			(455**)			(8**)			(248**)			(1127**)					(1197**)
Укупно			15		525			12 (**13)			420(455**)			7 (8**)			217 (248**)			1131 (1197**)					
Напомена: * За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине ** Ученик бира програм са листе општеобразовних или стручних изборних програма.																									

I ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА за образовни профил ДЕКОРАТЕР ЗИДНИХ ПОВРШИНА*																																
	I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							УКУПНО										
	недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње										
	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ						
B1: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ																																
1. Физика	2			70																		70				70						
2. Основе нацртне геометрије и цртежи пројекта	2			70																			70			70						
3. Грађевински материјали	2			70			18															70			18	88						
4. Грађевинске конструкције	1	1		35	35			2	1		70	35										105	70			175						
5. Грађевинско пословање и калкулације														2			62					62				62						
6. Технологија рада са практичном наставом	3	6	105		210	42		4		12	140		420	60	2		18	62		558	90	307		1188	192	1687						
7. Предузетништво															2			62					62			62						
B2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ																																
								1			35				1			31				66				66						
2. Изборни програм према програму образовног профила**								1			35				1			31				66				66						
Укупно B1+B2																																
	8	3	6	280	105	210	60	6	(**7)	1	12	210	(**245)	35	420	60	4	(**5)	2	18	124	(**155)	62	558	90	614	(**680)	202	1188	210	2214	(**2280)
Укупно B1+B2																																
	17			655				19 (**20)				725 (**760)				24 (**25)				834 (**865)				2214 (**2280)								

Напомена: * Подразумева реализацију наставе кроз теоријску наставу, вежбе, практичну наставу и наставу у блоку
** Ученик бира програм са листе изборних општеобразовних или стручних предмета

Линк до Правилника о плану и програму наставе и учења за опште предмете:

<https://drive.google.com/drive/folders/18-i5MjaDvwFvhyIpA8uOcqV1lfQe4EPH>

Линк до Правилника о плану и програму наставе и учења за стручне предмете:

<https://drive.google.com/drive/folders/18-i5MjaDvwFvhyIpA8uOcqV1lfQe4EPH>

Образовни профил Полагач облога

I ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА за образовни профил Полагач облога																			
	I РАЗРЕД				II РАЗРЕД				III РАЗРЕД				УКУПНО						
	недељно		годишње		недељно		годишње		недељно		годишње		годишње						
	Т	В ПП	Т	В ПП Б	Т	В ПП	Т	В ПП Б	Т	В ПП	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ
A1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ																			
1.	Српски језик и књижевност	3		105		2		70		2		62				237			237
1.1.	језик и књижевност*	3		105		2		70		2		62				237			237
2.	Српски као нематеријни језик*	2		70		2		70		2		62				202			202
3.	Страни језик	2		70		2		70		1		31				140			140
4.	Физичко васпитање	2		70		2		70		2		62				202			202
5.	Математика	2		70		2		70		1		31				171			171
6.	Рачунарство и информатика		2		70												70		70
7.	Екологија и заштита животне средине	1		35												35			35
8.	Ликовна култура					1		35								35			35
9.	Географија					1		35								35			35
10.	Историја	2		70												70			70
11.	Социологија са правима грађана					1		35								35			35
A2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ																			
1.	Грађанско васпитање / Верска настава	1		35		1		35		1		31				101			101
2.	Изборни програм према програму образовног профила**					1		35		1		31				66			66
Укупно A1 + A2																			
13	2	455	70		12		420		7		217				1061	70		1131	

Напомена:

* За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине

** Ученик бира програм са листе општеобразовних или стручних изборних програма.

I ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА за образовни профил Полагач облога*																												
	I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							УКУПНО						
	недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње						
	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ				
B1: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ																												
1. Физика	2			70																70				70				
2. Основе нацртне геометрије и цртежи пројекта	2	2		70																70				70				
3. Грађевински материјали	2			70			18													70			18	88				
4. Грађевинске конструкције	1	1		35	35			2	1		70	35								105	70			175				
5. Грађевинско пословање и калкулације													2					62			62			62				
6. Технологија рада са практичном наставом	3	6	105		210	42		4		12	140		420	60	2		18	62		558	90		307	1188	192	1687		
7. Предузетништво															2				62			62			62			
B2: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ																												
								1			35				1			31			66				66			
2. Изборни програм према програму образовног профила**								1			35				1			31			66				66			
Укупно B1+B2																												
8	3	6	280	105	210	60	6	1	12	210	35	420	60	4	2	18	124	62	558	90	614	202	1188	210	2214			
(**245) (**760) (**25) (**865) (**680) (**2280)																												
Укупно B1+B2																												
17 655 19 (**20) 725 (**760) 24 (**25) 834 (**865) 2214 (**2280)																												

Напомена: * Подразумева реализацију наставе кроз теоријску наставу, изјасбе, практичну наставу и наставу у блоку

** Ученик бира програм са листе изборних општеобразовних или стручних предмета

Напомена: * Подразумева реализацију наставе кроз теоријску наставу, вежбе, практичну наставу и наставу у блоку

** Ученик бира програм са листе изборних општеобразовних или стручних предмета

Линк до Правилника о плану и програму наставе и учења за опште предмете:

<https://drive.google.com/drive/folders/18-i5MjaDvwFvhyIpA8uOcqV1lfQe4EPH>

Линк до Правилника о плану и програму наставе и учења за стручне предмете:

<https://drive.google.com/drive/folders/18-i5MjaDvwFvhyIpA8uOcqV1lfQe4EPH>

Начин остваривања принципа, циљева и исхода образовања, начин и поступак остваривања прописаних наставних планова и програма, програма других облика стручног образовања и врсте активности у образовно-васпитном раду

Наставници у нашој школи свој рад планирају путем глобалних и оперативних планова, као и индивидуалних припрема за часове. Кроз сваки од ових докумената јасно се истичу начини и поступци на које ће се они остваривати. Ослушкују се потребе ученика које се онда усаглашавају са најефикаснијим методама рада за поједине предмете, а онда и за појединачне наставне јединице. Сталним усавршавањем наставници прате актуелности у извођењу наставе те су сходно томе методе које користе у складу са препорукама Министарства и водитеља акредитованих семинара. Након увођења образовних стандарда и исхода и у средње школе, наставници ће своје глобалне, оперативне планове и припреме за час усклађивати и са тим нормама, а у оним предметима за које су образовни стандарди и исходи дефинисани.

Методе које наставници користе у свом раду су:

Фронтална, сведена на минимум и која се примењује у случајевима када је неопходно објаснити неки од нових сегмената градива. Обично се комбинује са другим методама; вербалне методе које се заснивају на монологу и дијалогу.

Дијалошка, наставници посежу за различитим врстама дијалошке методе као што су дебата, дискусија или пак пријатан разговор којима се постиже развијање толеранције према саговорнику, креирање сопствених ставова према различитим животним питањима уз јасно изражавање истих, тако да се и туђе мишљење увек поштује. Са друге стране, на тај начин се развија и језичка компетенција, богати фонд речи и чува лексика стандарда, будући да је окрњена жаргонским изразима.

Игровне методе којима ученици испољавају своју креативност правећи различите паное, плакате, презентације и семинарске радове, изводећи представе или кратке игре којима се ефикасно понавља градиво из предмета друштвених наука, чиме се задовољава и индивидуална метода, као и метода реферисања, односно илустративних радова. Ученици на тај начин развијају способности рада у групи, долазе до сазнања како функционише тим, тако да сваки члан има свој задатак и да су сви равноправни, чиме се такође развија толеранција, уважавање туђих ставова и резултата рада. Јавним излагањем ученици развијају самопоуздање, уче се техникама јасног представљања својих идеја и резултата рада, претварајући писани текст у говорни. На тај начин се

савладавају и технике сажимања сопственог рада те представљања најважнијих чињеница. Са друге стране, то је и један корак ка ефикаснијем индивидуалном учењу.

Методама писања наставници негују писану реч код ученика, креирају и уобличавају њихов стил, пречишћавајући га од жаргонских израза – наставници матерњег језика кроз креативне радове, док наставници стручних предмета развијајући њихову стручну лексику. Ученици тако стичу основна знања о техникама академског писања, чиме добијају добру основу за своје даље шкловање или рад.

Средства која се користе у настави су: интернет, PowerPoint презентације, текст (књиге, уџбеници, приручници, енциклопедије, речници), слике, цртежи, графикони, модели, филмови, панои, различите апликације, програми, виртуелне учионице којима се употпуњују горе наведене методе рада.

Уважавају се различитости међу ученицима те се тако поједини наставни програми прилагођавају њиховим потребама. Посебно када су у питању ученици који се школују по ИОП-у. У нашој школи заступљени су и ИОП1, ИОП2 и ИОП3 програми.

Свака од ових метода и техника рада јасно је истакнута у глобалном и оперативном плану сваког наставника, те ћемо у наставку документа донети и њихов садржај.

Садржај глобалних планова: 1. Редни број наставне теме;

2. Циљ – исход теме;
3. Број часова обраде новог градива;
4. Број часова понављања;
5. Број часова провере;
6. Број часова вежби;
7. Број часова допунске и додатне наставе;
8. Укупан број часова;
9. Образовни стандарди;
10. Међупредметне компетенције.

Садржај оперативних планова: 1. Редни број наставне теме;

2. Редни број наставне јединице;
3. Назив наставне јединице (корелација унутар предмета или са другим предметима/областима/активностима);
4. Тип часа;
5. Методе и технике;
6. Исходи;

7. (Само)евалуација и корекција.

Начин остваривања школског програма

Школски програм реализује се кроз обавезни, изборни и факултативни део. Обавезни део школског програма обухвата предмете и садржаје који су обавезни за све ученике одређеног нивоа и врсте образовања. Изборни део школског програма обухвата обавезне изборне предмете и изборне наставне предмете. Факултативни део школског програма обухвата садржаје којима се задовољавају интереси ученика, у складу са могућностима школе, као и садржаје и облике слободних активности (екскурзије, секције, културне и друге активности). Циљеви и програмски задаци су јасно и прецизно одређени по разредима и доприносе ефикаснијој реализацији наставног сижеа. За остваривање циљева школског програма значајно је ефикасно планирање на годишњем и месечном нивоу, као и припремања наставника за свакодневну наставу. На часовима ће се користити најразличитији активни приступи рада са ученицима како би се максимално допринело развоју сваког појединца.

При остваривању школског програма водиће се рачуна о:

1. разноврсности циљева и задатака образовања и васпитања;
2. захтевима одређене науке или других релевантних дисциплина;
3. врстама садржаја које је потребно функционално везати;
4. узрастним карактеристикама и могућностима ученика;
5. потребама и интересовањима ученика;
6. постојећим условима у школи и циљевима зацртаним Школским развојним планом и процесом самовредновања;
7. свему осталом што је битно за образовни процес.

Методе ће бити разрађене по појединим предметима у оперативним програмима.

Праћење напредовања и оцењивање ученика

Наставник у поступку праћења ученика прикупља податке о постигнућима ученика, процесу учења, напредовању и развоју ученика током године. Информације о напредовању ученика, остварености циљева и задатака и задовољавању развојних потреба ученика прикупљају се:

1. методом посматрања (пригодно, систематско, опште и селективно);
2. анализом ученичких радова;
3. разговором са ученицима;
4. писменим проверама;
5. усменим проверама (усмено излагање ученика на задату тему, дискусијама, разговором, дебатом, објашњавањем појава, процеса и појмова).

За праћење напредовања ученика користе се самостални радови ученика који се чувају у форми портфолија.

Наставник у поступку праћења ученика бележи податке о постигнућима ученика, процесу учења, напредовању и развоју ученика током године у прописаној евиденцији и својој педагошкој документацији.

Под педагошком документацијом сматра се писана документација наставника која садржи: личне податке о ученику и његовим индивидуалним својствима која су од значаја за постигнуће, податке о провери постигнућа, ангажовању ученика и напредовању, датим препорукама, понашању ученика и друге податке од значаја за рад са учеником и његово напредовање.

Оцењивање је саставни део процеса наставе и учења којим се обезбеђује стално праћење остваривања прописаних циљева, исхода и стандарда постигнућа ученика у току савладавања школског програма, а за ученике са сметњама у развоју прилагођених стандарда постигнућа у савладавању индивидуалног образовног плана. Оцена је резултат рада наставника и ученика. Током оцењивања ученика користиће се Правилник о оцењивању ученика средње школе.

Формативно оцењивање – јесте редовно проверавање постигнућа ученика, садржи повратну информацију и препоруке за даље напредовање – оцена је описна и бројчана и евидентира се у педагошкој документацији наставника (досије ученика).

Сумативно оцењивање – јесте вредновање постигнућа на крају програмске целине (теме) или за класификациони период из предмета и владања – оцена је бројчана и уноси се у дневник образовно-васпитног рада.

Образовни стандарди и исходи представљају суштинска знања, вештине и умења која ученици треба да поседују на крају одређеног разреда, циклуса или нивоа образовања. Образовни стандарди и исходи су основа за прикупљање поузданих и ваљаних података о степену остварености очекиваних постигнућа и, посредно, циљева и задатака васпитања и образовања.

Програм допунске, додатне и припремне наставе

Образовно-васпитна делатност школе остварује се кроз образовно-васпитни рад који обухвата наставне и ваннаставне активности Школе којима се остварује школски програм и постижу прописани циљеви, исходи и стандарди постигнућа.

Образовно-васпитни рад остварује се на српском и мађарском језику.

Остали обавезни облици непосредног образовно-васпитног рада су: додатна, допунска и припремна настава.

Додатна настава се остварује за ученике који постижу изузетне резултате и показују интересовање за продубљивање знања из одређеног предмета, али се и припремају за такмичења.

Циљ додатне наставе је да омогући одабраним и талентованим ученицима да прошире и продубе своја знања и вештине из неких наставних области и предмета у складу са својим интересовањима, способностима и склоностима, као и да подстиче ученике на самосталан рад, развој логичког, стваралачког и критичког мишљења и да допринесе њиховом оспособљавању за даље самообразовање.

Задаци су:

1. задовољавање индивидуалних особености ученика, склоности, интересовања, способности за учење;
2. подстицање индивидуалног развоја ученика, пре свега њихових интелектуалних карактеристика, што омогућава брже напредовање ученика;
3. проширивање и продубљивање обима и садржаја појединих предмета за које ученици показују интересовање и способности;
4. груписање ученика према способностима и интересовањима чиме се стварају услови за индивидуализацију додатног рада;
5. идентификовање обдарених и талентованих ученика.

Организација и извођење ове наставе обављаће се на садржајима предвиђеним радовним наставним планом и програмом, али се сходно интересовањима и потребама ученика ти садржаји проширују, продубљују и допуњују новим садржајима одређених наука, икако такви важе само за ученике обухваћене овим обликом рада.

Наставник треба да упућује ученике да самостално испитују разне појаве, да се служе литературом, приручницима, користе интернет, помажу у истраживању.

Допунска настава се организује за ученике који имају тешкоће у савладавању програма из појединих предмета или са ученицима који желе да унапреде постигнућа у

одређеној наставној области. Потреба за организовањем допунског рада утврђује се током школске године чим се испоље тешкоће и уочи заостајање појединих ученика у савлађивању садржаја неких наставних предмета. Планове за додатну и допунску наставу израђују сви наставници на почетку сваке школске године, а према потребама ученика.

Припремна настава се организује за редовне и ванредне ученике упућене на поправни и разредни испит и за полагање матурског, односно завршног испита. Припремна настава остварује се и за ученика који је упућен на полагање поправног испита, у обиму од најмање 10% од укупног годишњег броја часова из предмета на који је упућен на поправни испит. Школа је дужна да организује припрему свих ученика за полагање матурских и завршних испита у обиму од најмање 5% од укупног годишњег броја часова из предмета из којих се полаже матурски, односно завршни испит.

Задаци су:

1. ближе одређивање програмских садржаја у којима ученици не постижу добре резултате;
2. усклађивање овако утврђених садржаја са потребама и могућностима ученика;
3. пружање помоћи ученицима да се лакше уклопе у редовну наставу и праћење њиховог напредовања.

**Програм којим се развијају способности за решавање проблема,
комуникација, тимски рад, самоиницијатива и подстиче
предузетнички дух**

Овим програмом се обухватају заједничке активности школе, наставника и ученика усмерене на развој ученичких способности разложног и асертивног комуницирања, јасног језичког формулисања сопствених идеја и ставова, те развој способности за остварење тих циљева. Такође, путем ових активности ученици имају могућност да развијају такмичарски дух и способности самосталног рада, као и рада у групи, развијају креативност и самоиницијативност у обављању различитих задатака, а кроз часове из економске струке или пак грађанског васпитања и предузетнички дух.

<i>Време реализације</i>	<i>Садржај активности</i>	<i>Начин реализације</i>	<i>Носиоци реализације</i>
Током школске године	Седнице ученичког парламента на којима ученици излажу своје ставове, образлажу их и планирају уређење средине у којој бораве	Дискусије, разговор, спровођење акција	Ученици и педагог
Током школске године	Спортске активности током којих се развија такмичарски дух и способност рада у тиму	Такмичења	Ученици и наставници физичког васпитања
Током школске године	Ваннаставне активности	Секције и радионице	Ученици, руководиоци секција и педагог
Током школске године	Такмичења (на свим нивоима из стручних и општеобразовних предмета)	Учествовање	Ученици и предметни наставници
Током школске године	Часови редовне наставе	Понављања, реферисање, квизови	Ученици и предметни наставници
Током школске године	Спољна пракса	Самостално проналажење места и рад	Ученици и координатор практичне наставе
Током школске године	Организовање школских свечаности	Приредбе, припремање сценских наступа	Ученици и наставници
Током школске године	Часови одељењског старешине	Дискусије, разговор	Ученици и одељењске старешине

Факултативни облици образовно-васпитног рада

Факултативни облици образовно-васпитног рада имају за циљ да допринесу развоју личности на образовном, сазнајном, креативном, друштвеном и личном плану.

Задаци су:

1. проширивање и продубљивање, као и стицање нових знања и умења, а према интересовањима ученика;
2. задовољавање специфичних интересовања ученика уз активно усмеравање њихових склоности, способности интересовања и подстицање професионалног развоја;
3. мотивисање и оспособљавање ученика за самосталан и креативан рад;
4. омогућавање ученицима организовање забаве и рекреације као и других услова да би самостално користили слободно време и организовали духовни, културни и друштвени живот у средини у којој раде.

Факултативни облици образовно-васпитног рада се организују као:

1. екскурзија;
2. стваралачке и слободне активности ученика (секције, друштвено-користан рад и друго);
3. културна и јавна делатност школе;
4. остале активности.

Укупан број сати, односно дана (по ученику) за реализацију ових активности приказан је у следећој табели:

Назив		I разред	II разред	III разред	IV разред
Екскурзије	Разреди који нису завршени	До 2 наставна дана	2 до 3 наставна дана	2 до 5 наставних дана	/
	Завршени разреди	/	/	До 5 наставних дана	До 5 наставних дана
Стваралачке и слободне активности ученика		30 – 60 часова	30 – 60 часова	30 – 60 часова	30 – 60 часова
Културна и јавна делатност школе		2 радна дана	2 радна дана	2 радна дана	2 радна дана

Друштвено-користан рад реализује се са циљем да васпитава ученике да добровољним радом самостално и у оквиру друштвених активности у слободном времену, допринесу стварању и унапређивању услова живота и рада људи у ужој и широј

друштвеној заједници. Ту спадају ученички парламент и ученичка задруга. У нашој школи функционише ученички парламент.

Задаци су:

1. развијање навика ученика да стално и рационално обављају различите послове ради задовољавања личних потреба, потреба породице и друштвене средине;
2. стицање навика и одговорности за чување и естетски изглед средине у којој ученик учи, ради и живи, те за развој и неговање урбане и комуналне културе;
3. развијање свести о потреби колективног рада и принципима који се примењују у акцијама и активностима друштвено-корисног рада;
4. развијање осећања одговорности за преузете обавезе и радне задатке узнеговање радне културе ученика и спремности за сарадњу.

Садржај и облици друштвено корисног рада су следећи:

1. одржавање школског простора: уређење учионица, заједничких просторија;
2. израда паноа, израда схема, графикана и других наставних средстава;
3. помоћ запосленима;
4. израда презентација и едукација других учесника образовног процеса;
3. друге активности за којима се буде указала прилика.

Екскурзије

У школској години, екскурзија ће се организовати у складу са Правилником о организацији и остваривању екскурзије у средњој школи (Службени гласник РС-бр. 30/2019). Биће расписан јавни позив за организацију екскурзија и одговарајуће комисије ће извршити избор најповољније понуде. Екскурзије ће бити реализоване у термину октобар/март/април/мај што је у складу са школским календаром и календаром сајмова на Београдском сајму. За подручје рада личне услуге, екскурзија ће се реализовати у септембру или октобру.

Програм екскурзија налази се у истоименом одељку у наставку Школског програма.

Стваралачке и слободне активности ученика

Поред редовног, образовно васпитног рада, у школи ће бити организован рад секција које ће бити усмерене ка образовном, сазнајном, креативном, друштвеном и

стваралачком развоју ученика, и доприносити квалитетном коришћењу слободног времена како у установи тако и ван ње. Укључивање ученика у различите слободне активности и секције засновано је да принципу добровољности који се огледа у самосталном опредељивању ученика за оне активности које одговарају њиховим склоностима, способностима, интересовања и потребама.

	<i>Назив секције</i>	<i>Руководилац секције</i>
1.	Кошаркашка секција	Наставници физичког васпитања
2.	Одбојкашка секција	Наставници физичког васпитања
3.	Фудбалска секција	Наставници физичког васпитања
4.	Драмска и литерарна секција	Наставнице српског језика и књижевности
5.	Секција из роботике	Наставници стручних предмета из области Електротехнике

У зависности од интересовања ученика могуће су и извесне промене у организацији појединих слободних активности. Руководиоци секција су сачинили своје програме рада које ће током реализације прилагођавати интересовањима, афинитетима и ангажовању ученика.

Друштвено-користан рад реализује се са циљем да васпитава ученике дадобровољним радом самостално и у оквиру друштвених активности услободном времену, допринесу стварању и унапређивању услова живота и рада људи у ужој иширој друштвеној заједници. Ту спадају ученички парламент и ученичка задруга. У нашој школи функционише ученички парламент.

Задаци су:

1. развијање навика ученика да стално и рационално обављају различите послове ради задовољавања личних потреба, потреба породице и друштвене средине;
2. стицање навика и одговорности за чување и естетски изглед средине у којој ученик учи, ради и живи, те за развој и неговање урбане и комуналне културе;
3. развијање свести о потреби колективног рада и принципима који се примењују у акцијама и активностима друштвено-корисног рада;
4. развијање осећања одговорности за преузете обавезе и радне задатке уз неговање радне културе ученика и спремности за сарадњу.

Садржај и облици друштвено корисног рада су следећи:

1. одржавање школског простора: уређење учионица, заједничких просторија;
2. израда паноа, израда схема и графикана и других наставних средстава;
3. друге активности за којима се буде указала прилика.

Културна и јавна делатност школе

1. рад на промоцији образовних профила по основним школама;
2. учествовање на Сајму образовања;
3. учествовање у културним и јавним манифестацијама у граду (свечане академије, трибине, дебате, промоције, музички наступи);
4. учествовање на јавним државним конкурсима (литерарним и ликовним радовима),
5. учествовање у организацији школске славе;
6. учешће на спортским такмичењима;
7. учешће на духовним и књижевним вечерима;
8. реализација манифестације Вече матураната;
9. друге активности за којима се буде указала прилика.

План културних активности школе

<i>Време реализације</i>	<i>Назив активности</i>	<i>Начин реализације</i>	<i>Носиоци реализације</i>
Новембар	Обележавање 16. 11. Међународног дана толеранције	Разговор, дискусија, радионице, заједнички програми	ОС и наставници грађанског васпитања
27. јануар	Прослава Школске славе	Сви разреди на Свечаној академији; радионице	Наставници матерњег језика
Април	4. април - Дан заштите на раду	Разговор, дискусија	Наставници практичне наставе
Мај	18. мај – Светски дан музеја	Разговор, дискусија; посета музеју	ОС
Мај	Организовање и прослава матуре	Сви разреди	Сви наставници
Друго полугодиште	Организовање предавања за завршна одељења у вези са репродуктивним здрављем, уколико их здравствена установа буде реализовала	Договор, организација, праћење	Педагог, ОС, Дом здравља
Током школске године	Посете позоришним представама	Сви разреди	Наставници матерњег језика

Време реализације	Назив активности	Начин реализације	Носиоци реализације
Током школске године	Посета изложби у Градском музеју, Градској галерији и другим изложбеним просторима	Сви разреди	Наставница ликовне културе, ОС
Током школске године	Присуство књижевним вечерима, промоцијама књига	Сви разреди	Наставници матерњег језика
Током школске године	Подстицати ученике да се придржавају прописаних правила понашања у школи	Договор, разговор, саветодавни рад	Одељењски старешина, Педагог, предметни наставници
Током школске године	Подстицати ученике да чувају школску имовину, чувају своје и личне ствари других	Разговор, договор, евиденције оштећења	Одељењске старешине, предметни наставници, Педагог
Током школске године	Обележавање значајних датума у вези са здравственом превенцијом и екологијом	Презентације	ОС, Ученички парламент
Током школске године	Израда паноа и едукативних постера ради промовисања стила здравог живота	Израда паноа, промоција	Ученички парламент

Остале активности

- хуманитарне активности: учешће у акцијама Црвеног крста у добровољном давању крви, сакупљање добровољних новчаних и других прилога; прикупљање пакетића за децу током новогодишњих и божићних празника; сарадња са хуманитарним организацијама;
- друге активности за којима се буде указала прилика.

Начини остваривања и прилагођавања програма ученицима са посебним способностима

<i>План подршке ученицима</i>	
<i>Додатна образовна подршка</i>	<i>Рад са ученицима са изузетним образовним способностима</i>
Прикупљање информација (анкета, разговори) - одељењски старешина у сарадњи са педагогом и ученицима.	Прикупљање информација (анкета, разговори) - одељењски старешина у сарадњи са педагогом и ученицима.
На родитељским састанцима и индивидуалним разговорима са родитељима/старатељима долазимо до информација о потребама за додатном образовном подршком.	На родитељским састанцима и индивидуалним разговорима са родитељима/старатељима долазимо до података о посебним интересовањима ученика за специфичне области, рад у секцијама, такмичења.
На седницама ОВ идентификујемо ученике којима је потребна додатна образовна подршка.	На седницама ОВ идентификујемо ученике којима је потребна додатна образовна подршка.
Ученика који има недовољну оцену из неког предмета, наставник који тај предмет предаје на седници одељењског већа упућује на допунску наставу и информише о терминима одржавања допунске наставе.	Ученика који показује заинтересованост за неки предмет, наставник који тај предмет предаје информише о терминима додатне наставе, постојању и раду секција, тимова у школи.
Уколико се утврди да ученик који похађа часове допунске наставе и даље неуспешно савлађује наставне садржаје, укључиће се тим за инклузивно образовање. У сарадњи са родитељима члановима ОВ договарамо и процењујемо потребу за индивидуализацијом или индивидуалним образовним планом.	Ангажовање ученика који су заинтересовани за ваннаставне активности у раду школе. Укључивање ученика у рад Ученичког парламента, ваннаставне активности, рад тимова и остале активности.
Уколико се ради о ученицима наше школе који су старији разреди и већ наставу похађају у складу са принципима индивидуализације или инклузије, ОВ у сарадњи са тимом за ИОП и родитељима планира и одређује даље корљке и израду посебних планова за ученике из предмета за које постоји таква потреба.	Ангажовање ових ученика, у складу са њиховим интересовањима, у раду других институција и организација које се баве младима, ЦПД, Канцеларија за младе, учествовање на различитим конкурсима који се расписују у граду и земљи од стране Министарства или других организација и установа.

Наведене активности реализују се у току школске године и по потреби. На почетку школске године интензивно се ради на прикупљању података о ученицима. За ученике који имају право на индивидуализацију или ИОП, а већ су ученици наше школе, бавимо

се проценом потреба за даљом индивидуализацијом или ИОП-ом. Новоуписане ученике посматрамо, прикупљамо податке од свих релевантних извора и на основу тога планирамо даље кораке за индивидуализацију или ИОП. Ученике који су поновили разред предходне школске године, а и даље су ученици наше школе, посебно посматрамо и утврђујемо постоји ли потреба за неким од ових облика додатне подршке.

План израде ИОП-а

1. Испитивање детета уписаног у школу

У поступку испитивања детета уписаног у школу, школа може да утврди потребу за доношењем индивидуалног образовног плана или додатном подршком за образовање. Ако додатна подршка захтева финансијска средства, упућује се писмени захтев изабраном лекару надлежног дома здравља за процену потреба за пружањем додатне образовне, здравствене или социјалне подршке које утврђује интерресорна комисија.

2. Прикупљање података и формирање документације о ученику

Сви запослени у образовно-васпитним и васпитно-образовним установама имају обавезу да прате развој и напредовање деце и ученика током учења и развоја вештина за учење, социјалног развоја, развоја комуникације и самосталности. Ако се у том поступку утврди да дете или ученик не остварује очекиване исходе образовања и васпитања или су резултати које ученик остварује значајно изнад нивоа општих и посебних стандарда, приступа се прикупљању података ради формирања неопходне документације за пружање одговарајуће подршке у образовању и васпитању. Ти подаци се прикупљају из различитих извора (од родитеља, односно старатеља детета или ученика, стручњака ван образовне установе који добро познаје дете, од вршњака и самог детета, односно ученика на начин на који је то могуће), при чему се користе различите технике (систематско посматрање активности детета, односно ученика, у различитим ситуацијама, тестирање, као и интервјуисање и попуњавање упитника од стране ученика и других који га познају). Медицински налази су, по потреби, саставни део документације. На основу прикупљених података и документације стручни сарадник координира израду и у сарадњи са наставником и одељењским старешином израђује педагошки профил ученика.

3. Педагошки профил

Педагошки профил садржи опис образовне ситуације ученика и основа је за планирање индивидуализованог начина рада са дететом, односно учеником. Полазна

основа за израду образовног или педагошког профила јесте Закон о основама образовања и васпитања. Овим и сличним члановима Закона дефинисана су постигнућа ученика која се могу разврстати у четири категорије:

1. Вештине учења (како се учи);
2. Социјалне вештине;
3. Комуникацијске вештине;
4. Самосталност и брига о себи.

Педагошки профил је концизан и прецизан опис профила ученика који ће обезбедити да се идентификују и процене његове јаке стране и потребе за подршком у образовању. Идентификовање јаких и слабих страна ученика помажу тиму за пружање додатне подршке да планира потребе за подршком, као и врсте интервенција и ресурсе који ће омогућити напредак у образовању. Подаци у профилу се износе јасним, концизним и разумљивим језиком објективних чињеница, и морају се избегавати претпоставке, интерпретације, стручни термини и сл.

У оквиру одељка о вештинама учења и како се учи, прикупљају се подаци о:

1. општим школским постигнућима – на пример: Постоји ли област/предмет где су ученикова постигнућа добра или изнад просечна; Да ли је учениково напредовање видно спорије или да ли су његова постигнућа значајно нижа од постигнућа која се очекују у области коју посматрамо; Да ли се потребе ученика значајно разликују од типичних вршњачких потреба;
2. тренутном владању вештинама мишљења – на пример: разумевање прочитаног текста, аритметичко мишљење, решавање проблема у односу на свој узраст/стандарде, интересовања, посебне вештине и компетенције и сл;
3. мотивацији ученика, представи о себи као особи која учи или ученику; ставови према школовању;
4. томе да ли ученик има сметње и да ли уочена сметња лоше утиче на ученикова образовна постигнућа.

У области социјалних вештина прикупљају се информације о:

1. учениковим односима са другим људима – на пример: развој и одржавање социјалних контаката и односа, понашање према вршњацима и одраслима, поштовање општих правила и сл;
2. способност личног прилагођавања различитим социјалним контекстима (слика о себи, ставови, сналажење и сл.);

3. школска пријатељства, као и врсте и начини игре/забаве са вршњацима (однос према заједничким правилима, специфичне реакције и сл.);
4. (у појединим ситуацијама) социјалне вештине/компетенције могу да укључе и начин поздрављања других особа, начин на који се тражи реч током разговора, вештине одржавања разговора и сл.

У области комуникације, прикупљају се подаци о:

1. модалитетима (каналима) комуникације које ученик користи да прими информације од других и да информише друге;
2. евентуалном постојању сметњи везаних за слух, вид, говор или други вид комуникације (укључујући и невербалну), које утичу на његово укључивање и учешће у образовању;
3. о томе да ли ученик у потпуности влада језиком на коме се школује (и језиком већинске групе) или има тешкоће које утичу на његово укључивање у образовни процес.

Кад је у питању самосталност и брига о себи, прикупљају се подаци о:

1. начину обављања дневних обавеза и активности које се тичу учениковог учествовања у образовању;
2. евентуалном постојању сметњи везаних за самостално кретање и обављање дневних обавеза, те да ли уочене моторичке, физичке и/или чулне сметње утичу на његово укључивање и учешће и напредовање у образовању;
3. укупном здравственом стању ученика тј. да ли ученик има текућих здравствених тешкоћа (постојање адекватне медицинске документације) и да ли оне утичу на укључивање у образовни процес или напредак у савладавању редовног школског програма.

Као последња област, прикупљају се подаци о утицају спољашњег окружења на учење, односно подаци о породичним и другим условима који могу да утичу на учење и напредовање ученика. На основу педагошког профила, идентификују се приоритетне области и потребе за подршком детету у образовно-васпитној установи.

4. Индивидуализован начин рада

На основу педагошког профила ученика утврђују се:

1. подручја у којима постоји потреба за додатном подршком у образовању и васпитању
и

2. планира се отклањање физичких и комуникацијских препрека (индивидуализован начин рада) у образовно-васпитном, односно васпитно-образовном раду.

Отклањање физичких и комуникацијских препрека (индивидуализован начин рада) у установи остварују се путем:

1. прилагођавања простора и услова у којима се одвија настава у школи (отклањање физичких баријера, осмишљавање додатних и посебних облика активности, израде посебног распореда активности итд.);
2. прилагођавања метода рада, наставних средстава и помагала и дидактичког материјала, а посебно приликом увођења нових садржаја, начина задавања задатака, праћења брзине и темпа напредовања, начина усвајања садржаја, провере знања, организације учења, постављања правила понашања и комуникације.

Планиране мере за отклањање физичких и комуникацијских препрека (индивидуализован начин рада) у установи, уписују се у Образац 1 који је одштампан уз Правилник о ближим упутствима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање.

5. *Право на ИОП*

Право на ИОП има свако дете и ученик које има потребу за додатном подршком у образовању и васпитању због тешкоћа у приступању, укључивању, учествовању или напредовању у васпитно-образовном или образовно-васпитном раду, ако те тешкоће утичу на остваривање општих исхода образовања и васпитања, а нарочито ако дете, односно ученик:

1. има тешкоће у учењу (због специфичних сметњи учења, или проблема у понашању и емоционалном развоју);
2. има сметње у развоју или инвалидитет (телесне, моторичке, чулне, интелектуалне или вишеструке сметње);
3. потиче, односно живи у социјално нестимулативној средини (социјално, економски, културно, језички сиромашној средини или дуготрајно борави у здравственој, односно социјалној установи);
4. из других разлога остварује право на подршку у образовању;
5. ученик са изузетним способностима који стиче основно и средње образовање и васпитање.

6. Предлог за утврђивање права на ИОП

Овај предлог може да изнесе стручни тим за инклузивно образовање, а на основу порцене потреба за ИОП-ом коју може да да:

1. одељењски старешина
2. наставник/ица
3. стручни сарадник/ица
4. родитељи

Када покретач иницијативе није родитељ, школа је дужна да писаним путем обавести родитеље или старатеље да је овај предлог покренут. Стручни тим за инклузивно образовање покреће предлог за доношење ИОП-а ако ученик не постиже исходе образовања, односно опште и посебне стандарде постигнућа због сметњи у развоју и инвалидитета, или ако би ученик, због његових изузетних способности, могао да постигне или већ постиже резултате који су изнад нивоа општих и посебних стандарда. Предлог за утврђивање права на ИОП садржи образложене разлоге за његово покретање, као и доказе о претходно организованом индивидуализованом начину рада са дететом, односно учеником. Родитељ, односно старатељ, својим потписом потврђује да је у потпуности упознат са покретањем предлога за утврђивање права на ИОП, разложима за његово покретање и да је сагласан да се приступи изради ИОП-а. Изузетно, ако родитељ, односно старатељ не да сагласност за израду ИОП-а, ни након предузетих мера од стране стручног сарадника, васпитача детета, односно наставника ученика или стручног тима за инклузивно образовање, ради заштите детета, односно ученика, примењује се индивидуализовани начин рада, без ИОП-а.

7. Садржај ИОП-а

ИОП је писани документ установе, којим се планира додатна подршка у образовању и васпитању детета, односно ученика, ако претходно прилагођавање и отклањање физичких и комуникацијских препрека нису довеле до остваривања општих исхода образовања и васпитања, односно до задовољавања образовних потреба ученика са изузетним способностима.

ИОП садржи:

1. личне податке и кратак опис развоја и образовне ситуације детета, односно ученика;
2. циљ образовно-васпитног рада, односно промену која додатном подршком треба да се достигне у подручју у којем се планира додатна подршка;

3. операционализован опис подршке кроз низ појединачних активности односно корака и њихов редослед на часовима у одељењу, као и опис и распоред рада изван групе, односно одељења када је то потребно;
4. посебне стандарде постигнућа и прилагођене стандарде за поједине или за све предмете у школи, односно исходе тих активности које кроз поступан процес доводе до циља додатне подршке;
5. лица која ће пружати подршку током реализације појединачних планираних активности;
6. временски распоред, трајање, односно учесталост за сваку меру подршке у току планираних активности.

ИОП може да се донесе за део или област у оквиру наставног предмета, један наставни предмет, групу наставних предмета или за све садржаје, односно наставне предмете за разред који ученик похађа, као и за ваннаставне активности.

8. *Врсте ИОП-а*

ИОП може да буде:

1. ИОП – 1, по прилагођеном програму у коме се прецизно планира циљ пружања подршке која се односи на прилагођавање и обогаћивање простора и услова у којима се учи, прилагођавање метода рада, уџбеника и наставних средстава током образовно-васпитног процеса; активности и њихов распоред као и лица која пружају подршку;
2. ИОП – 2, по измењеном програму у коме се, осим већ наведеног, прецизно планира прилагођавање општих исхода образовања и васпитања, прилагођавање посебних стандарда постигнућа ученика у односу на прописане и прилагођавање садржаја за један, више или за све предмете.
3. ИОП – 3, обогаћен и проширен програм који се примењује за ученике са изузетним способностима.

Доношењу ИОП-а са измењеним програмом, односно прилагођеним посебним стандардима постигнућа, претходи доношење, примена и вредновање ИОП-а са прилагођеним програмом, као и мишљење интерресорне комисије за процену потреба за додатном образовном, здравственом и социјалном подршком ученику.

9. *Израда и доношење ИОП-а*

Након добијања писане сагласности родитеља, а на основу предлога стручног тима за инклузивно образовање директор установе формира тим за пружање додатне подршке детету или ученику.

У школи, тим за пружање додатне подршке ученику чине:

1. одељењски старешина,
2. предметни наставник,
3. стручни сарадник,
4. родитељ, односно старатељ детета,
5. у складу са потребама детета и педагошки асистент, односно стручњак ван школе, на предлог родитеља, односно старатеља.

Овај тим израђује ИОП. Родитељ, односно старатељ, даје сагласност за спровођење ИОП-а. Стручни тим за инклузивно образовање установе доставља ИОП педагошком колегијуму на усвајање.

10. Примена ИОП-а

ИОП се остварује у оквиру заједничких активности у одељењу школе. Наставник при планирању свог рада у групи, односно одељењу, укључује мере и активности предвиђене ИОП-ом. Изузетно, према потребама детета, односно ученика, а на основу одлуке тима за пружање додатне подршке ученику, ИОП може да се остварује и ван одељења у школи. У току примене ИОП-а у установи активно учествују сви чланови тима за пружање додатне подршке детету, односно ученику. Ако примена ИОП-а захтева финансијска средства, установа упућује писмени захтев интерресорној комисији за процену потреба за додатном образовном, здравственом и социјалном подршком детету или ученику.

11. Оцењивање ученика за које је израђен ИОП, полагање завршног испита

Ученик који стиче образовање у току примене ИОП-а оцењује се према ИОП-у, а у складу са прописом о оцењивању ученика у основном и средњем образовању и васпитању. Завршни испит, односно матуру полаже у складу са прописом о програму завршног испита, односно матуре, уз неопходна прилагођавања која предлаже и обрзлаже тим за пружање подршке ученику, а у складу са ИОП-ом.

12. Вредновање и измена ИОП-а

Вредновање ИОП-а врши се ради процене остварености циљева утврђених ИОП-ом. Оно може бити:

1. Спољашње кога врши просветни саветник, односно саветник – спољни сарадник у току стручно-педагошког надзора. У оквиру вршења стручно-педагошког надзора утврђује се испуњеност услова у поступку доношења ИОП-а, вреднује се садржај и примена ИОП-а.
2. Вредновање ИОП-а унутар установе врши се кроз самовредновање стручног тима за инклузивно образовање и тима за пружање додатне подршке детету, односно ученику, према унапред утврђеној динамици у ИОП-у и према указаној потреби, у првој години уписа тромесечно, а у свим наредним годинама на почетку сваког полугодишта, односно радне године. Резултати вредновања обавезно се достављају стручном тиму за инклузивно образовање и педагошком колегијуму.

На основу резултата вредновања ИОП-а тим за пружање додатне подршке детету односно ученику израђује предлог измене и допуне односно прилагођавања ИОП-а потребама ученика. Измена ИОП-а врши се у складу са напретком и развојем детета, односно ученика: ако постигне планиране резултате пре очекиваног рока или не постиже очекиване резултате, односно у другим случајевима када настану промене у понашању детета и његовом окружењу. Подаци о резултатима вредновања ИОП-а саставни су део документације која прати ИОП. На основу вредновања, уз сагласност стручног тима за инклузивно образовање, педагошки колегијум доноси одлуку о даљој примени, изменама и допунама ИОП-а или престанку потребе за ИОП-ом, на предлог тима за пружање додатне подршке. Одлука о наставку спровођења ИОП-а доноси се ако се утврди да планиране активности одговарају потребама детета, односно ученика, или да се резултати могу очекивати након одређеног периода рада. Време спровођења ИОП-а може се продужити, уз сагласност родитеља, односно старатеља детета, или ученика. Одлука о престанку потребе за ИОП-ом доноси се ако се утврди да се даљи напредак детета, односно ученика може остваривати применом индивидуализованог начина рада.

План рада са талентованим и надареним ученицима

Даровитост је високо развијена способност, било општа, било специфична, која омогућава натпросечна постигнућа у одређеном подручју. Таленат је даровитост у ужем подручју (математички таленат, музички таленат). Рад са даровитим ученицима се одвија кроз следеће етапе:

1. Идентификација

У нашој школи релативно је мали број ученика који су показивали изразит таленат из одређене области, зато је прво потребно освестити наставнике за препознавање таквих ученика и сигнализирање одељењском старешини, родитељу, педагогу, Стручном тиму за инклузивно образовање. Селекција – кроз психолошке тестове, тестове знања.

2. Образовна решења

Обогаћивање програма и диференцијација курикулума, било кроз индивидуализацију, било кроз ИОП-3. Процедура се изводи у складу са законским документима и налази се у документацији Стручног тима за инклузивно образовање. Када се изврши идентификација надарених и талентованих ученика и одреди се степен/ниво на коме ће се радити са њима, планиране активности могу бити следеће, зависно од конкретног случаја:

1. Ван редовне наставе:

- слободне активности (секције);
- додатна настава из појединих предмета;
- истраживачке станице, семинари, летњи кампови и слично.

2. У редовној настави:

- коришћење напреднијих уџбеника;
- прилика да брже прође кроз базично градиво;
- самосталан истраживачки рад;
- рад са ментором;
- сложенији задаци, нерутински задаци, виши нивои знања, висока индивидуализација;
- задаци који су блиски ономе што заиста раде стручњаци из датог домена;
- дивергентни задаци, они који омогућавају различите приступе и различита решења;
- коришћење аудио-визуелних и других стимулативних материјала у настави;
- флексибилни временско-просторни услови за рад;
- едукативни излети и посете различитим институцијама;
- гостујући предавачи.

При свему томе, потребно је на нивоу школе, а свакако код сваког наставника подстицати ауторитет који се гради на експертизи, а не на позицији моћи; развијати код ученика доживљај да се његове способности виде, цене и подржавају, као и прилику да комуницира са својим интелектуалним вршњацима.

3. Мотивисање напредних и талентованих ученика

1. добијање одређених повластица (кроз оцену или други облик награде) за резултате на такмичењима, као и иновације или изузетне резултате у неком другом облику активности;
2. јавно похваљивање, кроз књигу обавештења, сајт или школски часопис, друге медије;
3. укључивање у презентацију Школе;
4. вршњачка едукација – постављање талентованих у улогу оних који и сами едукују друге, ученике;
5. вођење часа;
6. учешће на Сајму образовања.

Индивидуални планови свих ученика који се образују по индивидуалном образовном плану налазе се код педагога.

Програм културних активности школе

Циљ:

Проширивање утицаја школе на васпитање ученика и културни развој школског окружења. Повезивање ученика са институцијама и организацијама у локалној самоуправи ради обogaћивања културног живота и остваривања образовно-васпитне улоге Школе. Подстицање ученика на тимски рад. Неговање културе и развој свести о њеном значају. Подстицање позитивних особина у односу према другим ученицима и наставницима. Подизање свести о важности бесконфликтних решавања проблема. Развијање толеранције и мултикултурализма, проширивање знања из области језика те неговање лепе речи.

Задаци:

1. Активно припремање кроз рад секција за различите видове културних манифестација од стране наставника који организују рад секција;
2. Организација културних активности у школи;
3. Организација културних активности у сарадњи са локалном самоуправом;
4. Афирмација школе као културног центра у месту и стварање педагошких и друштвених услова за богаћење културног живота средине;
5. презентовање оних резултата којима школа богати културни и друштвени живот средине (радне акције, прославе, јубилеји, манифестације, друштвено- користан рад);

Активности:

1. Прослава Дана Светог Саве;
2. Прослава поводом Нове године за децу запослених;
3. Прослава матурске вечери;
4. Прослава поводом додела диплома матурантима;
5. Учешће на литерарним конкурсима;
6. Прослава државних празника;
7. Организовање и посете представама;
8. Снимање кратких едукативних филмова;
9. Приређивање догађаја, предавања или радионица за госте школе из различитих сфера;
10. Посете изложбама, концертима, спортским такмичењима;
11. Научно-истраживачке активности и друге активности које доприносе проширењу утицаја школе на васпитање ученика и културни развој школског окружења;

12. Заједничке културне активности са институцијама и организацијама у локалној самоуправи и ван ње.

Програм слободних активности

Слободне активности представљају ваннаставни факултативни облик рада школе.

Циљ:

Непосредан образовно-васпитни циљ ученичких слободних активности јесте да допринесу развоју личности на образовном, сазнајном, креативном, друштвеном и личном плану и да пружи могућност ученику да задовољи своје интересе, склоности и способности за поједине области.

Задаци:

1. Допринос социјализацији ученика и развијање интересовања према појединим предметима и областима;
2. Подстицај стваралаштва;
3. Задовољење интелектуалне радозналости;
4. Проширивање и подубљивање, као и стицање нових знања и умења, а према интересима ученика;
5. Задовољавање специфичних интереса ученика уз активно усмеравање њихових склоности, способности, интересовања и подстицање професионалног развоја;
6. Мотивисање и оспособљавање ученика за самосталан и креативан рад;
7. Омогућавање ученицима организовање забаве и рекреације, као и других услова да самостално користе слободно време и организују духовни, културни и друштвени живот у средини у којој живе и раде;
8. Допринос развоју личности на образовном, сазнајном, креативном, друштвеном и личном плану;
9. Унапређење рада школе и непосредније повезивање школе са друштвеном средином.

Активности:

Културно-уметничке

Слободне активности језичко-уметничког васпитно-образовног подручја.

Поред циља и задатака које имају слободне активности ученика у средњој школи, у активностима језичко-уметничког подручја остварују се и посебни задаци:

- развијање и неговање радозналости и отворености за нове, актуелне појаве у језику, уметности и култури уопште;

- васпитање опажања, критичког мишљења и слободног креативног изражавања ученика.

Слободне активности овог подручја остварују се у оквиру секције. За сваку поједину активност утврђују се посебни циљ, задаци и оквирни садржаји рада.

Научно-истраживачке активности

Посебни задаци научно-истраживачких слободних активности су:

- развијање склоности и способности ученика у одговарајућој научној дисциплини, посебно стваралачких способности и сазнајних могућности ученика;
- развијање логичког и критичког мишљења ученика;
- стварање услова и подстицање креативног рада ученика;
- навикавање и оспособљавање ученика за коришћење научнопопуларне и стручне литературе, приручника и лексикона;
- увођење ученика у методе научног истраживања и упознавање ученика са мултидисциплинарним и интердисциплинарним приступом решавању научних проблема;
- развијање спретности ученика за експериментални и практичан рад.

Спортско-рекреативне активности

Основни циљ спортско-рекреативних активности је да се у слободном времену организује активност ученика у овој области, тако да им обезбеди здраву и културну забаву и разоноду, да задовољи њихове посебне жеље, да им помогне да развију позитиван однос према физичкој култури, формирају чврсте навике за редовним телесним вежбањем.

У оквиру спортско-рекреативних активности се остварују следећи конкретни задаци:

- обухват што већег броја ученика посебним програмом физичког вежбања, који, заједно са општим програмом чини јединствену целину, односно јединствен систем школског физичког васпитања;
- задовољење нових и све разноврснијих жеља и интереса школске омладине за бављењем разним гранама физичког вежбања у слободном времену;
- откривање могућности и лепоте стварања у физичкој култури, у спорту, гимнастици, игри, плесу и помагање ученицима да свестрано развију своје природне способности за овај или онај вид физичког вежбања;

- подстицање ученика да науче како да физичко вежбање интегришу у свој свакодневни живот и да активност у овој области развију као своју трајну потребу и обавезу.

Спортско-рекреативне активности подразумевају оне спортско-рекреативне активности и дисциплине које обавезна настава физичког васпитања не може да обухвати.

Програм каријерног вођења и саветовања

Каријерно вођење и саветовање се у школи одвија током целе године и то кроз наставне и ваннаставне активности и кроз посебне облике рада на професионалној оријентацији у извођењу учествују непосредно сви чланови колектива.

Циљеви:

1. да помогне младим људима да разумеју и интерпретирају информације о свету рада и будућој каријери;
2. да могу да разјасне недоумице које имају у погледу професија или послова;
3. да разумеју своје способности и дефинишу своје ставове у погледу понуђених или жељених избора.

Задаци:

1. подстицање професионалног развоја ученика;
2. оспособљавање појединаца да планирају своје образовање, обуку и рад;
3. мотивисање појединаца у преузимању одговорности за властито образовање и рад;
4. мотивисање запослених за даље образовање, флексибилни професионални развој, управљање каријером, обучавање и проналажење адекватног радног места, као и професионалну промоцију;
5. допринос развоју локалне, регионалне и националне економије кроз развој;
6. пружање помоћи појединцу да формира реалну слику о освојим способностима, особинама личности, интересовањима;
7. у односу на захтеве образовних профила и занимања што успешније планирање професионалног развоја;
8. упознавање, праћење и подстицање развоја индивидуалних карактеристика личности ученика значајних за усмеравање њиховог професионалног развоја и њихово подстицање да и сами свесно доприносе сопственом професионалном развоју;
9. информисање ученика о свету рада и занимања, систему образовања и њихово оспособљавање за самостално прикупљање информација које се односе на свет рада и систем образовања;
10. формирање правилних ставова према раду;
11. подстицање ученика на испитивачко понашање према себи и свету рада;

12. оспособљавање ученика за планирање свог професионалног развоја и доношење реалних и зрелих одлука у вези са избором занимања и правцима стручног оспособљавања;

13. оспособљавање ученика да сам планира, води и управља својом каријером.

Активности:

1. оспособљавање за коришћење адекватних техника за доношење одлука одаљем учењу и професионалној каријери;
2. разумевање и оспособљавање за процедуре пријављивања, конкурисања како за свет рада тако и за даље образовање;
3. разумевање захтева послодаваца у погледу знања, вештина и способности
4. успостављање и анализирање личних циљева и планова у области каријере;
5. разумевање образовних и професионалних избора и доношење одлука ускладу са тим;
6. истраживања могућности за учење и запошљавање – идентификовање, избор и коришћење бројних информација о професијама, каријери, даљем учењу и образовању;
7. објективно разликовање и формирање сопственог става о томе;
8. праћење развоја ученика;
9. презентације високошколских установа.

<i>Време реализације</i>	<i>Активност/теме, садржаји</i>	<i>Начин реализације</i>	<i>Носиоци реализације</i>
Септембар и током школске године	Упознавање са свим релевантним подацима о ученицима, посебно ученицима првог разреда у циљу потпунијег праћења развоја, напредовања, понашања и адаптације ученика	Разговор са родитељима, упитник за ученике првог разреда, разговор са ОС, седнице ОВ-НВ	Педагог, одељењске старешине
Током школске године	Подстицање ученика свих разреда да сопственим активностима и залагањем проналазе потребне информације о раду и занимањима у систему образовања, кадровским потребама у систему запошљавања, као и о својим могућностима, способностима и интересовањима, и да на основу тога доносе зреле професионалне одлуке	Индивидуалн и разговори, групни рад, разговори на часовима из појединих предмета и на часовима одељењског старешине	Педагог, одељењске старешине, предметни наставници

<i>Време реализације</i>	<i>Активност/теме, садржаји</i>	<i>Начин реализације</i>	<i>Носиоци реализације</i>
Током школске године	Упознавање ученика са организацијом и пословима у предузећима у којима реализују практичну и блок наставу из одређених предмета	Разговор, предавање, обилазак, реализација наставе	Координатор практичне наставе, наставници практичне наставе
Током школске године	Праћење усклађености развоја личности ученика и испољених професионалних жеља и професионалног напредовања	Индивидуалн и разговори, саветодавни рад са родитељима, сарадња са одељењским старешинама	Педагог, одељењске старешине
Током школске године	Предметни наставници ће наставне садржаје појединих предмета користити за ближе и потпуније упознавање ученика са подручјима рада и занимањима у којима се стечена знања из одређених предмета практично примењују	Разговор, упознавање	Предметни наставници
Током школске године	Сви учесници образовно-васпитног рада посветиће пажњу формирању правилних ставова према производним подручјима рада и занимањима и формирању и изграђивању професионалне етике изабраног образовног профила	Разговор, дискусија	Предметни наставници, ОС, педагог
Током школске године	На часовима одељенског старешине и одељењске заједнице ученици ће дискутовати о избору будућег занимања, укључивању у свет рада или наставку школовања	Разговоре, дискусија, информисање	ОС
Током школске године	Професионално информисање ученика завршних разреда - упознавање ученика са могућностима доквалификације и преквалификације и могућностима даљег школовања на вишим школама и факултетима	информисање	Педагог, ОС
У другом полугодишту	Ученицима завршних разреда биће омогућено да се упознају са условима уписа и студирања кроз презентације факултета и виших школа које организују овај вид професионалног информисања ученика	Презентације, брошуре	Педагог, Представници високих школа и факултета

<i>Време реализације</i>	<i>Активност/теме, садржаји</i>	<i>Начин реализације</i>	<i>Носиоци реализације</i>
Током школске године	Сарадња са Националним службом за запошљавање и другим институцијама и информисање ученика о тренутним кадровским потребама привреде, проходности и условима уписа на поједине више школе и факултете и о другим релевантним питањима	Сарадња, Договор	Педагог
Током школске године	Индивидуални саветодавни рад са ученицима и родитељима на тему професионалне оријентације	Саветодавни рад	Педагог
Април	Учешће на Сајму образовања	Презентација, промоција	Руководство школе, стручна већа
Мај	Презентација школе и образовних профила које уписујемо у наредну школску годину ученицима основних школа	Презентација	Наставници стручних предмета
Мај-јун	Организација Дана отворених врата	Презентација, промоција	Наставници стручних предмета
4. квартал	Презентација Мађарског Националног Савета и Савеза Мађарских Ученика Војводине	Презентација, промоција	Педагог, ОС мађарских одељења
Током школске године	Оспособљавање ученика завршних разреда за писање професионалних биографија (CV) и вођење разговора при запошљавању	Разговор, презентација, практичан рад	наставници грађанског васпитања
Током школске године	Испитивање професионалних опредељења ученика завршних разреда	Теститање	Педагог

Програм заштите животне средине

Програм заштите животне средине обухвата активности усмерене на јачање или развој еколошке свести, развијање љубави према природи као и на значај очувања природних ресурса. Реализација овог програма омогућава услове за активно и креативно провођење слободног времена, промовише здраве и безбедне стилове живота, развија позитиван став и мишљење о школи, развија толеранцију, другарство, солидарност и хуманост.

<i>Време реализације</i>	<i>Активност/тема, садржаји</i>	<i>Начин реализације</i>	<i>Носиоци реализације</i>
Септембар	Обележавање значајних датума 16. септембар - Дан заштите озонског омотача	Израда паноя	Наставници екологије и биологије
Октобар-новембар	Обележавање (31. 10 – 6. 11.) Недеље штедње	Разговор, дискусија	Наставници екологије и биологије, ОС
Новембар	Обележавање 16. 11. Међународног дана толеранције	Разговор, дискусија	ОС и наставници грађанског васпитања
Децембар	Обележавање значајних датума 1. децембар - Светски дан борбе против сиде	Разговор, дискусија	ОС, наставници биологије и екологије, наставници хигијене и дерматологије
Јануар	Обележавање значајних датума 31. јануар - Дан без дуванског дима	Разговор, дискусија	Наставници екологије и биологије, наставници грађанског васпитања
Март	Обележавање значајних датума 22. март - Светски дан вода	Разговор, дискусија, израда паноя	Наставници екологије и биологије
Април	Обележавање значајних датума 22. април – Светски дан планете Земље	Разговор, дискусија	Наставници екологије и биологије
Јун	Обележавање значајних датума 5. јун - Дан заштите животне средине	Акције у школи и ван ње на чишћењу просторија и простора	Сви запослени

<i>Време реализације</i>	<i>Активност/тема, садржаји</i>	<i>Начин реализације</i>	<i>Носиоци реализације</i>
Током школске године	Уређење школског простора и нега биљака	Ученици сопственом пажњом чувају околину	Сви запослени
Током школске године	Акције селективног сакупљања секундарних сировина	Разговор, дискусија, јавне кампање	Сви запослени, ученици
Током школске године	Укључивање у акције еколошког друштва	Учешће у турама које имају едукативни карактер	ОС, наставници биологије и екологије, наставници хигијене и дерматологије у сарадњи са ЕД АРКУС
Током школске године	Обележавање светског дана здравља (прва недеља априла) и волонтерстава, пружања прве помоћи	учешћем на такмичењу „Шта знаш о здрављу“ у организацији Црвеног крста	ОС, наставници биологије и екологије, наставници хигијене и дерматологије

Укупни образовно-васпитни утицај школе, као и свих носилаца посла (предметни наставници, наставници практичне наставе, одељењске старешине, педагог) у области заштите и унапређења животне средине састоји се у оспособљавању и навикавању ученика да током самообразовања и у току свог слободног времена користе све оне изворе културе који ће их подстицати на стваралачки рад и унапређење и очување животне средине и личног здравља.

Програми заштите од насиља, злостављања и занемаривања и програми превенције других облика ризичног понашања

Програм заштите утврђује се на основу анализе стања безбедности, присутности различитих облика и интензитета насиља, злостављања и занемаривања у Школи, специфичности Школе и резултата самовредновања и вредновања квалитета рада Школе.

Програмом заштите обезбеђују се услови за сигурно и подстицајно одрастање и развој ученика, заштиту од свих облика насиља, злостављања и занемаривања и социјалну реинтеграцију детета и ученика које је извршило, односно било изложено насиљу, злостављању или занемаривању. Програмом заштите од насиља, злостављања и занемаривања Школа одређује мере и активности које обезбеђују развијање и неговање позитивне атмосфере и безбедно окружење, дефинише превентивне и интервентне активности, одговорна лица и временску динамику остваривања.

Подела насиља, злостављања и занемаривања по нивоима

Под насиљем и злостављањем подразумева се сваки облик једанпут учињеног, односно понављаног вербалног и невербалног понашања које има за последицу стварно или потенцијално угрожавање здравља, развоја и достојанства личности детета и ученика или запосленог.

Свако насиље над ученицима се може спречити у атмосфери која:

1. развија и негује културу понашања;
2. развија одговорност свих;
3. не толерише насиље и не ћути о њему;
4. обавезује на адекватно поступање свих који имају сазнање о насиљу;
5. неговање мултикултурализма и толеранције.

Под насиљем и злостављањем сматра се насиље запосленог према детету, ученику, другом запосленом, родитељу, односно другом законском заступнику; ученика према другом детету, ученику или запосленом; родитеља према свом детету, другом детету и ученику, запосленом као и према трећем лицу.

Подела најчешћих облика насиља

Физичко насиље и злостављање је понашање које може да доведе до стварног или потенцијалног телесног повређивања ученика или запосленог; физичко кажњавање

ученика од стране запослених и других одраслих особа; насилно понашање запосленог према детету, ученику или одраслом, као и ученика или одраслог према другом ученику, одраслом или запосленом.

Психичко насиље и злостављање је понашање које доводи до тренутног или трајног угрожавања психичког и емоционалног здравља и достојанства ученика или запосленог.

Социјално насиље и злостављање је понашање којим се искључује ученик из групе вршњака и различитих облика социјалних активности, одвајањем од других, неприхватањем по основу различитости, ускраћивањем информација, изоловањем од заједнице, ускраћивањем задовољавања социјалних потреба. **Дискриминација** је социјално насиље и представља свако неоправдано прављење разлике или неједнако поступање, односно пропуштање (искључивање, ограничавање или давање првенства), у односу на лице или групе лица, као и на чланове њихових породица или њима блиска лица на отворен или прикривен начин, а који се заснива на раси, боји коже, прецима, држављанству, статусу мигранта, односно расељеног лица, националној припадности или етничком пореклу, језику, верским и политичким убеђењима, полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији, имовном стању, социјалном и културном пореклу, рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, сметњи у развоју и инвалидитету, брачном и породичном статусу, осуђиваности, старосном добу, изгледу и другим стварним, односно претпостављеним личним својствима. Не сматрају се дискриминацијом посебне мере уведене ради постизања пуне равноправности, заштите и напретка лица, односно групе лица која се налазе у неједнаком положају.

Сексуално насиље и злостављање је понашање којим се ученик сексуално узнемирава, наводи или приморава на учешће у сексуалним активностима, које не жели, не схвата или за које није развојно дорастао или се користи за проституцију, порнографију и друге облике сексуалне експлоатације.

Дигитално насиље и злостављање је злоупотреба информационо комуникационих технологија која може да има за последицу повреду друге личности и угрожавање достојанства и остварује се слањем порука електронском поштом, СМС-ом, ММС-ом, путем веб-сајта, четовањем укључивањем у форуме, социјалне мреже и сл.

Злоупотреба детета и ученика је све оно што појединац, односно установа чини или не чини, што негативно утиче, наноси штету, ускраћује или смањује могућност за безбедан и здрав развој и доводи га у немоћан положај према појединцу или установи. Злоупотреба подразумева и прекомерно подстицање, односно психолошки притисак на

дете и ученика од стране родитеља или наставника ради постигнућа која могу да имају за последицу угрожавање нормалног психофизичког и социјалног развоја и најбољег интереса детета.

Насилни екстремизам је промовисање, заговарање, подржавање, припремање и учествовање у идеолошки мотивисаном насиљу за остваривање друштвених, економских, верских, политичких и других циљева.

Трговина људима је врбовање, превозење, пребацивање, скривање или примање лица, путем претње силом или употребом силе или других облика присиле, отмице, преваре, обмане, злоупотребе овлашћења или тешког положаја или давања или примања новца или користи да би се добио пристанак лица које има контролу над другим лицем у циљу експлоатације.

Експлоатација је рад који није у најбољем интересу детета и ученика, а у корист је другог лица, установе или организације. Ове активности могу да имају за последицу угрожавање физичког или менталног здравља, моралног, социјалног и емоционалног развоја детета и ученика, његову економску зависност, ускраћивање права на образовање и слободу избора.

Занемаривање и немарно поступање је пропуштање родитеља, друге особе која је преузела бригу о детету и ученику, установе или запосленог да у оквиру расположивих средстава обезбеди услове за правилан развој детета и ученика у свим областима, а што може да наруши његово здравље и развој. **Занемаривање у установи обхвата** ускраћивање појединих облика образовно-васпитног рада неопходних ученику, нереаговање на сумњу о занемаривању или на занемаривање од стране родитеља; пропусте у обављању надзора и заштите ученика од повређивања, самоповређивања, употребе алкохола, дувана, наркотичког средства или психоактивне супстанце, укључивање у деструктивне групе, организације и др.

У следећим табелама су приказани нивои реаговања и различити облици насиља. У зависности од интензитета, учесталости и последица које насиље оставља, поједини облици се понављају на више различитих нивоа. Процена нивоа насиља се доноси на основу анализе интензитета, степена ризика, трајања и учесталости понашања, последица, броја учесника, узраста и карактеристика развојног периода детета, односно ученика.

I НИВО

Физичко насиље	Емоционално/психичко насиље	Социјално насиље	Сексуално насиље и злоупотреба	Насиље злоупотребом информационих технологија
ударање чврга, гурање, штипање, гребање, гађање, чупање, уједање, саплитање, шутирање, прљање, уништавање ствари...	омаловажавање, оговарање, вређање, ругање, називање погрдним именима, псовање, етикетирање, имитирање, „прозивање“...	добацивање, подсмевање, искључивање из групе или заједничких активности или фаворизовање на основу социјалног статуса, националности, верске припадности, ширење гласина...	добацивање, псовање, ласцивни коментари, ширење прича, етикетирање, сексуално додиривање, гестикулација ...	узнемиравајуће позивање, слање узнемиравајућих порука СМС-ом, ММС-ом

Активности предузима самостално одељењски старешина, наставник, у сарадњи са родитељима/старатељима/хранитељима, у смислу појачаног васпитног рада са одељењском заједницом, групом ученика и индивидуално. Изузетно, ако се насилно понашање понавља, ако васпитни рад није био делотворан, ако су последице теже, ако је у питању насиље и злостављање од стране групе према појединцу или ако исти ученик трпи поновљено насиље и злостављање за ситуације првог нивоа, установа интервенише активностима предвиђеним за други, односно трећи ниво.

Ученику који учини лакшу повреду обавеза изриче се мера појачаног васпитног рада односно опомена. Уколико се у току појачаног васпитног рада деси нова лакша повреда обавеза изриче се наредна мера прво укор разредног старешине, а након новог понављања сличних дела које спадају у ред лакших повреда и укор одељенског већа. Мере се изричу након чињења тих дела без обавезе чекања да истекне период за који је предвиђен појачан васпитни рад. Уколико се испоштовала поступност у изрицању мера наредна мера је покретање дисциплинског поступка.

II НИВО

Физичко насиље	Емоционално /психичко насиље	Социјално насиље	Сексуално насиље и злоупотреба	Насиље злоупотребом информационих технологија
шамарање, ударање, гажење,	уцењивање, претње, неправедно кажњавање,	сплеткарење, игнорисање, неукључивање, неприхватање,	сексуално додиривање, показивање порнографског	Оглашавање, снимање и слање видео записа, злоупотреба блогова, форума и четовања,

цепање одела, „шутке“, затварање, плување, отимање и уништавање имовине, измицање столице, чување за уши и косу...	забрана комуницирања, искључивање, манипулисање...	манипулисање, искоришћавање.	материјала, показивање интимних делова тела, свлачење...	снимање камером појединаца против њихове воље, снимање камером насилних сцена, дистрибуирање снимака и слика...
--	--	------------------------------	--	---

Активности предузима одељењски старешина у сарадњи са педагогом, Тимом за заштиту и директором, уз обавезно учешће родитеља/старатеља/хранитеља, у смислу појачаног васпитног рада. Уколико појачани васпитни рад није делотворан, директор покреће васпитно-дисциплински поступак и изриче меру, у складу са законом и током трајања појачаног васпитног рада који се онда, након изречене мере, наставља.

III НИВО

Физичко насиље	Емоционално/ психичко насиље	Социјално насиље	Сексуално насиље и злоупотреба	Насиље злоупотребом информационих технологија
туча, давлeње, бацање, проузроковање опекотина и других повреда, ускраћивање хране и сна, излагање ниским температурама, напад оружјем...	заstraшивање, уцењивање уз озбиљну претњу, изнуђивање новца или ствари, ограничавање кретања, навођење на коришћење психоактивних супстанци и наркотичких средстава, укључивање у деструктивне групе и организације	претње, изолација, малтретирање групе према појединцу или групи, орагнизовање затворених група (кланова) које има за последицу повређивање других	завођење од стране ученика и одраслих, подвођење, злоупотреба положаја, навођење, изнуђивање и принуда на сексуални чин, силовање, инцест...	снимање насилних сцена, дистрибуирање снимака и слика, дечија порнографија...

Активности предузима директор/ка с тимом за заштиту, уз обавезно ангажовање родитеља и надлежних органа, организација и служби (центар за социјални рад, здравствена служба, а по потреби одељење надлежно за ослове ученичког и студентског стандарда, полиција и друге организације и службе). Уколико присуство родитеља није у најбољем интересу ученика/це, тј. може да му/јој штети, угрози његову/њену безбедност или омета поступак у установи, директор/ка обавештава центар за социјални рад, односно полицију. Родитељ, односно други законски заступник детета је одговоран за теже повреде обавезе ученика који се у закону о налазе у члану 83.

На овом нивоу обавезан је интезиван васпитни рад примерен потребама ученика/це, као и покретање васпитно-дисциплинског поступка и изрицање мере, у складу са Законом. Ако је за рад са учеником/цом ангажована и друга организација или служба, установа остварује сарадњу са њом и они међусобно усклађују активности.

Основни принципи програма заштите ученика

1. Право на живот, опстанак и развој;
2. Стварање услова који ученицима обезбеђују оптималан развој;
3. Обезбеђење поверљивости података и заштита права на приватност ученика;
4. Спречавање дискриминације, што значи да на свим ученицима једнако буду примењене мере за заштиту из овог;
5. Учешће ученика у свим фазама процеса заштите, кроз благовремена и континуирана обавештења, на начин који одговара њиховом узрасту и разумевању ситуације и кроз могућност да изразе своје мишљење.

Циљеви програма заштите ученика

Општи циљеви:

1. Подизање нивоа свести и повећање осетљивости свих укључених у живот и рад Школе за препознавање насиља, злостављања и занемаривања;
2. Дефинисање поступака и процедура за заштиту од насиља као и за реаговање у ситуацијама насиља;
3. Информисање свих укључених у рад Школе о процедурама и поступцима за заштиту од насиља;
4. Спровођење поступака реаговања у ситуацијама насиља;
5. Стварање и неговање климе прихватања, толеранције и уважавања;

6. Стварање безбедне климе у којој се учи, развија, негује и подстиче култура понашања и уважавања личности; не толерише насиље, злостављање и занемаривање; не ћути у вези са насиљем, злостављањем и занемаривањем; развија одговорност и поступање свих; свако ко има сазнања о насиљу, злостављању и занемаривању обавезује да реагује.

Специфични циљеви:

1. Ангажовање постојећих ресурса школе за стварање безбедног и подстицајног окружења;
2. Укључивање различитих учесника образовно-васпитног процеса у превенцију и заштиту деце кроз наставне и ваннаставне активности;
3. Обезбеђивање превентивне и заштитне улоге школског спорта
4. Сарадња са родитељима/старатељима/хранитељима путем Савета родитеља, родитељских састанака, индивидуалних и групних разговора

Специфични циљеви у превенцији:

1. Стварање и неговање климе прихватања, толеранције и уважавања;
2. Евидентирање критичних места у Школи и њеном непосредном окружењу путем анкетирања ученика;
3. Подизање нивоа свести и повећање осетљивости свих укључених у живот и рад Школе за препознавање насиља, злостављања и занемаривања;
4. Оспособљавање свих запослених и родитеља, односно старатеља за рано препознавање знакова у понашању ученика који указује на потенцијално насилничко понашање;
5. Пружање помоћи ученицима у савладавању личних проблема и проблема у учењу,
6. Дефинисање процедура и поступака за заштиту од насиља и реаговања у ситуацијама насиља;
7. Укључивање свих интересних група (ученици, наставници, стручни сарадник, административно и помоћно особље, родитељи, односно старатељи, Локална самоуправа) у развијање програма превенције;
8. Информисање свих укључених у живот и рад школе о процедурама и поступцима за заштиту од насиља и реаговање у ситуацијама насиља;
9. Унапређивање компетенција запослених, ученика, родитеља, односно старатеља за уочавање и решавање проблема насиља, злостављања и занемаривања;

10. Истицање и унапређивање знања, вештина и ставова потребних за креирање безбедног и подстицајног окружења и конструктивног реаговања на насиље;
11. Подстицање усвајања позитивних норми и облика понашања, учења вештина конструктивне комуникације и развијања емпатије.

Специфични циљеви у интервенцији:

1. Спровођење поступака и процедура реаговања у ситуацијама насиља;
2. Успостављање система ефикасне заштите ученика у случајевима насиља;
3. Стално праћење и евидентирање врста и учесталости насиља и процењивање ефикасности програма заштите;
4. Ублажавање и отклањање последица насиља и реинтеграција ученика у заједницу вршњака и живот установе;
5. Саветодавни рад са ученицима који трпе насиље и који су посматрачи насиља.

Задаци програма заштите ученика

1. Направити анализу, истраживање у циљу процене безбедности;
2. Планирати превентивне активности;
3. Дефинисати процедуре у ситуацијама насиља и сродних облика понашања;
4. Развијати сарадњу са установама и институцијама које се баве децом и породицом;
5. Информисати ученике и родитеље о садржајима који су важни за безбедност и активности образовно-васпитне установе на плану превенције;
6. Промовисати примере добре праксе у реализацији превентивних активности;
7. Извештавати Наставничко веће и Школски одбор о реализацији Програма заштите ученика од насиља, злостављања и занемаривања.

Специфични задаци у области превенције:

1. Дефинисање улога и одговорности у примену процедура и поступака;
2. Развијање и неговање богатства различитости и културе понашања у оквиру образовно-васпитних активности;
3. Организовање обука за ненасилну комуникацију и конструктивно решавање конфликта;
4. Организовање разговора, дискусије, предавања, радионица, обележавања важних датума о безбедности и заштити ученика од насиља, дискриминације и трговине људима;
5. Дефинисање правила понашања и последица кршења правила;

6. Развијање вештина ефикасног реаговања у ситуацијама насиља;
7. Умрежавање свих кључних носилаца превенције насиља (Наставничко веће, Ученички парламент, школски тимови, стручни органи).

Начини на које се превентивне мере уграђују у свакодневни рад Школе:

1. Тематска недеља – повезивање градива појединих предмета са темама дана и разговор са ученицима;
2. Оцењивање владања на крају тромесечја;
3. Панои са правима, обавезама и одговорностима ученика;
4. Едукативне слике и текстови у циљу превенције насиља, злостављања и занемаривања, трговине људима и у циљу јачања толеранције, међусобног поштовања, емпатије, поштовање различитости;
5. Едукативни филмови у склопу наставних и ваннаставних активности;
6. Пружање помоћи ученицима у савладавању личних проблема и проблема у учењу;
7. Радионице/предавања за препознавање, реаговање и пријављивање у ситуацијама насиља, злостављања и занемаривања, трговине људима;
8. Јавно истицање позитивних примера понашања;
9. Радионице/предавања одељењских старешина на тему другарства, асертивне комуникације, дискриминације, насиља (свих врста), интернета, дијалога, групне кохезије, поштовање различитости;
10. Упознавање колектива са Програмом заштите ученика од насиља, злостављања и занемаривања;
11. Упознавање родитеља/старатеља/хранитеља и ученика са Програмом заштите ученика од насиља, злостављања и занемаривања;
12. Подстицање фер плеја у спорту;
13. Организовање вршњачких едукација;
14. Сарадња са Ученичким парламентом;
15. Учесталија предавања о наркоманији, алкохолизму и другим болестима зависности;
16. Дежурство (наставника и помоћног особља, по потреби);
17. Подстицање укључивања ученика у слободне активности у школи и активности ван школе;
18. Лични пример наставника;
19. Излети;

20. Превентивно деловање образовним садржајима појединих предмета: српски језик, страни језици, историја, биологија, географија, верска настава, грађанско васпитање...

21. Часови грађанског васпитања биће још једна од прилика реализације тематских радионица на тему насиља, спречавања насиља, реаговања у случају насиља, као и дечијих права, медија...

22. Часови верске наставе такође представљају допринос духу јачања међусобне толеранције, поштовања и љубави;

23. Континуиран рад са ученицима у оквиру редовне наставе, ваннаставних активности и на часовима одељењског старешине са циљем промовисања социјално прихватљивог понашања;

24. Утицање на родитеље/старатеље/хранитеље и њихову способност за уочавање и решавање проблема насиља (индивидуални разговори и родитељски састанци);

25. Укључивање Савета родитеља и организованих група родитеља у борбу против насиља, злостављања и занемаривања и сарадњу са Тимом за заштиту;

26. Стално праћење безбедносне ситуације на Одељењским и Наставничким већима;

27. Сарадња са локалном заједницом, МУП-ом, центром за социјални рад, домовима здравља, спортским клубовима Општине, Црвеним крстом, установама и институцијама културе;

28. Стручног усавршавања запослених;

29. Упознавање са индикаторима за прелиминарну идентификацију ученика потенцијалних жртава трговине људима;

30. Активно учешће ученика у раду стручних и других органа школе;

31. Подстицање укључивања ученика у локалну заједницу;

32. Обележавање битних датума;

33. Хуманитарне акције;

34. Учесће на пројектима;

35. Појачана сарадња са другим школама из општине;

36. Прављење паноа на разне теме у циљу повећања безбедности, толеранције, поштовања, емпатије, права деце;

37. Појачана информисаност деце о њиховим правима и обавезама, али и одговорностима;

38. Промовисање позитивних примера животних успеха из области науке, спорта и културе (бивши ученици школе);

39. Информисање Наставничког већа, Савета родитеља, Школског одбора, Ученичког парламента о предузетим превентивним и интервентним активностима Тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања;

40. Информисање родитеља/старатеља/хранитеља и ученика о предузетим превентивним и интервентним активностима Тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања;

41. Промовисање и подстицање коришћења платформе „Чувам те” и за запослене и за ученике и за родитеље у циљу превенције насиља, злостављања, занемаривања и дискриминације.

Стручно усавршавање запослених

Неке од приоритетних области које су директно или/и индиректно повезане са самим Програмом заштите су:

1. Јачање професионалних капацитета запослених, нарочито у области управљања одељењем;
2. Инклузија ученика са сметњама у развоју и из друштвено маргинализованих група;
3. Здравствено образовање и развијање здравих стилова живота;
4. Комуникацијске вештине;
5. Превенција насиља, злостављања и занемаривања;
6. Превенција дискриминације;
7. Превенција трговине људима;
8. Сарадња са родитељима/старатељима/хранитељима, ученицима и Ученичким парламентом.

Начини информисања о обавезама и одговорностима у одговору на насиље, злостављање и занемаривање

1. Запослених:
 1. на Наставничком већу;
 2. на Одељењском већу;
 3. на састанцима Тимова/Актива/Већа;
 4. индивидуалним разговорима;
 5. предавања, радионице.

2. Ученика:
 1. на одељењским заједницама;
 2. преко Ученичког парламента;
 3. преко паноа;
 4. индивидуалним разговорима;
 5. предавања, радионице.
3. Родитеља/старатеља/хранитеља:
 1. на Савету родитеља;
 2. на родитељским састанцима;
 3. индивидуалним разговорима.
4. Школски одбор:
 1. на састанцима ШО.

Подстицање и оспособљавање ученика за активно учествовање у раду одељењске заједнице, ученичког парламента, школског одбора и стручних органа установе

1. Радионице, предавање на тему друштвено одговорног понашања код ученика;
2. Подстицање тимског/колективног духа у наставним и ваннаставним активностима;
3. Уважавање ученичког мишљења и идеја;
4. Развијање климе међусобног поштовања и поштовања различитости мишљења;
5. Вршњачке едукације;
6. Лични пример наставника, педагога, директора;
7. Укључивање ученика у планирање и реализацију плана превенције;
8. Подстицање ученика у планирању и реализацији активности у оквиру Дана књига, Недеље лепих порука, Дана толеранције и сл. ; приредби, обележавања битних датума, ваннаставних секција;
9. Анализирање и уважавање ученичких предлога за унапређивање рада школе и помоћ у њиховој реализацији;
10. Подршка и подстицање рада ученика у Ученичком парламенту;
11. Равноправно учешће представника Ученичког парламента у раду стручних органа школе: проширени састав Школског одбора, Стручни актив за развојно планирање, Тим за самовредновање, Тим за обезбеђивање квалитета и развој

установе, Тим за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања;

12. У сарадњи са родитељима/старатељима/хранитељима развијати код ученика што већи осећај припадности школи;
13. На основу анкетања вршњака маркирање ризичне зоне унутар школе, давање предлога ради безбедног боравка у школи, као и дефинисање сопствене одговорности у томе;
14. Јавно истицање добрих резултата ученика као подстицај за остале чланове заједнице;
15. Међувршњачко решавање проблема.

Садржаји и начини за појачан васпитни рад ради развијања самоодговорног и друштвено одговорног понашања

1. Појачана сарадња ученика са ОС и педагогом школе у виду индивидуалног рада у циљу отклањања потенцијалних или/и постојећих проблема у понашању;
2. Појачана сарадња ОС и педагога школе у циљу ублажавања и отклањања последица насиља, злостављања и занемаривања и реинтеграција ученика у заједницу вршњака и живот установе;
3. Појачана сарадња родитеља/старатеља/хранитеља са одељењским старешином, педагогом и Тимом за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања;
4. По потреби тимски рад целог Одељењског већа на отклањању или ублажавању узрока проблема;
5. По потреби тимски рад целог Одељењског већа у циљу ублажавања и отклањања последица насиља, злостављања и занемаривања и реинтеграција ученика у заједницу вршњака и живот установе;
6. Укључивање Одељењске заједнице у сврху отклањања или ублажавања узрока проблема;
7. Укључивање Одељењске заједнице у циљу ублажавања и отклањања последица насиља, злостављања и занемаривања и реинтеграција ученика у заједницу вршњака и живот установе;
8. Организовање активности (игре, радионице, предавања, часови одељењског старешине, часови предметне наставе, акције...) од стране наставника,

- одељењског старешине, педагога усмерене на стварање и неговање климе прихватања, толеранције, уважавања и емпатије;
9. Организовање активности (игре, радионице, предавања, часови одељењског старешине, часови грађанског васпитања, акције...) од стране наставника, одељењског старешине, педагога усмерене на конструктивно коришћење слободног времена, права детета и смањење негативног утицаја медија на ученике;
 10. Организовање активности (игре, радионице, предавања, часови одељењског старешине, акције...) од стране одељењског старешине и педагога усмерене на конструктивно решавање конфликта, самоспознају, фрустрације, другарство, развијање групне кохезије, прихватање одговорности за сопствене поступке, контрола емоција;
 11. Организовање активности (игре, радионице, предавања, часови одељењског старешине, акције...) од стране одељењског старешине и педагога усмерене на превенцију дискриминације, насиља, трговине људима;
 12. Активно учешће у ваннаставним активностима школе;
 13. Укључивање ученика у планирање и реализацију плана превенције;
 14. Укључивање ученика у планирање појачаног васпитног рада;
 15. Укључивање ученика у планирање плана заштите;
 16. Укључивање ученика у планирање друштвено-корисног, односно хуманитарног рада;
 17. Активности у склопу друштвено-корисног, односно хуманитарног рада, плана заштите и појачаног васпитног рада;
 18. Информисање ученика о правилима понашања и последицама кршења истих;
 19. Анкете;
 20. Хуманитарне акције;
 21. Осмишљавање и реализација вршњачких радионица (од стране ученика који су упућени на пвр) на тему повреда забране, насиља, толеранције, конструктивног решавања конфликта у сарадњи са водитељем ПВР;
 22. Продужено редарство;
 23. Јачање и истицање позитивних облика понашања/снага ученика који су укључени у појачан васпитни рад;
 24. Прављење паноа, презентације, писање састава, држање предавања на тему повреде забране коју је ученик учинио;

25. Укључивање спољашње заштитне мреже.

Поступци за рано препознавање ризика од насиља, злостављања и занемаривања

1. Праћење ученика кроз рад и понашање у склопу наставних и ваннаставних активности;
2. Праћење ученика путем разговора са родитељима/старатељима/хранитељима;
3. Упознавање наставног кадра и родитеља/старатеља/хранитеља о раним знацима упозорења;
4. Стварање климе међусобног поверења;
5. Развијање друштвено одговорног понашања;
6. Анкете;
7. Разговори са ученицима (појединачни и у склопу одељењске заједнице);
8. У случају потребе прављење процене личности или пак рад на појединим проблемима који укључује стручни кадар;
9. Сарадња са домовима здравља, центрима за социјални рад, породицама, СУП-ом.

Индикатори за прелиминарну идентификацију ученика који су потенцијалне жртве трговине људима

Индикатори се у зависности од интензитета рангирају на индикаторе слабог, умереног и јаког интензитета (1 – слаб индикатор, 2 – умерен индикатор и 3 – јак индикатор):

1 – слаби индикатори су општи, указују на постојање одређених потешкоћа, проблема у понашању ученика, а који не морају нужно да указују на трговину људима;

2 – умерени индикатори у већој мери указују на трговину људима;

3 – јаки индикатори у највећој мери указују на трговину људима.

I ПОНАШАЊЕ УЧЕНИКА		
Ученик/ца често касни у школу, изостаје из школе или прекида школовање		
1.	Ученик/ца изостаје из школе по више дана, у време сезонских послова на почетку и/или крају школске године.	2
2.	Ученик/ца изостаје из школе дуже време неоправдано и постоје најаве (назнаке) за напуштање школе.	2
Ученик/ца је неуспешан у школи или има нагли пад у успешности у односу на потенцијал са којим располаже		
3.	Уочава се нагли и неочекивани пад успеха ученика/це.	1
4.	Ученик/ца престаје да показује заинтересованост за завршетак разреда, свеједно му је које оцене има.	2
5.	Нови ученик/ца нема основна/елементарна знања неопходна за праћење наставе која одговара његовом календарском узрасту, претходном школовању/типу школе или способностима (нпр. не зна да чита и пише и сл.).	2
Ученик/ца је повучен, изгледа уплашено и када нема видљивог разлога		
6.	Ученик/ца изгледа анксиозно у контакту са вршњацима и наставницима.	1
7.	Ученик/ца има велике и/или нагле промене у понашању које се не могу објаснити развојним карактеристикама или кризном/стресном ситуацијом која је школи позната.	2
8.	Ученик/ца престаје да показује интересовање и повлачи се из свих заједничких активности са вршњацима у школи.	2
9.	Ученик/ца избегава физички контакт, тргне се или повлачи када неко покушава да му/јој приђе.	2
10	Ученик/ца има наглу промену у понашању у присуству одраслих (запослених у школи, родитеља), плаши се, постаје упадљиво миран/а и ћутљив/а.	3
Ученик/ца предузима активности које за циљ имају прикривање трагова физичких повреда		
11.	Ученик/ца не учествује у активностима у којима могу да се уоче/виде, модрице/повреде (нпр. настава физичког и здравственог васпитања, здравствени систематски прегледи и слично понашање).	3

12.	Ученик/ца користи друга средства за прикривање видљивих физичких повреда (одећа која покрива цело тело, тамнији пудер, појачана шминка, привремена /самолепљива тетоважа и сл.)	3
Ученик/ца има упадљиве осцилације у понашању и емоционалним реакцијама		
13.	Ученик/ца има бурне и/или неуобичајене реакције (напади љутње и агресивног понашања, импулсивно реагује) без видљивог разлога.	2
14.	Ученик/ца одбија помоћ и реагује интензивном љутњом и бесом када му/јој неко понуди помоћ.	2
15.	Ученик/ца има нападе панике, страха.	2
Понашање ученика/це је високо сексуализовано		
16.	Ученик/ца има профил на друштвеним мрежама изразито сексуалне природе, са специфично провокативним фотографијама (својим или туђим).	2
17.	Запослени имају информације да је ученик/ца често мења сексуалне партнере/ке (промискуитетно понашање ученика/це).	3
18.	Запослени имају информације да ученик/ца пружа сексуалне услуге.	3
Ризично понашање ученика/це и понашање које није у складу са узрастом		
19.	Школа има сазнања да је ученица имала један или више абортуса.	2
20.	Ученик/ца често бежи од куће или проводи неколико дана ван куће без објашњења.	3
21.	Ученик/ца не жели да живи са породицом и живи код особа које нису познате другим родитељима или ученицима.	3
22.	Запослени имају информације да је ученик/ца од стране родитеља/других особа ангажован/а за рад на улици (проси, брише прозоре на аутомобилима, продаје различите ствари на улици, свира, пева) или на други начин зарађује/стиче корист за родитеље/друге одрасле.	3
23.	Запослени имају информације да је ученик/ца млађи/а од 15 година запослен/а или радно ангажован/а или постоји намера запослења и радног ангажовања ученика/це.	3
24.	Запослени имају информације да је ученик/ца са 15 или више година нелегално запослен/а или радно ангажован/а на опасним пословима, односно експлоатисан/а кроз најгоре облике дечијег рада.	3
25.	Запослени имају информације да ученик/ца учествује у вршењу кривичних дела и прекршаја (крађа, поседовање наркотика и др.)	3
26.	Ученик/ца је покушао/ла самоубиство или има намеру да изврши самоубиство.	3
II КОМУНИКАЦИЈА УЧЕНИКА/ЦЕ И УСПОСТАВЉАЊЕ ОДНОСА СА ДРУГИМА		
Ученик/ца тешко успоставља односе и нема блиске пријатеље међу вршњацима		
27.	Ученик/ца нагло, изненада и без видљивог разлога мења успостављен однос према вршњачкој групи.	1
28.	Ученик/ца нагло прекида постојеће односе на друштвеним мрежама (искључује се из одељењских и вршњачких група, затвара друштвене налоге).	2
29.	Ученик/ца не успоставља контакте и/или не комуницира са вршњацима/наставницима без присуства друге одрасле особе.	3

Ученик/ца је у друштву са непознатим или значајно старијим особама		
30.	Ученик/ца средњошколског узраста је са дечком/девојком који је значајно старији.	1
31.	Ученик/ца основношколског узраста је са дечком/девојком који је значајно старији.	2
32.	Ученик/ца живи у ванбрачној заједници.	3
33.	Ученик/ца је често у друштву непознатих старијих особа.	3
34.	У друштву ученика/це су често друге особе које се тако понашају да изгледа као да га/је прате.	3
Ученик/ца је често несигуран/а и збуњен/а у комуникацији		
35.	Ученик/ца се плаши да говори, прави дуге паузе у говору, делује збуњено и уплашено.	1
36.	Ученик/ца даје опречне, неконзистентне, нелогичне информације и непотпуне изјаве.	1
37.	Ученик/ца мења исказе на поновљена питања везана за одређене догађаје.	2
38.	Ученик/ца не жели да сарађује, разговара са наставницима, запосленима у школи, школским полицајцем, нити да пружи било какве одговоре и/или даје врло штуре одговоре у вези са дешавањима ван школе (са ким проводи слободно време, о заједници у којој живи и др.).	2
Ученик/ца користи изразе и говори о темама које нису карактеристичне за узраст		
39.	Ученик/ца говори о честим путовањима на различите дестинације и проводу, што није у складу са узрастом ученика/це.	3
40.	Ученик/ца говори о веридби, односно женидби/удаји и да одлази из места у којем живи.	3
41.	Ученик/ца говори о томе да ће ускоро живети у луксузу и/или отићи из места у којем живи, ослањајући се на пријатеље/познанства.	3
III ФИЗИЧКИ ИЗГЛЕД УЧЕНИКА/ЦЕ И НАЧИН ОБЛАЧЕЊА		
Ученик/ца у погледу облачења и изгледа одудара од својих вршњака		
42.	Ученик/ца се не облачи у складу са временским приликама, поготово зими (нема јакну, топле ципеле).	1
43.	Гардероба ученика/це је прљава и неуредна, генерално одаје утисак хигијенске запуштености.	1
44.	Ученица се облачи изражено еротизовано (јака шминка, изражен деколте, веома кратке сукње и мајице, уске панталоне и др.) што није очекивано за ученика/це.	2
45.	Ученик/ца стално носи гардеробу која покрива цело тело супротно временским приликама (не узимајући у обзир одевање/облачење које је у складу са религијском припадношћу ученика/це).	2
Долази до нагле промене у облачењу и изгледу ученика/це		
46.	Ученик/ца одједном почиње да носи скупу гардеробу, скупоцене предмете за личну употребу (телефон, сат, накит) или доноси доста новца.	3
47.	Ученик/ца одједном престаје да води рачуна о физичком изгледу, постаје неуредан, алкав.	3

48.	Ученик/ца доноси у школу гардаробу/шминку/обућу непримерену узрасту и школском амбијенту/контексту у сврху пресвлачења после завршене наставе.	3
IV ЗДРАВЉЕ УЧЕНИКА/ЦЕ		
Ученик/ца је лошег здравственог статуса уз присутност неуобичајених здравствених тегоба		
49.	Ученик/ца је лошег општег здравственог стања, неухрањен/а.	1
50.	Ученик/ца се често и/или у континуитету жали на болове у стомаку, главобоље или друге тегобе које не могу да се доведу у везу са хроничним тегобама/болестима ученика/це.	2
51.	Ученик/ца дужи временски период, у континуитету (најмање 30 дана) изгледа изразито исцрпљено, ненаспавно и малаксало.	3
Ученик/ца има неспецифичне повреде или знакове, које могу бити карактеристичне за физичко насиље		
52.	На ученику/ци су видљиви трагови самоповређивања и/или повређивања (трагови/ожилци опекотина, посекотина, вишеструке модрице и друге сличне повреде).	3
53.	Ученик/ца има преломе костију, поломљене зубе, почупану косу и друге сличне повреде.	3
54.	Ученик/ца даје нелогична објашњења настанка повреде/не пружа детаљније информације о начину повређивања.	3
Ученик/ца показује знаке поседовања и употребе психоактивних контролисаних супстанци		
55.	Ученик/ца показује знаке употребе алкохола и дроге (цакле се/црвене очи, тресе се, ученик/ца се понаша неприродно срећно и када за то нема видљивог разлога и сл.).	2
56.	Ученик/ца поседује психоактивне контролисане супстанце које није прибавио уз поседовање лекарског рецепта.	2
57.	Ученик/ца користи психоактивне контролисане супстанце које добија или набавља од других.	3
V ПОРОДИЦА УЧЕНИКА/ЦЕ И УСЛОВИ ЖИВОТА		
Родитељи нису заинтересовани за образовање, понашање и здравље ученика/це		
58.	Родитељи не показују интересовање за образовање, понашање и здравље ученика/це.	2
59.	Родитељи често мењају окружење и школу коју ученик/ца похађа.	2
60.	Родитељи се не одазивају на позив школе и не сарађују, наставникци/одељењски старешина не може да успостави сараднички однос.	2
61.	Родитељи показују немарност у случају кашњења/изостајања ученика/це са наставе (родитељ често не зна да ученик/ца изостаје са наставе, ако зна о томе не обавештава школу и не предузима ништа поводом тога).	2
62.	Ученика/цу стално доводе и из школе одводе особе које нису родитељи ученика/це или нису познате наставницима и/или одбијају да се представе.	3
Понашање родитеља у школи је непримерено		
63.	Родитељи се непримерено понашају током боравка у школи (насилни су према	1

	ученицима, запосленима, другим родитељима; долазе у школу под утицајем психоактивних контролираних супстанци, у алкохолисаном стању и др).	
64.	Родитељ или друга особа контролише слободу кретања и социјалне контакте ученика/це (стално присуство друге особе, ученика/це стално довозе и одвозе из школе).	3
Особа која се представља одговорном за ученика/цу својим изгледом и понашањем не улива поверење код запослених у школи		
65.	Изглед или понашање особе која брине о ученику/ци је неуобичајено или не улива поверење запосленима у школи.	1
66.	Особа која се представља одговорном за ученика/цу нема доказ да је родитељ или законски заступник.	3
67.	Школа има сазнање да су родитељи укључени у противзаконите/криминалне активности (злоупотреба/продаја психоактивних контролираних супстанци, проституција и др.)	3
У породици ученика/це су присутни конфликти, сумња се на насиље у породици		
68.	Свађе и сукоби су чести у породици.	1
69.	Родитељи су насилни према ученику/ци.	2
70.	Иако ученик/ца жели контакт са ужом породицом, особа код које ученик/ца живи му то онемогућава и не дозвољава.	3
71.	Запослени имају информације да родитељи приморавају ученика на рад, да пружа непримерене/незаконите услуге или да учествује у противзаконитим/криминалним активностима.	3

Процедура у интервенцији

Процедуре у интервенцији су различите с обзиром на три ситуације – да ли се насиље јавља **међу ученицима**, од стране **одраслог у Школи** или од стране **одраслог ван Школе**. На насиље је потребно реаговати одмах у циљу што боље заштите детета. Неопходно је да се насиље заустави, да се обезбеди сигурност за сву децу а потом да се даљим консултацијама на нивоу установе и са другим надлежним службама проблем даље решава.

Кораци у интервенцији насиља:

1. **Проверавање сумње или откривање насиља, злостављања и занемаривања** је први корак у заштити ученика од насиља. Сазнање о насиљу може бити директно (када неко саопшти податак у вези са тим) или индиректно (када се на основу појединих знакова сумња да постоји могућност да се насиље дешава). Установа проверава сваку информацију о могућем насиљу, злостављању и занемаривању и врши преглед видео записа тамо где је то могуће.
2. **Прекидање, односно заустављање насиља**, као и обавештавање надлежних особа је други корак у заштити ученика од насиља. Заустављање насиља и

злостављања и смиривање учесника – обавеза свих запослених у установи. Уколико запослени процени да је сукоб високо ризичан и да не може сам да га заустави, одмах тражи помоћ.

3. **Смиривање ситуације** – обезбеђивање сигурности за ученика, уз разговор са учесницима и посматрачима.
4. **Обавештавање родитеља/старатеља/хранитеља** и предузимање хитних акција по потреби (пружање прве помоћи, обавештавање полиције, Центра за социјални рад). Уколико обавештавање родитеља/старатеља/хранитеља није у најбољем интересу ученика, установа одмах обавештава Центар за социјални рад.
5. **Прикупљање података у вези са насталом ситуацијом** – вођење разговора уз вођење записника.
6. **Консултације унутар установе** – после прекидања насиља и смиривања учесника, запослени који има сазнање о насиљу, иницира консултације унутар установе ради разјашњења ситуације, објективног анализирања чињеница, избегавања конфузије и спречавања некоординисане акције; процене ризика и израде плана заштите за све учеснике. У консултације се укључују по потреби одељењски старешина, дежурни наставник, васпитач, психолог, педагог, тим за заштиту, директор, ученички парламент, надлежни органи.
7. **Договорене активности и мере заштите** – позивање родитеља, обавештавање МУП – а, Центра за социјални рад по потреби, те школске управе (уколико постоји потреба за обавештавањем ових надлежних служби код трећег нивоа насиља, потребно је то учинити у року од 24 сата у тренутку када се насиље десило). Пријава се подноси у усменој и писменој форми, након што је са родитељима обављен разговор.

План заштите сачињава и реализује се за сваку ситуацију другог и трећег нивоа насиља, за дете које трпи насиље, злостављање и занемаривање, за дете које врши насиље, злостављање и занемаривање и сведоке насиља, злостављања и занемаривања. План заштите сачињава Тим за заштиту заједно са одељењским старешином, педагогом, секретаром, директором и родитељима/старатељима/хранитељима, а по потреби и са другим надлежним организацијама и службама. За ученика који се образује у складу са чланом 76. Став 6, тач. 1) и 2) Закона о основама система образовања и васпитања у израду плана заштите се укључује Тим за инклузивно образовање. У припрему плана заштите и реализацију, када год је могуће, установа ће укључити представнике

одељењске заједнице, односно групе, ученичког парламента, као и децу, односно ученике – учеснике у насиљу и злостављању.

План појачаног васпитног рада сачињава и спроводи на првом нивоу насиља одељењски старешина у сарадњи са учеником који врши насиље и родитељима/старатељима/хранитељима истог, по потреби укључује и педагога. На другом и трећем нивоу насиља и злостављања план појачаног васпитног рада сачињава и спроводи педагог у сарадњи са одељењским старешином, учеником који врши насиље родитељима/старатељима/хранитељима ученика, Тимом за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, директором и надлежним организацијама и службама по потреби.

План друштвено-корисног, односно хуманитарног рада за ООС и УОС планира, реализује и прати остваривање одељењски старешина у сарадњи са учеником и родитељима/старатељима/хранитељима ученика, за УОВ одељењски старешина у сарадњи са учеником, родитељима/старатељима/хранитељима ученика и педагогом, док за покренут васпитно-дисциплински потупак план активности израђује директор школе у сарадњи са учеником, родитељима/старатељима/хранитељима ученика, одељењским старешином и педагогом школе, док остваривање истог прате одељењски старешина и педагог.

8. ***Праћење ефеката предузетих мера*** – у циљу провере успешности предузетих заштитних мера, одељенски старешина/наставник/Тим планира праћење и вредновање поступака и процедура који су примењени у односу на све учеснике насиља.

У образовно-васпитном систему нема места за истрагу и доказивање злостављања и занемаривања. Ти задаци су у надлежности других институција.

Заштитне мреже

Спољашња заштитна мрежа

Сарадња са другим институцијама и локалном заједницом подразумева размену информација, изградњу поверења, утврђивање заједничких потреба и циљева, али и планирање заједничких активности.

Спољашњу заштитну мрежу чине:

1. Школска управа Сомбор – просветни саветник
2. Центар за социјални рад

- МУП Бачка Топола
- Дом здравља у Бачкој Тополи
- Локална самоуправа

Унутрашња заштитна мрежа

Унутрашњу заштитну мрежу чине сви заполени као и ученици Школе.

Запослени/ученици	Улоге и одговорности
Одељењски старешина	• Уочава случајеве насилног понашања (долази до сазнања да се насиље дешава) и реагује одмах, покреће процес заштите детета - зауставља насиље и смирује учеснике; • Обавештава родитеље/старатеље/хранитеље (у зависности од ситуације и од нивоа насиља одмах или након консултација) и предузима хитне акције по потреби (пружање прве помоћи, обезбеђивање лекарске помоћи, обавештавање полиције и Центра за социјални рад), обавља се одмах након заустављања насиља и злостављања. Уколико родитељи/старатељи/хранитељи нису доступни или њихово обавештавање није у најбољем интересу ученика, установа одмах обавештава Центар за социјални рад. • Разговара са учесницима насиља (учеником који врши/трпи насиље и сведоцима); • Информише педагога школе (ако се ради о другом и трећем нивоу насиља) и Тим за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања (ако се ради о другом и трећем нивоу насиља) и директора школе (ако се ради о другом и трећем нивоу насиља) и сарађује са њима; • Води евиденцију, ако се ради о другом и трећем нивоу насиља прослеђује педагогу, а ако се ради о првом нивоу насиља евиденцију до краја води старешина;

	• Израђује и спроводи план заштите за ученика који трпи/врши насиље и посматраче насиља, увек на другом и трећем нивоу насиља, у сарадњи са учеником и родитељима/старатељима/хранитељима ученика, као и уз обавезну сарадњу са педагогом, директором, Тимом за заштиту и по потреби надлежним органима. У припреми плана заштите уколико је могуће установа треба да укључи и одељењску заједницу и Ученички парламент. • Израђује и спроводи план појачаног васпитног рада у сарадњи са учеником и родитељима/старатељима/хранитељима за први ниво насиља, по потреби и педагогом, док за други и трећи ниво насиља прв планира и спроводи педагог у сарадњи са одељењским старешином, учеником, родитељима/старатељима/хранитељима, директором, Тимом за заштиту и надлежним органима по потреби; • Израђује, спроводи и прати остваривање плана друштвено-корисног, односно хуманитарног рада за ученике за које је изречена васпитна мера (ООС, УОС у сарадњи са учеником и родитељима/старатељима/хранитељима ученика, УОВ у сарадњи са родитељима/старатељима/хранитељима, учеником и педагогом). Уколико је покренут дисциплински поступак пружа подршку директору у осмишљавању плана активности и учествује у реализацији и праћењу истих; • По потреби, комуницира са релевантним установама; • Пружа помоћ и подршку ученицима и родитељима/старатељима/хранитељима; • Појачана сарадња са родитељима/старатељима/хранитељима; • Појачана сарадња са педагогом, Тимом за заштиту и Одељењским већем;
--	--

	• Ублажава и ради на отклањању узрока/последица насиља, злостављања и занемаривања и реинтеграцији ученика у заједницу вршњака и живот установе; • Држи радионице, предавања у одељењској заједници; • Индивидуални и групни разговори са актерима насиља; • Евидентира случај и води документацију на свим нивоима насиља; • Прати ефекте предузетих мера; • Извештава Тим за заштиту два пута годишње о насиљу на првом нивоу, прати и процењује делотворност предузетих мера и активности;
Дежурни наставник	• Дежура у складу са распоредом дежурстава; • Уочава случајеве насилног понашања (долази до сазнања да се насиље дешава) и реагује одмах, покреће процес заштите детета - зауставља насиље и смирује учеснике; • Пријављује случај (први ниво насиља – одељењском старешини, други и трећи ниво насиља одељењском старешини и педагогу школе); • Евидентира случај у књигу дежурстава; • Води евиденцију, предаје одељењском старешини када се ради о првом нивоу насиља, док педагогу када се ради о другом и трећем нивоу насиља; • Појачана сарадња са одељењским старешином, педагогом школе и са Тимом за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања- по потреби;
Предметни наставник	• Уочава случајеве насилног понашања (долази до сазнања да се насиље дешава) и реагује одмах, покреће процес заштите детета - зауставља насиље и смирује учеснике; • Пријављује случај (први ниво насиља – одељењском старешини, други и трећи ниво насиља одељењском старешини и педагогу школе); • Евидентира случај у књигу дежурстава;

	• Води евиденцију, предаје одељењском старешини када се ради о првом нивоу насиља, док педагогу када се ради о другом и трећем нивоу насиља; • Појачана сарадња са одељењским старешином, педагогом школе и са Тимом за заштиту ученика од дискриминације, насиља злостављања и занемаривања- по потреби;
Педагог	• Уочава случајеве насилног понашања (долази до сазнања да се насиље дешава) и реагује одмах, покреће процес заштите детета - зауставља насиље и смирује учеснике; • Обавештава родитеље/старатеље/хранитеље у сарадњи са одељењским старешином (у зависности од ситуације и од нивоа насиља одмах или након консултација) и предузима хитне акције по потреби (пружање прве помоћи, обезбеђивање лекарске помоћи, обавештавање полиције и центра за социјални рад), обавља се одмах након заустављања насиља и злостављања. Уколико родитељи/старатељи/хранитељи нису доступни или њихово обавештавање није у најбољем интересу ученика, установа одмах обавештава центар за социјални рад. • Разговара са учесницима насиља (учеником који врши/трпи насиље и сведоцима), прикупља информације (на другом и трећем нивоу насиља); • Обавља консултације на нивоу установе са одељењским старешином, Тимом за заштиту, директором, дежурним наставником, Ученичким парламентом (уколико је то у најбољем интересу детета); • Води евиденцију, ако се ради о другом и трећем нивоу насиља; • Учествоје у изради и реализацији плана заштите за ученика који трпи/врши насиље и посматраче насиља, увек на другом и трећем нивоу насиља, у сарадњи са учеником, родитељима/старатељима/хранитељима

	ученика, одељењским старешином, директором, Тимом за заштиту, и по потреби надлежним органима; • Израђује и спроводи план појачаног васпитног рада за други и трећи ниво насиља у сарадњи са учеником, родитељима/старатељима/хранитељима ученика, одељењским старешином, директором, Тимом за заштиту, а по потреби и са другим надлежним органима; • Учествоје у изради, спровођењу и праћењу плана друштвено-корисног, односно хуманитарног рада за ученике за које је изречена васпитна мера УОВ у сарадњи са родитељима/старатељима/хранитељима, учеником и одељењским старешином. Уколико је покренут дисциплински поступак пружа подршку директору у осмишљавању плана активности и одељењском старешини у спровођењу и праћењу активности; • По потреби, комуницира са релевантним установама; • Пружа помоћ и подршку ученицима, родитељима и наставницима; • Појачана сарадња са родитељима/старатељима/хранитељима ученика; • Појачана сарадња са одељењским старешином, Тимом и Одељењским већем; 26. Ублажава и ради на отклањању узрока/последика насиља, злостављања и занемаривања и реинтеграцији ученика у заједницу вршњака и живот установе; • Индивидуални и групни разговори са актерима насиља; • Евидентира случај и води документацију на другом и трећем нивоу насиља; • Прати ефекте предузетих мера; • Извештава директора два пута годишње о другом и трећем нивоу насиља, прати и процењује делотворност предузетих мера и активности;
--	--

	• Даје мишљење директору школе, како би исти могао да поднесе захтев за покретање прекршајног поступка уколико је дошло до повреде члана 84, 110, 111 и 112 Закона о основама система образовања и васпитања;
Тим за заштиту	• Долази до сазнања да се насиље десило; • Разјашњава околности; • Процењује ниво насиља; • Даје мишљење о васпитним/васпитно - дисциплинским мерама; • Учествоје у планирању појачаног васпитног рада/индивидуалног плана заштите на другом и трећем нивоу насиља; • Прати ефекте предузетих мера; • Појачана сарадња са одељењским старешином, педагогом и родитељима/старатељима/хранитељима; • Извештава директора два пута годишње о другом и трећем нивоу насиља, прати и процењује делотворност предузетих мера и активности;
Директор	• Уочава случајеве насилног понашања (долази до сазнања да се насиље дешава) и реагује одмах, покреће процес заштите детета - зауставља насиље и смирује учеснике; • Обавештава родитеље/старатеље/хранитеље у сарадњи са одељењским старешином (у зависности од ситуације и нивоа насиља одмах или након консултација) и предузима хитне акције по потреби (пружање прве помоћи, обезбеђивање лекарске помоћи, обавештавање полиције и центра за социјални рад) обавља се одмах након заустављања насиља и злостављања. Уколико родитељи/старатељи/хранитељи нису доступни или њихово обавештавање није у најбољем интересу ученика, установа одмах обавештава центар за социјални рад. • Разговара са родитељима/старатељима/хранитељима ученика и ученицима, по потреби;

	• Консултације са одељењским старешином, педагогом школе и Тимом за заштиту; • За трећи ниво насиља и злостављања директор установе подноси пријаву надлежним органима, организацијама и службама и обавештава Министарство, односно надлежну школску управу, у року од 24 сата. Пре пријаве обавља се разговор са родитељима/старатељима/хранитељима, осим ако Тим за заштиту, надлежни јавни тужилац, полиција или центар за социјални рад процене да тиме може да буде угрожен најбољи интерес детета и ученика. • Уколико је комуникација са медијима неопходна, одговоран је директор, осим ако је директор учесник насиља, злостављања или занемаривања. У том случају комуникацију са медијима остварује председник органа управљања. • Покреће и води васпитно-дисциплински поступак уколико је дошло до теже повреде ученичких обавеза или повреде забрана; • Учествоје у изради плана активности за појачан васпитни рад на другом и трећем нивоу насиља у сарадњи са учеником, родитељима/старатељима/хранитељима ученика, одељењским старешином, Тимом за заштиту, педагогом и надлежним службама по потреби; • Учествоје у изради плана заштите на другом и трећем нивоу насиља у сарадњи са учеником, родитељима/старатељима/хранитељима ученика, одељењским старешином, Тимом за заштиту, педагогом и надлежним службама (по потреби); • Планира друштвено-користан, односно хуманитаран рад у сарадњи са учеником, родитељима/старатељима/хранитељима ученика, одељењским старешином и педагогом уколико је покренут дисциплински поступак;
--	---

	• Подноси захтев за покретање прекршајног поступка услед повреде члана 84, 110, 111 и 112 Закона о основама система образовања и васпитања; • Када је запослени починилац насиља, злостављања и занемаривања према ученику у установи, директор предузима мере према запосленом, у складу са законом, а према ученику мере за заштиту и подршку (план заштите) на основу Правилника о протоколу; • Када је родитељ починилац насиља и злостављања према запосленом, директор је дужан да одмах обавести јавног тужиоца и полицију. • Уколико постоји сумња да је починилац насиља, злостављања и занемаривања треће одрасло лице (укључујући пунолетног ученика) према ученику, директор је обавезан да истовремено обавести родитеља детета које је изложено насиљу, злостављању и занемаривању, надлежни центар за социјални рад и поднесе кривичну пријаву надлежном јавном тужилаштву, односно захтев за покретање прекршајног поступка надлежном прекршајном суду. • Када се насиље и злостављање дешава у установи између одраслих лица (запослени - запослени; запослени - родитељ; запослени, родитељ - треће лице), директор предузима мере, у складу са законом; • Обраћа се служби надлежној за идентификацију и подршку жртава трговине људима, односно Центру за заштиту жртава трговине, надлежном центру за социјални рад и полицији уколико постоји сумња или сазнање да је ученик укључен у било који облик трговине људима; • Извештава орган управљања два пута годишње на основу извештаја Тима за заштиту; • Директор одлучује о дозволи приступа документацији и подацима у поступку
--	---

	заштите ученика, осим ако је на основу закона, а на захтев суда, односно другог надлежног органа обавезан да их достави.
Помоћно – техничко особље	• Извршава обавезу дежурства; • Уочава случајеве насилног понашања и реагује одмах, покреће процес заштите детета- зауставља насиље и смирује учеснике; • Пријављује случајеве насиља дежурном наставнику или/и одељењском старешини када је први ниво насиља, одељењском старешини и педагогу када је други или трећи ниво насиља;
Ученици	• траже помоћ одраслих • уочавају случајеве насиља • пријављују одељењском старешини • обавештавају чланове Тима • учествују у мерама заштите.

Облици и садржаји рада са свим ученицима, односно онима који трпе, чине или су сведоци насиља, злостављања и занемаривања

1. Појачана сарадња ученика са ОС или/и педагогом школе у виду индивидуалног рада у циљу отклањања потенцијалних или/и постојећих проблема у понашању или/и личних проблема;
2. Појачани рад одељењске заједнице на отклањању или ублажавању узрока проблема, као и последица насиља, злостављања и занемаривања;
3. Ублажавање и отклањање последица насиља, злостављања и занемаривања и реинтеграција ученика у заједницу вршњака и живот установе;
4. Едукативни филмови;
5. Активно учешће у ваннаставним активностима школе;
6. Активно учешће ученика у планирању појачаног васпитног рада, индивидуалног плана заштите и друштвено-корисног рада, односно хуманитарног рада;
7. Радионице, предавања, играње улога, дискусије на тему насиља, превенције насиља, последица насиља, повреда забране, емпатије, толеранције, конструктивног решавања конфликта, преузимање одговорности за сопствене поступке, препознавање сопствених и туђих емоција, другарство, контрола

- емоција... у реализацији вршњака, педагога, одељењског старешине, Ученичког парламента;
8. Радионице, предавања, активности, играње улога, састави, панои на тему насиља, превенције насиља, последица насиља, повреда забране, емпатије, толеранције, конструктивног решавања конфликта, преузимање одговорности за сопствене поступке, контрола емоција... у реализацији ученика који врше, трпе или су сведоци насиља и злостављања, у сарадњи са одељењским старешином и/или педагогом школе;
 9. Појачана сарадња одељењског старешине, педагога, Тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања са родитељима/старатељима/хранитељима ученика;
 10. Праћење ефеката предузетих мера;
 11. Праћење понашања ученика који врше насиље или су жртве насиља или су сведоци насиља;
 12. Јачање и истицање позитивних облика понашања/снага ученика;
 13. Друштвено-користан, односно хуманитаран рад;
 14. Разговор са свим актерима у одређеној ситуацији која се прати и пружање подршке и сигурности;
 15. Помоћ у реализацији свакодневног рада школе код ученика који су упућени на неки вид друштвено-корисног рада, а у складу са преступом како би се упознао са функционисањем школе и стекао одговорност за своје понашање, али и према установи коју похађа.

Начини, облици и садржаји сарадње са породицом, јединицом локалне самоуправе, полицијом, центром за социјални рад, здравственом службом, правосудним органима

1. На родитељским састанцима, приликом индивидуалних разговора, информисати родитеље/старатеље/хранитеље о облицима и нивоима насиља, злостављања и занемаривања и начинима за препознавање истих;
2. Саветодавни рад одељењског старешине и педагога са родитељима/старатељима/хранитељима ученика са проблемима у понашању, развоју, породичним проблемима, социјалним проблемима, емоционалним проблемима...

3. Појачана сарадња са родитељима/старатељима/хранитељима у планирању и реализовању појачаног васпитног рада, друштвено-корисног, односно хуманитарног рада и плана заштите;
4. Подршка јачању родитељских васпитних компетенција, нарочито информисањем о психолошким карактеристикама њихове деце у оквиру индивидуалних консултација са одељењским старешином и/или педагогом;
5. Упознавање родитеља/старатеља/хранитеља са важећим законима, конвенцијама, протоколима о заштити деце и другим документима од значаја за правилан развој деце и рад установе;
6. Анкетирање родитеља у склопу самовредновања, испитивање ставова родитеља у сврху побољшања рада школе и повећања безбедности;
7. Информисање родитеља о превентивним активностима Тима за заштиту;
8. Информисање родитеља о предузетим мерама у случају насиља;
9. Сарадња са Саветом родитеља и организованим групама родитеља;
10. Сарадња са правосудним органима, Центром за социјални рад и здравственом службом по потреби;
11. Учествовање надлежних органа у планирању појачаног васпитног рада и плана заштите, по потреби;
12. Обавештавање родитеља/старатеља/хранитеља детета које је изложено насиљу, злостављању и занемаривању, надлежни Центар за социјални рад и подношење кривичне пријаве надлежном јавном тужилаштву, односно захтев за покретање прекршајног поступка, уколико постоји сумња да је починилац насиља, злостављања и занемаривања треће одрасло лице (укључујући пунолетног ученика) према ученику;
13. Подношење захтева за покретање прекршајног поступка услед повреде члана 84, 110, 111 и 112 Закона о основама система образовања и васпитања;
14. Обавештавање јавног тужиоца и полиције када је родитељ починилац насиља и злостављања према запосленом;
15. Подношење пријаве за трећи ниво насиља надлежним органима, организацијама и службама и обавештавање Министарство, односно надлежну школску управу, у року од 24 сата. Пре пријаве обавља се разговор са родитељима/старатељима/хранитељима, осим ако Тим за заштиту, надлежни јавни тужилац, полиција или центар за социјални рад процене да тиме може да буде угрожен најбољи интерес детета и ученика.

Праћење, анализа, евалуација и извештавање

Евиденција случајева насиља

Запослени у школи су у обавези да воде евиденцију о појавама насиља и обавесте одељењског старешину уколико је насиље првог нивоа, а педагога уколико је насиље другог или трећег нивоа. Уколико је насиље другог или трећег нивоа одељењски старешина планира и реализује - План заштите за дете које трпи, за дете које чини и сведоке насиља и злостављања. План заштите сачињава и остварује одељењски старешина у сарадњи са Тимом за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, родитељима/старатељима/хранитељима ученика, учеником, педагогом, директором, а по потреби и са другим надлежним организацијама и службама. У припреми и остваривању плана заштите уколико је могуће установа треба да укључи и одељењску заједницу и Ученички парламент. План појачаног васпитног рада сачињава и остварује на првом нивоу насиља и злостављања одељењски старешина у сарадњи са учеником који врши насиље и родитељима/старатељима/хранитељима истог, по потреби укључује и педагога. На другом и трећем нивоу насиља и злостављања план појачаног васпитног рада сачињава и остварује педагог у сарадњи са одељењским старешином, учеником који врши насиље, родитељима/старатељима/хранитељима ученика, Тимом за заштиту и директором школе, по потреби укључује и надлежне органе. План активности за друштвено-користан рад, односно хуманитаран рад за опомену одељењског старешине и укор одељењског старешине планира, спроводи и прати остваривање одељењски старешина у сарадњи са учеником и родитељима/старатељима/хранитељима ученика, док план активности након изречене васпитне мере укор одељењског већа одељењски старешина планира, реализује и прати у сарадњи претходно наведенима, али и педагогом. План активности при покренутом васпитно-дисциплинском поступку осмишљава директор школе у сарадњи са учеником, родитељима/старатељима/хранитељима ученика, одељењским старешином и педагогом школе, док реализовање истих и праћење остварености врше одељењски старешина и педагог.

Сваки одељењски старешина мора на нивоу свог одељења да води евиденцију о првом нивоу насиља и то о:

- (1) учесталост инцидентних ситуација и број пријава;
- (2) заступљеност различитих облика првог нивоа насиља, злостављања и занемаривања;
- (3) број повреда;

- (4) остварене обуке у превенцији насиља, злостављања и занемаривања и потребе даљег усавршавања;
- (5) број и ефекте акција које промовишу сарадњу, разумевање и помоћ вршњака;
- (6) степен и квалитет укључености родитеља/старатеља/хранитеља у живот и рад установе;
- (7) друге параметре;

Одељењски старешина води документацију на првом нивоу насиља, злостављања и занемаривања и подноси извештај Тиму за заштиту два пута годишње.

Педагог мора на нивоу установе да води евиденцију о другом и трећем нивоу насиља и то о:

- (1) учесталост инцидентних ситуација и број пријава;
- (2) заступљеност различитих облика другог и трећег нивоа насиља, злостављања и занемаривања;
- (3) број повреда;
- (4) учесталост и број васпитно-дисциплинских поступака против ученика;
- (5) остварене обуке у превенцији насиља, злостављања и занемаривања и потребе даљег усавршавања;
- (6) број и ефекте акција које промовишу сарадњу, разумевање и помоћ вршњака;
- (7) степен и квалитет укључености родитеља/старатеља/хранитеља у живот и рад установе;
- (8) друге параметре;

Педагог школе води документацију на другом и трећем нивоу насиља, злостављања и занемаривања. Педагог/Тим за заштиту подноси извештај директору два пута годишње, док директор о истоме извештава ШО, СР и УП.

Поред обавезне евиденције, прате се и следећи елементи:

1. Понашање детета које је трпело насиље, злостављање, занемаривање (да ли се повлачи, да ли постаје агресивно, да ли тражи подршку и на који начин...) и детета које се понашало насилно (да ли наставља са нападима, да ли тражи друге жртве, да ли га група одбацује, да ли га група подржава...);
2. Како реагују пасивни посматрачи (да ли се обраћају старијима за помоћ, да ли сви знају како да се повежу са унутрашњом заштитном мрежом и ко је њихова особа од поверења, да ли се препознаје страх, да ли сами предузимају неке акције и сл.);
3. Шта се дешава у одељењу (да ли се издвајају нове групе, каква је атмосфера ...);

4. Колико су родитељи сарадници у активностима на смањивању насиља;
5. Како функционише Тим и унутрашња заштитна мрежа (где су слабе тачке и шта се може боље);
6. Колико су друге институције (спољна заштитна мрежа) укључене и који су ефекти њиховог укључивања;

Извештавање

Као што је претходно наведено одељењски старешина води документацију на првом нивоу насиља, злостављања и занемаривања и подноси извештај Тиму за заштиту два пута годишње. Педагог школе води документацију на другом и трећем нивоу насиља, злостављања и занемаривања. Педагог/Тим за заштиту подноси извештај директору два пута годишње, док директор о истоме извештава ШО, СР и УП.

Извештавање о појединим случајевима насиља путем саопштења даваће директор школе водећи рачуна о поверљивости података, заштити приватности стављајући интересе детета изнад интереса родитеља, школе, струке и др. Подаци до којих се дође су поверљиви и могу се ставити на располагање само службеним лицима ангажованим у поступцима заштите деце од насиља.

Процена ефеката превенције и интервенције

На основу евиденције које воде одељењске старешине и Тим, праћење ефеката ће извршити педагог Школе са координатором Тима, путем следећих индикатора:

1. броја и нивоа облика насилног понашања
2. број случајева насилног понашања са позитивним ефектима у односу на укупан број пријављених у току школске године
3. однос пријављених облика насилног понашања текуће и претходне школске године
4. однос броја случајева насилног понашања са позитивним ефектима текуће и претходне школске године
5. анализа упитникаведеног међу ученицима о степену безбедности у Школи

Активности	Носиоци активности
1. Праћење ефеката превенције и интервенције преко: - учесталост инцидентних ситуација и број пријава; - броја, нивоа и облика насилног понашања	Тим за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања

- броја случајева насилног понашања са позитивним ефектима (у односу на укупан број пријављених у току године) - односа пријављених облика понашања текуће и прошле школске године - односа броја случајева насилног понашања са позитивним ефектима текуће и прошле школске године - учесталост и број васпитно-дисциплинских поступака против ученика и дисциплинских поступака против запослених; - број и ефекте оперативних планова заштите; - број и ефекте акција које промовишу сарадњу, разумевање и помоћ вршњака; - анализе упитника за ученике о степену њихове безбедности у Школи	
2. Анализа примене Програма преко евиденције о реализованим активностима које су планиране Програмом	Тим за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања
3. Извештавање о примени Програма: Полугодишње – Наставничко веће, Школски одбор, Савет родитеља	Тим, педагог и директор

Завршне одредбе

Програм за заштиту деце од насиља припремљен је са намером да помогне у стварању сигурне и безбедне средине, да се олакшају и прецизирају процедуре и поступци у заштити деце од насиља и обавезујући је за све субјекте у процесу образовања.

Основни принципи, циљеви и задаци програма превенције дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности

Принципи на којима се заснива Програм:

1. право на живот, опстанак и развој;
2. уважавање и поштовање личности и националног, полног, верског, родног, сексуалног и других аспеката идентитета учесника у образовању, родитеља и запослених;
3. поштовање правила установе која се односе на забрану дискриминације;
4. обезбеђивање услова у Школи за оптималан развој и рад ученика;
5. обухватање свих ученика Програмом.

Циљеви Програма

Општи циљеви Програма:

1. подизање нивоа свести и повећање осетљивости свих укључених у живот и рад школе за препознавање случајева дискриминаторног понашања.
2. унапређење квалитета безбедности ученика и запослених у школи, применом мера односно активности превенције као и мера интервенције у случајевима кад постоји сумња или се јавља неки од облика дискриминаторног понашања;
3. дефинисање процедура за заштиту ученика у случајевима дискриминаторног понашања;
4. информисање свих запослених о процедурама и поступцима за заштиту од дискриминаторног понашања;
5. подстицање, развијање и неговање климе прихватања, толеранције и уважавања.

Специфични циљеви Програма:

1. ангажовање постојећих ресурса школе за стварање безбедног и подстицајног окружења;
2. подстицање климе међусобног прихватања, толеранције и уважавања;
3. укључивање различитих учесника образовно-васпитног процеса у превенцију и заштиту деце кроз наставне и ваннаставне активности;
4. обезбеђивање превентивне улоге школског спорта.

Задаци Програма

1. анализа стања у установи у циљу процене заштите - истраживање;
2. планирање превентивних и интервентних активности и праћење њихове реализације;

3. промовисање примера добре праксе у реализацији превентивних активности;
4. информисање ученика и родитеља о садржајима који су важни за безбедност и активности образовно - васпитне установе на плану превенције.

Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања

Установа има Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања.

Осим надлежности поступања у ситуацијама насиља, злостављања и занемаривања, задаци Тима за заштиту јесу, нарочито, да:

- 1) анализира стање у остваривању равноправности и једнаких могућности;
- 2) припрема програм превенције;
- 3) информише учеснике у образовању, запослене и родитеље о планираним активностима и могућностима пружања подршке и помоћи;
- 4) учествује у пројектима и обукама за развијање потребних знања и вештина за превенцију и поступање у случајевима дискриминаторног понашања;
- 5) предлаже мере за унапређивање превенције и заштите од дискриминације, организује консултације и учествује у доношењу одлука о начину поступања у случајевима сумње на дискриминаторно понашање;
- 6) укључује родитеље у планирање мера и спровођење активности за спречавање и сузбијање дискриминаторног понашања;
- 7) прати и процењује ефекте предузетих мера и активности за спречавање и сузбијање дискриминаторног понашања и даје одговарајуће предлоге директору;
- 8) сарађује са школском управом Министарства и другим надлежним органима, организацијама и службама, ради спречавања и заштите од дискриминације;
- 9) води и чува посебну документацију о случајевима и појавним облицима дискриминације, броју пријава и притужби, броју спроведених неформалних и формалних поступака, њиховом исходу и др.

Тим за заштиту примењује, осим Закона: Правилник о протоколу, Правилник о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторског понашања и друге подзаконске акте који прописују поступање установе у случајевима повреда Законом прописаних забрана и тежих повреда обавеза ученика и одраслих.

Тим за заштиту планира, организује и стара се о спровођењу мера и активности у установи на превенцији дискриминаторног понашања и насиља самостално и у сарадњи са другим тимовима – за инклузивно образовање, самовредновање и др.

Значење појмова

Под **дискриминацијом**, односно **дискриминаторним понашањем**, подразумева се понашање којим се на непосредан или посредан, отворен или прикривен начин, неоправдано прави разлика или неједнако поступа, односно врши пропуштање чињења (искључивање, ограничавање или давање првенства) у односу на лице или групе лица, као и на чланове њихових породица или њима блиска лица, а који се заснива на раси, боји коже, прецима, држављанству, статус, мигранта, расељеног лица, националној припадности или етничком пореклу, језику, верским или политичким убеђењима, полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији, имовном стању, социјалном и културном пореклу, рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, сметњи у развоју и инвалидитету, брачном и породичном статусу, осуђиваности, старосном добу, изгледу, чланству у политичким, синдикалним и другим организацијама и другим стварним, односно претпостављеним личним својствима, као и по другим основама утврђеним законом којим се прописује забрана дискриминације.

Извршилац дискриминације јесте лице – учесник у образовању, запослени, родитељ или треће лице, као и установа, њени органи и тела који својим чињењем или пропуштањем чињења врше дискриминацију у процесу образовања и васпитања или у вези са њим, у свим релацијама.

Дискриминисано лице јесте лице – учесник у образовању, запослени, родитељ и треће лице, група – учесника у образовању, запослених, родитеља и трећих лица, чланови органа и тела установе који су претрпели дискриминацију у процесу образовања и васпитања или у вези са њим.

Насиље и злостављање јесте сваки облик једанпут учињеног, односно поновљеног вербалног или невербалног понашања које има за последицу стварно или потенцијално угрожавање здравља, развоја и достојанства личности учесника у образовању, запосленог и родитеља. Насилно понашање није у сваком случају дискриминаторно, али свако дискриминаторно јесте насилно.

Вређање угледа, части или достојанства личности у установи јесте понашање лица или групе лица које може да има обележја психичког и социјалног насиља или

злостављања. Када се узнемиравањем и понижавајућим поступањем повређује неко од личних својстава, понашање се квалификује као дискриминација.

Стереотип подразумева унапред створено и широко прихваћено мишљење о одређеној групи, при чему се свим припадницима групе приписују иста обележја и негирају њихове индивидуалне карактеристике.

Предрасуда подразумева научени образац мишљења који је логички неоснован, упорно одржаван социјални став према некој групи, који се лако шири и утиче на формирање негативног мишљења и односа према одређеној групи.

Расизам подразумева уверење и понашање лица или групе лица засновано на ставу да неке расе имају супериорне карактеристике у односу на друге.

Сексизам подразумева уверење и понашање засновано на ставу да је мушки пол супериоран у односу на женски.

Хомофобија и трансфобија подразумева страх, мржњу и нетолеранцију према ЛГБТИ лицима и према сваком понашању које је изван оквира родних улога.

Ксенофобија подразумева интензивно и ирационално исказивање мржње према странцима.

Исламофобија подразумева мржњу, нетрпељивост и предрасуде према исламу и муслиманима.

Антисемитизам подразумева мржњу, нетрпељивост и предрасуде према Јеврејима, као религијској групи или нацији.

Антициганизам подразумева посебан вид расизма усмерен према ромском народу, а идеологија је заснована на историјски потхрањеним идејама о расној надмоћности појединих народа, а који се изражава кроз насиље, говор мржње, изабљивање, стигматизацију и дискриминацију.

Аблеизам подразумева негативне предрасуде у односу на лица са сметњама у развоју и инвалидитетом.

Родна равноправност подразумева заштиту права лица по основу пола и рода, а **родна улога** – скуп очекивања заједнице у вези са понашањем лица у односу на његову полну припадност.

Превенција

Превентивним мерама и активностима у установи ствара се сигурно и подстицајно окружење, негује атмосфера сарадње, уважавања и конструктивне комуникације, развија позитиван систем вредности.

Превентивним мерама и активностима заснованим на принципу једнаких могућности, кроз једнакост и доступност права на образовање и васпитање, без дискриминације:

- 1) подиже се ниво свести и осетљивости свих у установи – нулта толеранција на све облике дискриминације и дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности;
- 2) остварује се пуна посвећеност установе и свих њених органа и тела у препознавању, спречавању и сузбијању дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности;
- 3) сви носиоци обавеза заштите од дискриминације у установи (унутрашња заштита) и ван ње (спољашња заштита – породица, јединица локалне самоуправе, надлежни орган унутрашњих послова, центар за социјални рад, здравствена служба, министарство надлежно за послове образовања (у даљем тексту: Министарство), Повереник, Заштитник грађана, Покрајински заштитник грађана – омбудсман, органи правосуђа и др.), сагласно закону, поступају хитно, ефикасно и координисано у спречавању и сузбијању дискриминаторног понашања.

Права, обавезе и одговорности у превенцији

Запослени својим квалитетним радом и применом различитих метода, садржаја, облика рада и активности, личним понашањем и ставом утичу, помажу и обезбеђују недискриминаторно, подстицајно, инклузивно и безбедно образовно окружење за све – учеснике у образовању, за родитеље, запослене и за трећа лица у установи и својим понашањем не подстичу, не помажу, не изазивају, не доприносе вршењу дискриминације и вређања угледа, части или достојанства личности.

<i>Наставник, стручни сарадник, одељењски старешина, дежурни наставник, присутни запослени</i>	- избором одговарајућих садржаја и начина рада са учесницима у образовању доприносе стицању знања, вештина и формирању ставова који утичу на промену понашања, који помажу превазилажењу стереотипа и предрасуда, повећавању осетљивости на повреде осећања других лица и група по неком од заштићених личних својстава, развијању толеранције, прихватања и уважавања различитости, конструктивног превазилажења сукоба и др. - нарочито су одговорни за своје изјаве и понашања којима се испољава и промовише дискриминаторно понашање, стереотипи, предрасуде и нетолеранција према припадницима мањинских и осетљивих друштвених група, посебно, у случају сметњи у развоју и инвалидитета, здравствених тешкоћа, недовољног познавања српског
---	---

	језика или језика на коме се изводи настава, ризика од напуштања образовања и др. - дужни су да на целисходан начин увек реагују и обезбеде заштиту учесника у образовању од сваког облика дискриминације и дискриминаторног понашања, заустављањем понашања које се непосредно врши и смиривањем дискриминисаног лица, извршиоца дискриминације и посматрача.
Ученици и одрасли као одговорни учесници у образовању	обавезни су да: 1. уважавају и поштују личност и национални, полни, верски, родни, сексуални и све друге аспекте идентитета учесника у образовању, родитеља, запослених и трећих лица; 2. поштују правила установе која се односе на забрану дискриминације и дискриминаторног понашања и принципа једнаких могућности; активно учествују у активностима које се остварују у установи – одељенској заједници, ученичком парламенту и органима и телима, а које су усмерене на превенцију дискриминације и дискриминаторног понашања; 3. својим понашањем не подстичу, не помажу, не изазивају, не доприносе вршењу дискриминације и вређања угледа, части или достојанства личности.
Родитељ	дужан је да у најбољем интересу детета и ученика: 4. сарађује са установом; 5. учествује у мерама и активностима које се планирају, припремају и спроводе ради спречавања дискриминаторног понашања; 6. уважава и поштује личност и све аспекте идентитета свог детета, друге деце, ученика, одраслих, других родитеља, запослених и трећих лица; 7. не сме својим понашањем у установи да подстиче, помаже, изазове или на било који начин допринесе дискриминацији и вређању угледа, части или достојанства личности.

Информисање о правима, обавезама и одговорностима учесника у образовању у спречавању и заштити од дискриминације

Информисање се спроводи на следеће начине:

Запослени:

1. на Наставничком већу;
2. на Одељењском већу;
3. на састанцима Тимова/Актива/Већа;
4. индивидуалним разговорима;
5. предавања, радионице;

Ученици:

6. на ЧОС-у и часовима других предмета;

7. преко Ученичког парламента;
8. преко паноа;
9. индивидуалним разговорима;
10. предавања, радионице;

Родитељи/старатељи/хранитељи:

11. на Савету родитеља;
12. на родитељским састанцима;
13. индивидуалним разговорима;

Школски одбор:

14. на састанцима ШО.

Начини на које се принципи једнаких могућности и недискриминације уграђују и остварују у свакодневном животу и раду установе

1. Упознавање запослених са Програмом спречавања дискриминације;
2. Упознавање родитеља/старатеља/хранитеља и ученика са Програмом спречавања дискриминације;
3. Превентивне активности у циљу превенције дискриминације и јачања толеранције, међусобног поштовања, емпатије, поштовање различитости...;
4. Пружање помоћи ученицима у савладавању личних проблема и проблема у учењу;
5. Радионице/предавања за препознавање, реаговање и пријављивање у ситуацијама дискриминације и дискриминаторског понашања;
6. Радионице/предавања одељењских старешина на тему другарства, асертивне комуникације, толеранције, поштовање различитости...
7. Подстицање фер плеј-а у спорту;
8. Активности Ученичког парламента;
9. Лични пример наставника и свих запослених;
10. Промовисање позитивних примера и успеха ученика;
11. Превентивно деловање образовним садржајима појединих предмета: матерњи језик, историја, биологија, географија, верска настава, грађанско васпитање...
12. Континуиран рад са ученицима у оквиру редовне наставе, ваннаставних активности и на часовима одељењског старешине са циљем промовисања прихватања различитости, другарства, толеранције;
13. Појачана информисаност деце о њиховим правима и обавезама, али и одговорностима;

14. Обележавање значајних датума;
15. Хуманитарне акције;
16. Континуирано праћење остваривања Програма;
17. Информисање родитеља/ старатеља/ хранитеља и ученика о предузетим превентивним и интервентним активностима Тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања;
18. Информисање Наставничког већа, Савета родитеља, Школског одбора, Ученичког парламента о предузетим превентивним и интервентним активностима Тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања.

Пружање додатне подршке учесницима у образовању и њиховим родитељима

У нашој школи пружамо подршку целокупном развоју ученика (интелектуалном, социо-емоционалном и физичком) у циљу што боље социјалне интеграције и прихватања као равноправних чланова друштвене заједнице. Сва деца и ученици се образују по плану и програму који је примерен њиховим могућностима и способностима, уколико је то неопходно. Предметни наставник процењује ученике и после опсервационог периода доноси одлуку да ли ученици прате предвиђени план и програм или су потребне мере индивидуализације и израде ИОП1 или ИОП2. У изради сваког плана су укључени родитељи/ старатељи. Педагог и одељењски старешина припремају ученика на новонасталу ситуацију, сарађују са родитељима и осталим наставницима, а исто тако припремају и остале ученике у одељењу о постојању ученика који ће наставу похађати по посебном програму или је пак ученик који припада некој од осетљивих друштвених група. У овај сегмент рада Школе укључује се и Тим за инклузивно образовање.

Стручно усавршавање

Тим за заштиту у сарадњи са Тимом за стручно усавршавање је иницијатор унапређивања компетенција запослених на пољу развоја људских права, интеркултуралности, толеранције, превазилажења стереотипа и предрасуда, препознавања дискриминације и правилног реаговања, стварању инклузивног окружења. Наши запослени се стручно усавршавају похађајући акредитоване семинаре, присуством и учешћем на интерним обукама/ предавањима, кроз реализацију школских активности.

Неке од приоритетних области које су директно или/и индиректно повезане са самим Програмом су:

1. Јачање професионалних капацитета запослених, нарочито у области управљања одељењем;
2. Инклузија ученика са сметњама у развоју и из друштвено маргинализованих група;
3. Превенција дискриминације;
4. Сарадња са родитељима/старатељима/хранитељима, ученицима и Ученичким парламентом.

Школа ће се у сарадњи са Тимом трудити да обезбеди нека од стручних усавршавања на ове теме током године, а оно што показује позитивну сарадњу јесте чињеница да су неки од оваквих семинара већ спроведени и да су наставници добили неопходна знања из ове сфере.

Облици и садржаји рада са свим ученицима, односно онима који трпе, чине или су сведоци дискриминаторског понашања:

1. Појачана сарадња ученика са ОС и педагогом школе у виду индивидуалног рада у циљу отклањања потенцијалних или/и постојећих проблема;
2. Појачана сарадња ОС и педагога школе у циљу ублажавања и отклањања последица дискриминације;
3. Појачана сарадња родитеља/старатеља/хранитеља са одељењским старешином, педагогом и Тимом за заштиту;
4. По потреби тимски рад целог Одељењског већа на отклањању или ублажавању узрока проблема;
5. По потреби тимски рад целог Одељењског већа у циљу ублажавања и отклањања последица дискриминације;
6. Укључивање Одељењске заједнице у сврху отклањања или ублажавања узрока проблема;
7. Укључивање Одељењске заједнице у циљу ублажавања и отклањања последица дискриминације;
8. Организовање активности (игре, радионице, предавања, часови одељењског старешине, часови предметне наставе, акције...) од стране наставника, одељењског старешине, педагога усмерене на стварање и неговање климе прихватања, толеранције, уважавања и емпатије;

9. Организовање активности (игре, радионице, предавања, часови одељењског старешине, часови грађанског васпитања, акције...) од стране наставника, одељењског старешине, педагога усмерене на конструктивно коришћење слободног времена, права детета и смањење негативног утицаја медија на ученике;
10. Организовање активности (игре, радионице, предавања, часови одељењског старешине, акције...) од стране одељењског старешине и педагога усмерене на конструктивно решавање конфликта, самоспознају, фрустрације, другарство, развијање групне кохезије, прихватање одговорности за сопствене поступке, контрола емоција;
11. Активно учешће у ваннаставним активностима школе;
12. Укључивање ученика у планирање и реализацију плана превенције;
13. Укључивање ученика у планирање појачаног васпитног рада;
14. Укључивање ученика у планирање плана заштите;
15. Укључивање ученика у планирање друштвено-корисног, односно хуманитарног рада;
16. Активности у склопу друштвено-корисног, односно хуманитарног рада, плана заштите и појачаног васпитног рада;
17. Информисање ученика о правилима понашања и последицама кршења истих;
18. Анкете;
19. Хуманитарне акције;
20. Осмишљавање и реализација вршњачких радионица (од стране ученика који су упућени на пвр) на тему повреда забране, насиља, толеранције, конструктивног решавања конфликта у сарадњи са водитељем ПВР;
21. Продужено редарство;
22. Јачање и истицање позитивних облика понашања/снага ученика који су укључени у појачан васпитни рад;
23. Прављење панова, презентације, писање састава, држање предавања на тему повреде забране коју је ученик учинио;
24. Укључивање спољашње заштитне мреже;
25. Обележавање важних датума који се односе на особе из осетљивих друштвених група.

Начини, облици и садржаји сарадње са родитељима, јединицом локалне самоуправе, надлежним органима и службама

1. На родитељским састанцима, приликом индивидуалних разговора, информисати родитеље/старатеље/хранитеље о Програму;
2. Саветодавни рад одељењског старешине и стручне службе са родитељима/старатељима/хранитељима ученика са проблемима у понашању, развоју, породичним проблемима, социјалним проблемима, емоционалним проблемима;
3. Учесће родитеља/ старатеља у изради ИОП-а, појачаног васпитног рада друштвено-корисног, односно хуманитарног рада и плана заштите;
4. Подршка јачању родитељских васпитних компетенција;
5. Упознавање родитеља/старатеља/хранитеља са важећим законима, конвенцијама, протоколима о заштити деце и другим документима од значаја за правилан развој деце и рад установе;
6. Информисање родитеља о превентивним активностима Тима за заштиту;
7. Информисање родитеља о предузетим мерама у случају дискриминације;
8. Сарадња са Саветом родитеља;
9. Укључивање родитеља у активности и манифестације школе;
10. Укључивање локалне заједнице у активности школе, подизање свести о толеранцији и прихватању различитости, развијање социјалних вештина уз упознавање и дружење;
11. Сарадња са Министарством просвете – Школском управом, Центром за социјални рад и здравственом службом, правосудним органима, Повереником - по потреби (детаљни начини сарадње наведени у интервентим активностима);
12. Учествовање надлежних органа у планирању појачаног васпитног рада и плана заштите, по потреби.

Интервенција

Интервенцију чине мере и активности којима се дискриминаторно понашање или вређање угледа, части или достојанства личности (у даљем тексту: дискриминаторно понашање) зауставља, осигурава безбедност учесника у образовном и васпитном процесу (оних који трпе – дискриминисана лица, сведоче или чине – извршиоци дискриминације), смањује ризик од понављања, ублажавају последице за све учеснике и прате се ефекти предузетих мера.

У установи се интервенише у случају сумње и када је утврђено дискриминаторно понашање, и то, када се оно припрема, дешава или се догодило између:

1. учесника у образовању (ученик – ученик, одрасли – одрасли; учесник у образовању – запослени; учесник у образовању – родитељ; учесник у образовању – треће лице у установи);
2. запосленог (запослени – учесник у образовању, запослени – родитељ, запослени – запослени, запослени – треће лице);
3. родитеља (родитељ – учесник у образовању, родитељ – родитељ, родитељ – запослени, родитељ – треће лице);
4. треће лице (треће лице – учесник у образовању, треће лице – родитељ, треће лице – запослени; треће лице – треће лице).

Директор, запослени и трећа лица имају обавезу да препознају дискриминацију, а ако је утврђена, предузму мере и активности у установи према учеснику у образовању прописане Законом и Правилником о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторског понашања. Директор има обавезу да предузме Законом утврђене мере и активности према запосленом, родитељу и трећем лицу као извршиоцу дискриминације и пријави дискриминацију надлежним државним органима, органима Аутономне покрајине и Локалне самоуправе. У случају дискриминаторног понашања запосленог утврђује се одговорност у дисциплинском поступку, у складу са Законом.

Одговорност родитеља за повреду законске забране дискриминације од стране његовог детета које је ученик школе утврђује се у прекршајном поступку, а на основу Закона. У случају када је родитељ извршилац дискриминације, одговорност се утврђује пред Повереником или у судском поступку, у складу са законом. Одговорност трећег лица за повреду законске забране дискриминације утврђује се у поступку пред Повереником или у судском поступку, у складу са законом. Мотив или намера извршиоца дискриминације није од значаја.

Матрица за процену ризика од дискриминаторног понашања учесника у образовању

Ради предузимања одговарајућих мера и благовременог реаговања на ризике од дискриминаторног понашања учесника у образовању, сачињава се матрица за процену нивоа дискриминације тако што се уочено дискриминаторно понашање сврстава се у један од три нивоа дискриминаторног понашања, у зависности од:

- 1) *узраст учесника у образовању;*

Процену тежине облика дискриминације обавља Тим за заштиту, полазећи од релација: лице у односу на друго лице истог или приближног узраста; узрасно старијег лицу према млађем лицу и групе лица према лицу, односно групи лица, и то:

- (1) када је понашање учесника у образовању истог или приближног узраста (ученик – ученик, одрасли – одрасли), као и млађег према старијем, квалификује се као **први ниво**;
- (2) када се узрасно старији учесник у образовању понаша дискриминаторно према млађем лицу, квалификује се као **други ниво**;
- (3) када група учесника у образовању дискриминаторно понаша према лицу или другој групи, квалификује се као **трећи ниво**.

2) интензитет, трајање и учесталост дискриминаторног понашања;

Када се дискриминаторно понашање понавља или продужено траје у односу на исто лице, односно лица са сличним или истим личним својствима (раси, боји коже, националној и верској припадности или етничком пореклу, полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији, имовном стању, генетским особеностима, здравственом стању, сметњи у развоју и инвалидитету) Тим за заштиту **га квалификује у следећи тежи облик дискриминације**. Поновљена дискриминација, подразумева више пута поновљено понашање лица или групе лица, односно поступање установе, њених органа или тела које је засновано на повређивању личних својстава лица или групе лица, а продужена – која се чине у дужем временском периоду према истом лицу или групи лица.

3) облик и начин дискриминаторног понашања – узнемиравање и понижавајуће поступање;

Узнемиравање и понижавајуће поступање јесте изговарање речи, односно слање писаних порука или предузимање радњи према лицу или групи лица на основу којих се посредно и са сигурношћу може закључити да вређају њихово достојанство на основу личног својства, проузрокују осећај понижености, узнемирености или одбачености, шири страх или непријатељство, односно ствара понижавајуће и увредљиво окружење. Ако узнемиравање и понижавајуће поступање удружено врши група или се оно понавља, односно дуже траје, овакво дискриминаторно понашање квалификује се као **дискриминација другог нивоа**. Ако је узнемиравање и понижавајуће поступање изазвало страх или непријатељско, понижавајуће и увредљиво окружење по дискриминисано лице или је довело до искључивања или одбацивања лица или групе лица, дискриминаторно понашање квалификује се као **дискриминација трећег нивоа**.

4) последица дискриминаторног понашања

Када дискриминаторно понашање доводи или потенцијално може да доведе до угрожавања физичког, односно психичког здравља учесника у образовању, Тим за заштиту га квалификује у следећи тежи облик дискриминације. Уколико је у интервенцију на понашање укључена спољашња заштита (здравствена служба, установа социјалне заштите, полиција, Министарство, надлежна школска управа Министарства, јединица локалне самоуправе, Повереник, правосудни органи и др.) Тим за заштиту га увек квалификује као **трећи ниво дискриминације**. Покренут прекршајни или судски поступак, не утиче на предузимање интервентних мера и активности. Приликом сврставања у ниво дискриминаторног понашања учесника у образовању према наведеној матрици, место и време извршеног понашања утичу на избор врсте мере и активности које се предузимају у интервенцији. Када се дискриминаторно понашање догоди **ван простора установе**, у било које време, а од стране учесника у образовању, установа предузима мере појачаног васпитног рада, без вођења васпитно-дисциплинског поступка. Уколико се дискриминаторно понашање догоди **у простору установе** у време образовно-васпитног рада и других активности, предузимају се мере појачаног васпитног рада, покреће, води и окончава васпитно-дисциплински поступак, у роковима и на начин утврђен Законом.

Примери појединих типичних ситуација дискриминаторног понашања учесника у образовању	– излагање подсмеху учесника у образовању по основу његове националности; – омаловажавање учесника у образовању или групе по основу њиховог личног својства; – имитирање хода, говора, изгледа или било какво друго излагање подсмеху учесника у образовању са сметњама у развоју или инвалидитетом; – ословљавање погрдним називима учесника у образовању или групе, запосленог или родитеља – припадника одређене групе; – изражавање стереотипа и предрасуда о припадницима одређене групе; – причање увредљивих и понижавајућих шала и вицева о припадницима одређене групе; – промовисање родних стереотипа у вези са очекивањима, успесима и достигнућима девојчица и дечака; – певање увредљивих и понижавајућих песама о припадницима одређене групе; – слање увредљивих и понижавајућих порука одређеном лицу или групи лица путем СМС-а, ММС-а или друштвених мрежа; – вербално привилеговање припадника већинске групе лица неоправданим и прекомерним похвалама;
--	---

	– неоправдано вербално умањивање или снижавање доприноса и успеха припадника мањинске групе; – игнорисање и избегавање контаката са учесником образовања због његовог личног својства; – одбијање да седи у клупи са другим учесником образовања због његовог личног својства; – омаловажавање родитеља ученика по основу личног својства.
--	---

Дискриминаторно понашање када је извршилац дискриминације запослени или треће лице у установи

Стављање у неповољнији положај је свако поступање којим се лице или група лица због свог личног својства ставља у неповољнији положај у било којој активности у процесу образовања и васпитања или у вези са њим.

Примери појединих типичних ситуација стављања у неповољнији положај учесника у образовању	– одбијање уписа учесника у образовању због његовог личног својства; – фактичко скраћивање или сужавање плана и програма наставе и учења намењено учеснику у образовању из осетљиве друштвене групе; – необезбеђивање додатне образовне подршке, односно индивидуализованог рада детету и ученику коме је таква помоћ потребна; – неоправдана примена нижих критеријума за оцењивање ученика и одраслих ромске националности; – необезбеђивање наставног материјала прилагођеног учесницима образовања са инвалидитетом и сметњама у развоју; – необезбеђивање исхране детету и ученику прилагођене његовим потребама; – неукључивање ученика из осетљивих друштвених група у ученичке парламенте и слично; – изостанак прописаног поступања у случају непохађања наставе од стране деце из осетљивих друштвених група и ученика са инвалидитетом и сметњама у развоју; – изостављање учесника у образовању из појединих активности у току наставе због његових личних својстава; – давање неоправданих погодности учеснику у образовању због личних својстава или социјалног статуса његових родитеља; – необавештавање родитеља детета и ученика из осетљиве друштвене групе о родитељском састанку; – пропуштање запосленог да реагује у случају сумње на занемаривање учесника у образовању из осетљиве друштвене групе; – искључивање деце и ученика из осетљивих група из вршњачких активности у оквиру слободног времена у установи.
--	---

Тешки облици дискриминације

Тешки облици дискриминације, утврђени законом о забрани дискриминације, као што су: виктимизација, сегрегација, говор мржње, подстицање и удруживање ради вршења дискриминације, физички напад мотивисан мржњом због националне припадности, вере, пола или другог личног својства и сви други облици дискриминације који изазивају нарочито тешке последице по дискриминисано лице, односно групу, сврставају се у **трећи ниво**.

Виктимизација, подразумева шиканирање и малтретирање лица или групе лица која тражи заштиту од дискриминације, која је пријавила или сведочи у корист дискриминисаног лица.

Сегрегација, у смислу овог акта, подразумева одвајање припадника одређене групе од других лица или група лица, а у образовању и васпитању – издвајање одређених категорија учесника у образовању у специјалне школе, посебне школске објекте, посебне групе, одељења или подгрупе у оквиру одељења, из разлога који није у складу са Законом и посебним законом.

Узнемиравање и понижавајуће поступање учесника у образовању, као извршиоца дискриминације подразумева обраћање лицу или припадницима одређене групе лица и квалификује се као први ниво дискриминације, а **говор мржње** подразумева обраћање учесника у образовању најширој публици и неодређеном кругу људи, којим се подстиче дискриминација, мржња или насиље против припадника одређене групе.

Ако група учесника у образовању својим *удруженим понашањем* узнемирава и понижава друго лице или групу, а то понашање *се понавља или траје*, овај облик дискриминаторног понашања квалификује се као **трећи ниво**.

Уколико је физички напад мотивисан мржњом, установа предузима и активности као у случајевима насиља трећег нивоа.

Поједини примери тешких облика дискриминације	– неоправдано формирање посебних одељења за учеснике у образовању по основу њиховог личног својства, на пример посебна одељења учесника у образовању ромске националности (сегрегација); – излагање руглу ученика који је тражио заштиту од дискриминације (виктимизација); – неоправдано смањивање оцено ученику чији је родитељ пријавио дискриминацију над дететом (виктимизација); – исписивање расистичких, ксенофобичних, антисемитских, антиисламских, хомофобичних, сексистичких порука или симбола на објектима установе или у њеном непосредном окружењу (говор мржње);
--	---

	– позивање на насиље према припадницима ЛГБТИ популације путем друштвених мрежа (хомофобија); – организовање неформалне групе ради слања претећих или увредљивих расистичких, националистичких, ксенофобичних, антисемитских, антиисламских, хомофобичних, сексистичких порука лицима која припадају одређеној друштвеној групи (удруживање ради дискриминације); – излагање руглу и подсмеху учесника у образовању из осетљивих друштвених група, нпр. ромске девојчице (вишеструка или укрштена дискриминација), са сметњама у развоју и инвалидитетом (аблеизам); – континуирано омаловажавање истог учесника у образовању по основу његовог личног својства које дуже траје (продужена дискриминација); – физички напад на учесника у образовању, родитеља или запосленог мотивисан мржњом због њихове националне припадности, вере, социјалног статуса или другог личног својства.
--	---

Поступање установе у случају дискриминаторног понашања учесника у образовању

Установа поступа када је учесник у образовању дискриминисано лице, извршилац дискриминације, односно сведок. Сазнање о дискриминаторном понашању у установи може да се добије: опажањем, на основу сумње или информације да се дискриминација припрема, догађа или се догодила. Информација може да се добије непосредно – усмено, у писаном облику, коришћењем дигиталних средстава, поверавањем од самог дискриминисаног учесника у образовању или посредно – од његовог родитеља, вршњака, запослених, трећих лица као сведока, као и на основу анонимне пријаве.

Редослед поступања у интервенцији зависи од тога да ли се дискриминаторно понашање припрема, догађа или се догодило.

Редослед поступања у интервенцији је следећи:

1) Проверавање добијене информације да се дискриминаторно понашање припрема или се догодило обавља се прикупљањем информација – директно или индиректно. Циљ проверавања информације јесте утврђивање одлучујућих чињеница на основу којих се потврђује или одбацује сумња на дискриминаторско поступање. Током прикупљања информација поштују се принципи утврђени Конвенцијом и правила која се примењују у поступцима у којима учествује малолетно лице – дете и ученик. Установа проверава сваку информацију о дискриминаторном понашању прегледом видео записа,

уколико установа има електронски надзор над простором, анонимном анкетом учесника у образовању и на други начин примерен облику и врсти дискриминаторног понашања. Када родитељ пријави директору непримерено понашање запосленог према његовом детету, директор поступа у складу са Законом. У случају непотврђене сумње дискриминаторног понашања, појачава се васпитни рад и прати понашање учесника у образовању. Када се потврди сумња, директор и тим за заштиту предузимају мере и активности за повреду законске забране дискриминације.

2) Зауостављање дискриминаторног понашања и смиривање учесника јесте обавеза свих запослених у установи, а нарочито најближег присутног запосленог, дежурног наставника, односно васпитача или радника обезбеђења да одлучно прекине све активности, раздвоји и смири учеснике. У случају да запослени процени да не може сам да заустави дискриминаторно понашање зато што је сукоб високо ризичан, као и због истовременог физичког насиља, одмах ће тражити помоћ. Након зауостављања сукоба, ако се посумња у повређивање дискриминисаног лица, затражиће се пружање прве помоћи, обезбеђивање лекарске помоћи, обавештавање полиције и центра за социјални рад. Смиривање учесника подразумева, најпре, одвојене разговоре са извршиоцем дискриминације и са дискриминисаним лицем, а ако се процени да је могућ, без опасности по наставак сукоба, и заједно учесницима и родитељима.

3) Обавештавање и позивање родитеља је обавеза установе. Одмах након зауостављања сукоба учесника – детета или ученика (као дискриминисаног лица и извршиоца дискриминације) установа обавештава и позива родитеља на пријављени број контакт телефона. Уколико родитељ није доступан, установа одмах обавештава Центар за социјални рад.

4) Прикупљање релевантних информација и консултације врше се у установи ради: разјашњавања околности, анализирања чињеница на што објективнији начин, процене нивоа дискриминације, ризика и предузимања одговарајућих мера и активности, избегавања конфузије и спречавања некоординисане акције. Нивои дискриминације, на основу овог акта, за учесника у образовању су: први, други и најтежи – трећи ниво. Процену нивоа увек врши Тим за заштиту. Да би извршио правилну процену, Тим за заштиту прикупља све релевантне податке, консултује, осим директора, одељењског старешину, дежурног наставника, другог запосленог као очевица, представника Ученичког парламента. Тим за заштиту информише родитеље и укључује их у појачан васпитни рад и план заштите од дискриминације. Уколико у току консултација у установи директор и Тим за заштиту, услед сложених околности не могу

са сигурношћу да процене ниво дискриминације, као и да одреде одговарајуће мере и активности, у консултације укључују надлежне органе и друге организације и службе: Министарство – Школску управу, Центар за социјални рад, полицију, здравствену службу, Повереника и др.

5) Предузимање мера и активности према учеснику у образовању, и то за све нивое дискриминације. План заштите од дискриминације сачињава се за конкретну ситуацију сваког од нивоа и за све учеснике – дискриминисано лице, извршиоца дискриминације и сведоке. План заштите од дискриминације зависи од: узраста и броја учесника, облика и нивоа дискриминације, последица по лице и колектив и сл. План заштите од дискриминације садржи: активности усмерене на промену понашања и ставова који су допринели дискриминаторном понашању – појачан васпитни рад и по интензитету примерен повреди законске забране (интензиван), рад са родитељем, одељењском заједницом, по потреби укључивањем Ученичког парламента и Савета родитеља, а по потреби и органа управљања; носиоце тих активности временску динамику; начине којима ће се обезбедити поновно укључивање свих учесника у заједницу. Мере и активности се предузимају укључивањем учесника у образовању, усклађене са његовим развојним могућностима. Када тим за заштиту процени да постоји потреба да се, осим појачаног васпитног рада или васпитног рада који у интензитету одговара потребама ученика, прилагоди и образовно-васпитни рад, предложиће тиму за пружање додатне образовне подршке припрему индивидуалног образовног плана. План заштите од дискриминације сачињава Тим за заштиту заједно са одељењским старешином, педагогом, директором и родитељем, а по потреби и са другим надлежним организацијама и службама. У припрему плана заштите, када год је могуће, установа ће укључити представнике одељењске заједнице, ученичког парламента, као и учеснике у дискриминацији. План заштите укључује и информације о мерама и активностима које установа предузима самостално, у сарадњи са другим надлежним организацијама и службама и када друге надлежне организације и службе спроводе активности самостално. Када су у мере и активности укључене друге организације и службе, одређују се задаци, одговорна лица, динамика и начини међусобног извештавања. За сваки процењени ниво дискриминације директор установе подноси пријаву надлежним органима, организацијама и службама и обавештава Министарство – надлежну школску управу, у року од 24 сата од догађаја. Пре пријаве обавља се разговор са родитељима, осим ако Тим за заштиту, полиција или Центар за социјални рад процене да тиме може да буде угрожен најбољи интерес детета и ученика. Уколико је комуникација са

медијима неопходна, одговоран је директор, осим ако постоји сумња или је утврђено да је директор извршилац дискриминације. У том случају комуникацију са медијима остварује председник органа управљања.

6) Праћење ефеката предузетих мера и активности прати установа (одељењски старешина, Тим за заштиту и педагог) ради провере успешности, даљег планирања заштите и других активности установе. Установа прати понашање учесника у образовању које је дискриминисано лице и које је извршилац дискриминације, али и оних који су индиректно били укључени (сведоци). Прати се и укљученост родитеља и других надлежних органа, организација и служби. Ефекте предузетих мера прате и надлежне службе Министарства.

Поступање установе у случају дискриминаторног понашања запосленог према учеснику у образовању

Установа поступа у складу са Законом и Правилником када је запослени извршилац дискриминације, а дискриминисано лице, односно сведок – учесник у образовању. Сазнање о дискриминаторном понашању запосленог у установи може да се добије: опажањем, сумњом или информацијом да се дискриминација припрема, догађа или се догодила. Информација може да се добије непосредно – усмено, у писаном облику, као и на основу анонимне пријаве, коришћењем дигиталних средстава, поверавањем од самог дискриминисаног учесника у образовању или посредно – од његовог родитеља, вршњака, других запослених или трећих лица као сведока.

Редослед поступања у интервенцији зависи од тога да ли се на основу информације дискриминаторно понашање запосленог припрема, догађа или се догодило.

Редослед поступања у интервенцији је:

1) Заустављање дискриминаторног понашања је обавеза сваког лица које има сазнање о дискриминаторном понашању да реагује прекидањем таквог поступања запосленог и позивањем помоћи.

2) Смиривање ситуације подразумева обезбеђивање сигурности и подршке за учесника у образовању.

3) Обавештавање и позивање родитеља и информисање одељењског старешине одвија се паралелно са заустављањем поступања и смиривањем учесника, са најминималнијим временским размацима.

4) Подношење пријаве директору установе ради покретања поступка у коме се прикупљају информације о дискриминаторском поступању запосленог и на основу релевантних чињеница предузимају мере у складу са Законом. Тим за заштиту предузима мере и активности у односу на дискриминисано лице, односно лица – учесника у образовању.

5) Консултације Тима за заштиту које се одвијају ради прикупљања свих релевантних чињеница за доношење плана заштите од дискриминације и праћења ефеката мера за учесника у образовању као дискриминисано лице. Тим за заштиту по потреби обавља консултације са одговарајућим стручњацима и установама и укључује надлежне службе. Одељењски старешина у сарадњи са Тимом за заштиту, информисе родитеље и укључује их даље у васпитни рад или план заштите.

6) Обавештавање Министарства – надлежне Школске управе, од стране директора установе у року од 24 сата од извршеног, односно од сазнања о дискриминаторном понашању запосленог према учеснику у образовању и на основу релевантних чињеница покреће и води дисциплински поступак, у складу са Законом.

7) Праћење ефеката предузетих мера заштитних мера према дискриминисаном лицу и сведоку – учеснику у образовању врши се континуирано.

У случају када дискриминаторно понашање испољава лице које није запослено у установи, кораци су исти, уз обавезу установе да поднесе притужбу Поверенику. Тим за заштиту може да предложи план заштите учесника у образовању и активности у вези са едукацијом родитеља, односног трећег лица које није запослено у установи. Уколико се сумња у дискриминаторно поступање директора, та сумња се пријављује Министарству. Просветна инспекција самостално, а ако је потребно у сарадњи са просветним саветником, утврђује чињенице о поступању установе и њених органа о обезбеђивању заштите учесника у образовању и запослених од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, као и од понашања које вређа углед, част и достојанство, а у складу са Законом, посебним законом, Правилником о ближим критеријумима за препознавање облика дискриминације, Правилником о Протоколу и Правилником о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторског понашања. О утврђеним чињеницама, односно наложеним мерама и роковима за отклањање неправилности и недостатака, просветни инспектор обавештава орган управљања установе и министра. Уколико постоји сумња да је учињено кривично дело, привредни преступ или прекршај, односно да је повређена забрана дискриминације, насиља злостављања и занемаривања, просветни инспектор подноси пријаву, односно захтев надлежном органу.

Начини праћења, вредновања и извештавања

У спровођењу превентивних и интервентних мера и активности установа:

- 1) прати остваривање Програма установе;
- 2) евидентира све случајеве дискриминације у установи;
- 3) прати остваривање конкретних планова заштите;
- 4) анализира стање и извештава.

О случајевима дискриминације Тим за заштиту води педагошку документацију и евидентира податке о дискриминисаним лицима, извршиоцима дискриминације, догађају, предузетим радњама и др. Педагошку документацију води, чува и анализира за потребе установе педагог, а изузетно, други члан Тима за заштиту кога је одредио директор. Тим за заштиту сачињава извештај два пута годишње, који директор доставља органу управљања, Савету родитеља и Ученичком парламенту.

Извештај о остваривању програма заштите саставни је део годишњег извештаја о раду установе и доставља се Министарству – односно надлежној школској управи. Извештај обавезно садржи: анализу ефеката превентивних мера и активности и резултате самовредновања у овој области, број и врсту случајева дискриминације, предузете интервентне мере и активности, као и њихове ефекте.

У праћењу, вредновању и извештавању о остваривању и ефектима програма спречавања дискриминације, установа разматра:

- (1) учесталост дискриминаторног понашања и број поднетих пријава, притужби, односно кривичних пријава;
- (2) распрострањеност различитих облика дискриминације;
- (3) број лица изложених дискриминаторном понашању;
- (4) учесталост и број васпитно-дисциплинских поступака против ученика и дисциплинских поступака против запослених због дискриминаторног понашања;
- (5) број и ефекте предузетих мера и активности које међу учесницима у образовању промовишу толеранцију, уважавање различитости, једнаке могућности и недискриминацију;
- (6) степен и квалитет укључености родитеља у спречавање свих облика дискриминације и др;
- (7) остварене обуке стручног усавршавања за спречавање дискриминаторног понашања и потребе даљег усавршавања.

На основу анализа стања, праћења дискриминације, вредновања квалитета и ефикасности предузетих мера и активности у области превенције и интервенције,

установа дефинише даљу политику заштите од дискриминације учесника у образовању, родитеља, запослених и трећих лица.

Завршне одредбе

Програм је припремљен са намером да помогне у стварању сигурне и безбедне средине, да се олакшају и прецизирају процедуре и поступци у заштити деце од дискриминације и обавезујући је за све субјекте у процесу образовања.

Програм поступања установе у кризним ситуацијама

Кризни догађај је, у већини случајева, непредвидив догађај са потенцијално негативним последицама. Тај догађај и његове последице могу проузроковати значајну штету особама које су непосредно или посредно изложене кризном догађају.

Кризни догађај карактерише:

1. број жртава (повређених или настрадалих);
2. материјална штета;
3. психолошке реакције појединца и/или заједнице у целини;
4. солидарност у сврху отклањања последица.

Кризни догађаји су:

1. Природна смрт детета/ученика;
2. Покушај убиства и убиство детета/ученика (у установи или ван ње);
3. Покушај самоубиства ученика и самоубиство (у установи или ван ње);
4. Природна смрт, самоубиство или убиство запосленог у установи;
5. Саобраћајна незгода у којој је повређено или настрадало дете, односно ученик и/или запослени у установи;
6. Нестанак детета/ученика;
7. Масовно тровање у простору установе;
8. Дојава о подметнутој експлозивној направи у установи или терористичком нападу и слично;
9. Талачка криза;
10. Насиље већих размера (масовне туче, вишеструка убиства, терористички напади);
11. Природне катастрофе (поплаве, земљотреси, пожари...);
12. Техничко-технолошке опасности (експлозија, изливање, испаравање отровних материја и пожар);
13. Епидемија која је обухватила територију/општину на којој се налази установа;
14. Други кризни догађаји, у смислу овог правилника.

У случају проглашења ванредне ситуације, односно ванредног стања, установа поступа у складу са прописима који то уређују.

Тим за кризне догађаје:

У циљу ефикасног поступања установе у кризним догађајима, у Школи се формира Тим за кризне догађаје у оквиру Тима за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, као његов обавезни део, у следећем саставу:

1. Емеше Ленђел, директорка школе – руководилац и координатор Тима, информисање јавности и сарадња са спољашњом заштитном мрежом;
2. Сања Поповић, стручни сарадник – педагог и пружалац подршке и помоћи;
3. Трифко Миљановић, секретар школе – праћење правне регулативе и информисање;
4. Весна Жигић, стручни сарадник – пружалац подршке и помоћи;
5. Дуња Пешут, професорка српског језика и књижевности, координатор Тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, администратор друштвених мрежа школе – пружалац подршке и помоћи;
6. Арнолд Цеснак – професор историје, члан ватрогасног друштва Бајша – пружалац подршке и помоћи;
7. Мирослав Дамњановић, шеф радионице, задужен за заштиту на раду – пружалац подршке и помоћи;
8. Радован Гардашевић, професор физичког васпитања, представник Савета родитеља – пружалац подршке и помоћи; пружалац прве помоћи;
9. Наталија Вукајловић Пеце, професорка биологије – пружалац подршке и помоћи; пружалац прве помоћи;
10. Атила Мартонка, домар, мајстор – пружалац помоћи;
11. Ержебет Мајор, чистачица – пружалац помоћи.

Чланови Тима за кризне догађаје биће задужени за координацију активности, пружање подршке и информисање што је детаљно дефинисано у плану рада Тима, као и решењем које су запослени добили.

Задаци Тима за кризне догађаје:

Када установа има сазнање да се догодио кризни догађај одмах, а најкасније у року од 24 сата, активира Тим за кризне догађаје, који има следеће задатке:

1. прикупљање података, процена потреба и обавештавање надлежних органа;
2. успостављање сарадње са спољашњом мрежом заштите;
3. сарадња и заједничко деловање са мобилним тимом за кризне интервенције, уколико за тим постоји потреба;
4. благовремено информисање деце/ученика, родитеља, запослених и медија о догађају;
5. психосоцијална подршка деци, ученицима и запосленима;
6. израда и реализација плана рада установе у измењеним условима и стабилизација рада у установи;
7. организација евентуалних комеморативних активности;
8. праћење реализације планова и евалуација;
9. вођење документације и извештавање и
10. други послови који могу бити од значаја у ситуацијама када се деси кризни догађај.

Активности Тима за кризне догађаје биће осмишљаване и реализоване у складу са потребама, а основни **циљ** је умањивање последица кризног догађаја, спречавање ширења непроверених и узнемирујућих информација, олакшавање враћања у равнотежу погођенима кризом, превазилажење постојећих и превенција потенцијалних кризних ситуација.

Процена снага, капацитета и специфичности установе у одговору на кризне догађаје

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
- Школа је смештена у Општини Бачка Топола која има ниску стопу криминала, суицида, саобраћајних незгода и природних непогода; - Школа је мешовита, у њој бораве и похађају је запослени и ученици различите националне и верске припадности, што доприноси заједничком суживоту у разумевању и поштовању и исказује се посебно кроз заједничке активности (наставне и ваннаставне) - Позитиван етос и сарадничка атмосфера међу свим актерима школског живота; - Школа остварује добру сарадњу са локалном заједницом на сваком нивоу (здравство, МУП, социјална заштита, култура, ватрогасци, друге средње и основне школе); - Наставно особље и стручна служба се стручно усавршавају када за то постоје средства; - Постојање правилника и планова којима се регулише безбедност ученика и запослених; - Обновљен и појачан видео-надзор, план евакуације, редовна провера контроле ПП апарата, паник расвете; - Школа поседује више излаза за евакуацију ученика, учионице су	- Недостатак средстава за континуирано стручно усавршавање запослених које би омогућило да се оно реализује у свакој потребној области; - Недостатак средстава за планирање већих превентивних активност; - Непостојање релевантних података и акционих истраживања на тему безбедносне културе, информисаности и реаговања у кризним ситуацијама ученика, запослених и родитеља; - Школа нема школског психолога; - Потреба за константним обучавањем ученика за реаговање у кризним ситуацијама; - обнова комплетне електричне мреже која је застарела и за шта постоји пројекат, а потребне су финансије; - осветљење у парку поред кога се налази школа.

означене бројем, као и канцеларије запослених; - Постојање Плана заштите и спасавања у ванредним ситуацијама у Школи израђеног од стране Института за безбедност и превентивни инжињеринг; - Развијен систем дежурстава наставника; - Развијен систем ефикасног информисања запослених, ученика и родитеља путем школског сајта, Фејсбук и Инстаграм странице школе и група које праве одељењске старешине са својим ученицима и њиховим родитељима; - Добра сарадња са медијима који се баве локалним информисањем. - Клима толеранције у школи – неговање и поштовање различитости, уважавање индивидуалних карактеристика сваког ученика – развијен је систем пружања подршке ученицима; - Хуманитарне активности школе.	
МОГУЋНОСТИ	ПРЕТЊЕ
- Едукација и обучавање ученика и родитеља колико то дозвољавају средства и друге потребе установе; - Стручно усавршавање свих запослених; - Реализација превентивних активности и показних вежби; - Јасна подела улога, обавеза и	- Гласине и дезинформације које се шире усмено и путем друштвених мрежа у кризним ситуацијама; - Евентуална недовољна координисаност свих активности и актера унутар установе и спољашње мреже; - Стварање панике.

одговорности у установи приликом одговора на кризе догађаје; - Израда постера и плаката на тему поступања у кризним ситуацијама.	
---	--

Листа установа, организација и удружења грађана са којима установа остварује сарадњу, а које могу бити од помоћи у превенцији и у тренутку кризних ситуација.

1. Министарство просвете Републике Србије
2. Школска управа Сомбор (мобилни тим)
3. Локална самоуправа општине Бачка Топола
4. Полицијска станица Бачка Топола
5. Ватрогасна јединица Бачка Топола
6. Дом здравља Бачка Топола
7. Центар за социјални рад општине Бачка Топола
8. Црвени крст

Безбедна места унутар и изван установе у ситуацијама кризних догађаја

План евакуације налази се истакнут на видном месту у Школи као и у школским радионицама. Све просторије у школи су јасно означене натписима који се налазе на улазним вратима за сваку просторију са спољашње стране. Поред ознаке просторије, назначено је и која особа је у њој распоређена на рад (директор, наставници, стручни сарадник, секретар школе, административни радници, помоћно особље) што олакшава потрагу за појединцима у ситуацијама евентуалног кризног догађаја. Бројеви учионица су такође јасно назначени. Јасно је назначена и намена радионица, као и просторија унутар њих. Радиће се на томе да се све просторије означе и са унутрашње стране. Машине које школа поседује, а које се користе у пракси ученика редовно се на годишњем нивоу контролишу како би биле безбедне за употребу. Свака измена намене поједине просторије и особа које у њима бораве редовно се ажурира.

У нашој школи учионице се закључавају, а наставници носе кључеве са собом приликом одласка на час, те се кључеви налазе са унутрашње стране учионице и обезбеђена је могућност закључавања просторија у случају кризне ситуације, тј. када су ученици у просторији.

У школи постоји место чувања дупликата кључева о коме су сви запослени информисани. У нашој школи то су кухиња и радионица.

У установи је одређен тачан број излаза за евакуацију. Њих је укупно пет.

С обзиром да наши ученици током школског дана мењају учионице у којима се налазе, утврђено је тачно које учионице излазе на који безбедан излаз ван установе. Учионице 3, 4, 5, 10 и 11 излазе на ђачки излаз, односно на двориште. Учионице 6, 7, 8 и 9, као и канцеларије, кухиња и зборница излазе на главни излаз. Учионице 13 и 14, као и целокупна радионица излазе на излаз код радионице, а салон излази на излаз салона.

У установи безбедно место, односно скровиште је радионица с обзиром на величину простора, постојање купатила и воде, те грађевинске конструкције која може издржати потресе. У случају напада, безбедно место може бити и закључана учионица, као и зборница, уколико се кризни догађај догоди у радионици. Учионица број 6 сигурно је место код епидемије.

Безбедна места и места поновног окупљања уколико би услед кризног догађаја дошло до напуштања установе су парк и спортски терен поред радионице. Терен поред радионице одговара ситуацијама у којима је потребно заштити се од упада јер може да се закључа, а поседује и воду. Парк је место на које се одлази када дође до пожара или природних катастрофа.

Са овим местима биће упознати сви запослени, ученици и њихови родитељи.

План алармирања у ситуацији кризног догађаја

У току ове школске године радиће се на побољшању плана алармирања, као и на допуни одређених система који могу служити за алармирање. Школа поседује електрично и школско звоно у виду прапораца. Такође, поседује и ручну сирену. За алармирање поседујемо системе и када има и када нема струје. Радиће се на програмирању школског звона, као и на набављању сирене која ради притиском на једно дугме. Са тим сигнаlima ће се у току године кроз вежбу упознати и ученици и сви запослени, као и родитељи. Током ове школске године до успостављања ових система користиће се ручна сирена.

Токови комуникације са запосленима, ученицима и родитељима код кризне ситуације биће групе начињене на друштвеним мрежама, односно мрежама комуникације. У случају одсуства интернета, то ће бити путем СМС-а.

Програм информисања у ситуацији кризног догађаја

Директор школе одредио је чланове Тима који ће у ситуацији кризног догађаја прикупљати, проверавати веродостојност и селектовати информације у вези са кризним догађајем. Припремају се саопштења за јавност и дистрибуишу информације медијима, родитељима, ученицима, запосленима и широј средини.

У наведене послове укључени су уредници Фејсбук и Инстаграм странице школе, а по потреби ће се укључити и администратор школског сајта. За комуникацију са ученицима и родитељима користиће се одељењске групе које су начиниле разредне старешине и путем којих ефикасно комуницирају. Сваки одељењски старешина задужен је за комуницирање са својим ученицима и њиховим родитељима/старатељима, а у ситуацији кризног догађаја прослеђује само и искључиво информације које добије од Тима за кризне догађаје и запосленог којег је именовао директор школе. За припрему саопштења за ученике, родитеље и медије користиће се модели из приручника „Поступање установа образовања и васпитања у кризним догађајима: приручник за запослене у установама образовања и васпитања” Министарства просвете Републике Србије.

Весна Жигић, стручни сарадник и Атила Мартонка, домар, су одговорне особе које обавештавају све у ланцу информисања, по редоследу унутар установе. Њих о кризном догађају могу обавестити дежурни наставници, радници на одржавању хигијене, координатор практичне наставе, а онда оне обавештавају директора Школе који даље обавештава све запослене путем предвиђене групе. Даље обавештавање у самој школи преузимају наставници који су са ученицима на часу – према ученицима, а родитеље обавештавају одељењске старешине.

Програм стручног усавршавања запослених у области поступања у кризним ситуацијама

У циљу јачања компетенција установе за пружање психосоцијалне подршке, реализацију плана евакуације, генерално јачања ефикасности реаговања установе у различитим кризним ситуацијама, у школи се предвиђа стручно усавршавање запослених из следећих области:

Обука у пружању прве помоћи у сарадњи са службом опште медицине ДЗ Бачка Топола и Црвеним крстом и периодично практичне вежбе из пружања прве помоћи;

Обука из противпожарне заштите и реаговања у ситуацијама пожара у сарадњи са Ватрогасном јединицом Бачка Топола, периодично практичне вежбе;

Обука у реализацији плана евакуације за запослене;

Обуке у пружању психосоцијалне помоћи ученицима у сарадњи са психологом и психијатром ДЗ Бачка Топола, Центром за социјални рад општине Бачка Топола, Друштвом психолога Србије, Министарством просвете Републике Србије, Школском управом Сомбор, образовним удружењима грађана који реализују акредитоване семинаре.

Обука о реаговању у ситуацијама нарушене безбедности ученика и запослених у сарадњи са Полицијском станицом Бачка Топола и Министарством унутрашњих послова Републике Србије.

Тим за кризне ситуације ће у сарадњи са Тимом за стручно усавршавање сваке школске године донети план стручног усавршавања који ће обухватити једну или више едукација из наведених области, уколико материјална средства то дозволе.

Програм подизања безбедносне културе

Са циљем подизања безбедносне културе ученика и запослених школа ће предузимати следеће активности:

Акционо истраживање на тему безбедносне културе ученика и запослених.

Едукација ученика да препознају опасне и кризне ситуације: предавања, трибине, гостовања стручњака по позиву, практичне вежбе, радионице, ИКТ квизови.

Едукација ученика и запослених о начинима реаговања у кризним ситуацијама.

Едукација ученика и запослених о начинима трагања за помоћи у току и након завршетка кризне ситуације.

Едукација ученика и запослених на тему превенције и подизања безбедносне културе у школи, локалној заједници, регионалној и националној безбедности.

Начини реаговања – кораци у поступању установе када се догоди кризни догађај

У ситуацијама кризних догађаја, активности у установи спроводиће се по следећим корацима:

Прикупљање података, процена потреба и обавештавање надлежних органа	Задужени запослени прикупљају информације о догађају. Ако се догађај десио ван установе треба проверити тачност информација које су стигле преко поузданих извора – породице, полиције,
--	---

	хитне помоћи и сл. Ако се догађај десио у установи, треба проценити ко је све погођен кризним догађајем и каква му је помоћ потребна, где се налази и у каквом је стању, као и о томе шта је већ урађено поводом тога у _____ установи); У зависности од врсте/облика кризног догађаја, наредни корак подразумева хитно обавештавање полиције, хитне помоћи, ватрогасне службе, као и других евентуално потребних органа/служби; Неопходно је да запослени у установи поступају у складу са планом поступања у ситуацијама кризе и у зависности од врсте кризног догађаја, и у складу са планом евакуације; Тим за кризне догађаје благовремено информише Министарство просвете, односно надлежну школску управу о догађају, као и предузетим активностима.
Успостављање сарадње са спољашњом мрежом заштите (социјална и здравствена заштита, полиција, јавно тужилаштво, јединица локалне самоуправе, мобилни тим).	На основу прикупљених података, уз обавезу хитног обавештавања спољашње мреже заштите, установа врши процену да ли може да поступа самостално или јој је потребна помоћ и подршка представника спољашње _____ мреже заштите, са којом израђује јединствен план деловања, начин рада _____ и _____ извештавања; У зависности од облика/врсте и степена интензитета кризног догађаја установа процењује кога укључује од спољашње мреже заштите.

Сарадња и заједничко деловање са мобилним тимом за кризне интервенције	Уколико кризни догађај као последицу има најмање троје или више повређених или настрадалих лица, директор је у обавези да одмах по сазнању обавести Министарство просвете како би се ангажовао интерсекторски мобилни тим за кризне ситуације, који је формиран у складу са Протоколом о поступању приликом суочавања друштва са кризним ситуацијама у оквиру Радне групе Владе Републике Србије ради пружања неопходне подршке; У ситуацијама када поступа мобилни тим, тим за кризне догађаје установе постаје саставни део мобилног тима; Тим за кризне догађаје установе пружа потребне информације мобилном тиму, учествује у заједничком планирању.
Благовремено информисање ученика, родитеља, запослених и медија о догађају	Директор установе је именовао особе задужене за припрему званичних информација за родитеље, ученике, запослене и за медије. Обавештења имају сврху континуираног информисања запослених, родитеља, ученика и медија о најновијим, провереним и тачним информацијама до којих је установа дошла, ради планирања одговарајуће подршке и предузимања других потребних мера (сузбијање гласина и ширења панике); упознавање са могућим тешкоћама, ризицима, изазовима и начинима за њихово превазилажење; упознавање са начинима подршке. Саопштење за медије сачињава се

	у сарадњи са надлежним службама Министарства.
Психосоцијална подршка ученицима и запосленима	Тим за кризне догађаје прати реаговања ученика, родитеља и запослених, идентификује коме је помоћ потребна и у складу са тим организује пружање психосоцијалне подршке. Приликом пружања психосоцијалне подршке као основна интервенција користи се психолошка прва помоћ; У зависности од врсте, интензитета и последица кризног догађаја, тим процењује потребу за укључивањем представника из система здравствене заштите у циљу пружања психосоцијалне подршке и/или укључивање интерсекторског мобилног тима за кризне ситуације.
Израда и реализација плана рада установе у измењеним условима и стабилизација рада у установи	Тим за кризне догађаје у сарадњи са релевантним тимовима установе израђује план рада по измењеном, прилагођеном плану; Неопходно је да начин рада установе буде прилагођен последицама кризног догађаја, могућностима и потребама деце/ученика и запослених у погледу реализације свих школских активности непосредно након кризног догађаја; План рада садржи конкретне активности/мере које установа планира да предузме, носиоце (извршиоце) планираних активности, временску динамику, начин извршења, начини праћења и извештавања. Приликом прављења плана важно је узети у

	обзир врсту кризног догађаја, број погођених особа, процену даљих ризика, реакцију локалне заједнице и одговарајуће правне аспекте; Након кризног догађаја, неопходно је да установа предузима активности које ће водити стабилизацији стања у установи – постепени повратак установе на редован начин рада који је био успостављен пре кризног догађаја уз континуирано праћење понашања ученика и запослених у циљу процене ефеката подршке и предузимања даљих мера; Установа прати реализацију плана и у зависности од тока смиривања кризног догађаја, ревидира план, надопуњује га и коригује.
Организација евентуалних комеморативних активности	У случају кризних догађаја са смртним исходом Тим учествује у организацији и планирању адекватних комеморативних активности.
Праћење реализације плана и евалуација	Неопходно је праћење реализације плана рада (у оквиру плана рада тима за заштиту) у измењеним условима, евентуалне корекције и допуне плана у зависности од процене степена, броја и последица изазваних кризним догађајем и предузетим корацима.
Вођење документације и извештавање	Тим је дужан и да води документацију о спроведеним активностима у вези поступањем у кризној ситуацији;

	Извештај о поступању установе доставља се надлежној школској управи у року од 15 дана од наступања периода стабилизације рада у установи.
--	---

Програм укључивања и сарадње са породицом на јачању отпорности установе

Са циљем јачања отпорности установе која се заснива на принципима континуитета, сарадње, доступности и ефикасности, школа ће укључивати породице ученика. Представник Савета родитеља је члан Тима за кризне догађаје и у ситуацијама кризног догађаја равноправно учествује у реализацији свих планираних активности, комуницирајући активно са осталим члановима Савета, заступајући њихове предлоге, потребе и интересе. Породице ученика укључиваће се у све превентивне активности:

- Акциона истраживања као испитаници;
- Учесници у округлим столовима и дебатама;
- Публика и учесници на стручним предавањима и трибинама;
- Учесници и реализатори радионица, акција, едукација, семинара;
- Учесници на јавним и показним превентивним вежбама.

Праћење, евалуација и извештавање о реализацији плана

Тим за кризне интервенције прати реализацију плана континуирано током сваке школске године, евалуира и извештава о реализованим активностима. Извештај се подноси два пута током школске године, на полугодишту и крају школске године. Извештај је део Годишњег извештаја о раду школе који се разматра на Наставничком већу, Ученичком парламенту и Савету родитеља, а усваја га Школски одбор.

У ситуацијама кризног догађаја, Тим свакодневно прати реализоване активности, у складу са Правилником и овим Програмом, евалуира их и ревидира, те о томе редовно и свакодневно извештава Мобилни тим, Школску управу и Министарство просвете договореним начинима комуникације.

Програм превенције наркоманије, алкохолизма и малолетничке делинквенције

<i>Време реализације</i>	<i>Активност/тема, садржаји</i>	<i>Начин реализације</i>	<i>Носиоци реализације</i>
По утврђивању распореда	Спровођење активности Програма превенције злоупотребе ПАС у одељењима 1. разреда са ученицима и њиховим родитељима	Договор, сарадња, организација предавања	Педагог, одељењске старешине, у сарадњи са представницима Дома здравља, МУП-а, ЦСР-а
Током школске године	Организовање предавања за ученике на тему болести зависности	Договор, сарадња, организација предавања	Педагог, одељењске старешине, у сарадњи са предавачима
Током школске године	Организовање предавања за ученике на тему трговине људима у сарадњи са ПУ Бачка Топола	Договор, организовање предавања	Педагог, одељењске старешине, у сарадњи са представницима ПС Бачка Топола
Децембар	Организовање предавања за ученике на тему насиља	Договор, организација предавања	Тим за заштиту ученика од насиља
Март – јун	Спортски турнири посвећени сигурном и безбедном школском окружењу	Договор, сарадња, организовање турнира	Тим за заштиту ученика од насиља у сарадњи са Ученичким парламентом
Током школске године	Предавање на тему злоупотребе алкохола и дувана	Предавање, дискусија	ОС

Циљ: Развијање свести код ученика о штетности алкохола, наркотика и дувана по физичко и психичко здравље. Проблематизовање негативног дејства особа под опијатима на ширу околину као и последице до којих такво понашање може довести. Представљање начина борбе против алкохола, дроге и дуванског дима међу вршњацима. Развијање тимског духа и свести да рано примећен проблем може лако да се реши те да сви у околини могу бити од помоћи.

Програм здравствене превенције

У области здравствене заштите ученика радиће се са циљем изграђивања телесно, психички и социјално здраве и зреле личности оспособљене да се брине за очување,

заштиту и унапређење сопственог здравља и здравља других људи. Притом, мора се имати у виду да је школа само један од многобројних фактора који дају допринос развоју личности ученика.

Школа ће остварити овај циљ реализацијом следећих задатака:

1. Укључивање ученика у здравствено-васпитне акције, као и подстицање на усвајање знања о чувању здравља, болести и могућностима лечења;
2. Развијање свести и одговорности појединца за сопствено здравље, о значају личне хигијене, хигијене исхране и хигијенског начина живота;
3. Упознавање са потребом планирања породице и успостављањем хуманијих међуљудских односа, као и очување и унапређење менталног здравља;
4. Подизање здравствене културе ученика тако да брига о здрављу буде саставни део свакодневних навика, потреба и поступања;
5. Спровођење примарне превенције од болести зависности;
6. Учешће ученика у унапређењу животне средине и хигијенско-естетског очувања школе.

Задаци ће се остварити кроз следеће активности и садржаје:

<i>Време реализације</i>	<i>Активност/тема, садржаји</i>	<i>Начин реализације</i>	<i>Носиоци реализације</i>
Током школске године	Приликом обраде појединих наставних јединица у редовној настави наставници ће обратити пажњу на остваривање здравствено-васпитне функције свог рада.	Договор, заказивање, праћење	Педагог, одељењске старешине
Током школске године	У оквиру наставе физичког васпитања редовно ће се радити на превентивно-компензацијском вежбању ради спречавања и отклањања телесних деформитета и лоших последица вишечасовног седења. Ученици се оспособљавају у самосталном неговању физичких способности, помагању раста, учвршћивању здравља. Предметни наставници ће пратити индивидуални развитак сваког ученика.	Индивидуалн и саветодавни рад са ученицима и родитељима	Педагог у сарадњи са одељењским старешинама
Током школске године	Школа ће у сарадњи са диспанзером организовати систематске прегледе ученика	Договор, организација акција	Педагог

<i>Време реализације</i>	<i>Активност/теме, садржаји</i>	<i>Начин реализације</i>	<i>Носиоци реализације</i>
Током школске године	Индивидуални саветодавни рад са ученицима и родитељима и повезивање ученика са специјализованом здравственом службом по потреби	Презентације	ОС, педагог
Јесен, пролеће	Организација акција добровољног давања крви у сарадњи са Службом за трансфузију и Црвеним крстом	Договор, организација, праћење	Педагог
Друго полугодиште	Организовање предавања за завршна одељења везаног за репродуктивно здравље, уколико их здравствена установа буде реализовала	Презентације	Педагог, ОС
Током школске године	Израда пано и едукативних постера ради промовисања стила здравог живота		Наставно особље

Програм васпитног рада са ученицима

Програм васпитног рада у школи реализоваће се кроз рад одељењских старешина, педагога, предметних наставника и у сарадњи са родитељима, односно старатељима ученика и Ученичким парламентом.

<i>Време реализације</i>	<i>Активност/теме, садржаји</i>	<i>Начин реализације</i>	<i>Носиоци реализације</i>
Током школске године	Упознавање ученика са Правилима кућног реда и кућног реда у школским радионицама, Правилима понашања ученика..., Правилником о правима, обавезама и одговорности ученика и васпитним и васпитно - дисциплинским мерама	На часу одељењског старешине, родитељски састанци	Одељењски старешина
Током школске године	Подстицати ученике да се придржавају прописаних правила понашања у Школи	Договор, разговор, саветодавни рад	Одељењски старешина, педагог, предметни наставници
Током школске године	Подстицати ученике да чувају школску имовину, чувају своје и личне ствари других	Разговор, договор, евиденције оштећења	Одељењске старешине, предметни наставници, педагог

<i>Време реализације</i>	<i>Активност/тема, садржаји</i>	<i>Начин реализације</i>	<i>Носиоци реализације</i>
Током школске године	Подстицати ученике да доследно испуњавају своје школске обавезе	Договор, разговор, саветодавни рад	Одељењски старешина, педагог, предметни наставници
Током школске године	Укључивање ученика у ваннаставне активности	Договор, сарадња, организовање активности	Одељењски старешина, педагог, руководиоци ваннаставних активности
Током школске године	Укључивање ученика у акције које организује Ученички парламент	Договор, сарадња, организовање акција	Одељењски старешина, педагог у сарадњи са Ученичким парламентом
Током школске године	Организовање предавања за ученике у вези превенције болести зависности, трговине људима, малолетничке делинквенције	Договор, сарадња, организовање предавања	Одељењски старешина, педагог у сарадњи са МУП-ом и Диспанзером

Циљ: Подстицање ученика за укључење у целокупно пословање школе, њен рад и наставне и ваннаставне активности. Развијање критичког односа према одлукама које се доносе у школи те подстицање за јасно изражавање сопствених ставова. Подстицање дијалогског решавања конфликта. Укључивање ученика у рад органа локалне самоуправе, те подстицање ученичког активизма.

Програм школског спорта

Ради развоја и практиковања здравих животних стилова, свести о важности сопственог здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности, Школа у оквиру школског програма, поред наставе реализује и програм школског спорта. Развијање спортског, такмичарског духа, свести о важности фер-плеја, као и подстицање позитивног односа према противнику.

Школским спортом су обухваћени сви ученици кроз одељењска такмичења и припреме за такмичење. Школа обавља припреме и такмичење у складу са школским програмом.

Школа сарађује и са локалним спортским организацијама.

<i>Време реализације</i>	<i>Назив активности</i>	<i>Начин реализације</i>	<i>Носиоци реализације</i>
Септембар 2021.	„Крос РТС кроз Србију“	Трчање	Наставници физичког васпитања
Новембар 2021.	Међушколско такмичење одбојка (дечаци) одбојка (девојчице) међушколско такмичење кошарка (дечаци) кошарка (девојчице)	Такмичарска игра	Наставници физичког васпитања
Новембар 2021.	Одбојка окружно такмичење	Такмичење	Наставници физичког васпитања
Фебруар.2022.	Међушколско такмичење фудбал (дечаци)	Такмичарска игра	Наставници физичког васпитања
Фебруар 2022.	Кошарка - окружно такмичење	Такмичарска игра	Наставници физичког васпитања
Април 2022.	Мали фудбал – окружно такмичење	Такмичарска игра	Наставници физичког васпитања
Фебруар и мај 2022.	Међуокружно и републичко такмичење зависно од успеха на окружном такмичењу	Такмичарска игра	Наставници физичког васпитања

Програм сарадње са локалном самоуправом

Школа прати, укључује се у дешавања у локалној самоуправи и заједно са њеним представницима планира садржај и начин сарадње, нарочито о питањима од којих зависи развој школе.

Циљ сарадње са локалном самоуправом је пре свега усмерен ка несметаном функционисању рада Школе те осталих органа локалне самоуправе, њиховом усклађивању и међусобној помоћи. Један од важних фактора за напредак Школе представља и коректан однос са локалном самоуправом те је и циљ овог програма усмерен ка томе.

<i>Време реализације</i>	<i>Назив активности</i>	<i>Начин реализације</i>	<i>Носиоци реализације</i>
Крај августа	Радни договор у вези са превозом ученика	Лични или телефонски разговори	Директор
До 15. септембра	Достављање података о кандидатима за чланове ШО и чланове Општинског савета родитеља	У писаној форми	Правник
До 10. октобра	Извршење финансијског плана за трећи квартал	У писаној/електронској форми	Шеф рачуноводства, директор
Септембар – децембар	Израда финансијског плана за наредну календарску годину	У писаној/електронској форми	Шеф рачуноводства, директор
Септембар и октобар	Радни договор у вези са планом уписа	Лични или телефонски разговори	Директор
Октобар	Тражење сагласности на план уписа од локалне самоуправе	У писаној/електронској форми	Директор
Прва половина децембра	Предаја плана уписа	У писаној/електронској форми	Директор
Децембар	Ребаланс финансијског плана	У писаној/електронској форми	Шеф рачуноводства, директор
Крај децембра	Пријем председника Општине – информативни разговор у вези са просветом	Лични разговор	Директор
До 10. фебруара	Извршење плана уписа за целу годину	У писаној/електронској форми	Шеф рачуноводства, директор

<i>Време реализације</i>	<i>Назив активности</i>	<i>Начин реализације</i>	<i>Носиоци реализације</i>
Последња недеља фебруара	Финансијски извештај за претходну календарску годину	У писаној/електронској форми	Шеф рачуноводства, директор
До 10. априла	Извршење финансијског плана за први квартал	У писаној/електронској форми	Шеф рачуноводства, директор
До 10. јула	Извршење финансијског плана за шест месеци	У писаној/електронској форми	Шеф рачуноводства, директор
Јун	Ребаланс финансијског плана	У писаној/електронској форми	Шеф рачуноводства, директор
Почетком сваког месеца	Праћење реализације преноса средстава из буџета Општине	У писаној/електронској форми	Шеф рачуноводства, директор
Континуирано	Праћење реализације финансијског плана	У писаној/електронској форми	Шеф рачуноводства, директор
По потреби	Достављање захтева за јубиларне награде, солидарне помоћи	Писана форма	Правник
По потреби	Услед ванредних ситуација, дешавања, потреба – вођење разговора, тражење новчаних средстава	Лични и телефонски разговори; писана форма (молба)	Директор
Јун	Организовање заједничких спортских дружења	Фудбалска утакмица	Наставници физичког васпитања

Програм сарадње са породицом

Програмом сарадње са породицом, школа дефинише области, садржај и облике сарадње са родитељима, односно старатељима ученика, који обухватају детаљно информисање, саветовање, укључивање у наставне и остале активности школе и консултовање у доношењу одлука око безбедносних, наставних, организационих и финансијских питања, с циљем унапређивања квалитета образовања и васпитања, као и обезбеђивања свеобухватности и трајности образовно-васпитног утицаја.

Циљеви:

1. омогућавање координације, усклађивања, синхронизације, повезивања активности породице и школе у процесу васпитања;
2. пружање помоћи породици у реализацији њене васпитне функције;
3. обезбеђивање услова за оптималан развој детета;
4. међусобно информисање;
5. педагошко образовање родитеља, односно старатеља;
6. ангажовање родитеља, односно старатеља у остваривању задатака школе.

Задаци:

1. информисање родитеља, односно старатеља о њиховим правима и обавезама, те начинима укључивања у рад Школе;
2. задовољавање потреба породице и њених циљева;
3. едуковање родитеља, односно старатеља кроз информисање и пружање адекватног модела васпитања и образовања;
4. развијање партнерског деловања породице и школе у образовању и васпитању ученика;
5. обезбеђивање редовне, трајне и квалитетне сарадње породице и Школе;
6. остваривање позитивне интеракције наставник- родитељ;
7. обезбеђивање информисаности родитеља, односно старатеља о променама у образовању које се остварују у школи и код ученика, као и о свим дешавањима у животу Школе.

Области сарадње са породицом:

1. Информисање родитеља, односно старатеља

Родитељи/старатељи треба да буду детаљно информисани о свим аспектима школског живота и образовног процеса који се посредно или непосредно тичу њихове деце и њих, као и о могућностима на које све начине могу да се укључују у рад школе и

да дају свој допринос унапређењу квалитета образовно-васпитног процеса. Ова област сарадње породице и Школе одвија се кроз следеће облике рада:

- организовање *Отворених врата* – термина када родитељи, односно старатељима имају могућност да са наставницима разговарају о раду и напредовању ученика;
- уређивање огласне табле за родитеље, односно старатеље у просторијама Школе;
- организовање и реализација родитељских састанака;

2. Укључивање родитеља и старатеља у наставне и остале активности

Родитељи, односно старатељи би требало да се подстичу да се укључују у образовни процес на више различитих начина, и то као:

- едукатори деце у областима у којима су професионалци/експерти кроз учешће у различитим образовним пројектима који се одвијају у школи/у које је школа укључена;
- сарадници за обезбеђивање безбедног окружења у школи, у процесу професионалне оријентације, при организацији и реализацији приредби, изложби, спортских и других такмичења и сличних активности у Школи, сарадници и асистенти у реализацији излета, посета, екскурзија ученика, у организацији и реализацији радионица, хуманитарних акција и сличних активности;
- учесници у стручним тимовима које директор формира по потреби, као евалуатори образовно-васпитног рада и квалитета рада установе кроз процес самовредновања квалитета образовно-васпитне праксе, родитељи, односно старатељи ученика из осетљивих и маргинализованих група (социјална ускраћеност, сметње у развоју, инвалидитет и др.) имају могућност да учествују у изради и реализацији индивидуалног образовног плана, и друго.

3. Укључивање родитеља и старатеља у процес одлучивања

Овај облик сарадње пружа родитељима, односно старатељима информације о организацији живота и рада школе, а својим учешћем они доприносе побољшању услова и рада школе. Поред учешћа у планирању и организацији, родитељи, односно старатељи треба да су стално присутни, јер то доприноси учвршћивању односа породице и школе. Обавезно укључивање родитеља, односно старатеља у процес одлучивања и то кроз:

- укључивање родитеља, односно старатеља у Савет родитеља Школе;
- укључивање родитеља, односно старатеља у Школски одбор;
- укључивање родитеља, односно старатеља у рад свих тимова на нивоу школе (самовредновање, развојно планирање, сарадња са локалном заједницом и породицом и сл.);

- родитељи, односно старатељи ученика из осетљивих и маргинализованих група (социјална ускраћеност, сметње у развоју, инвалидитет и др.) имају могућност да учествују у индивидуалном образовном плану, да по потреби предлажу спољне сараднике у тиму који се баве образовним планом, као и да дају одобрење за спровођење тог индивидуалног образовног плана.

4. Едукација и саветодавни рад са породицом

Будући да су родитељи, односно старатељи у највећој мери упућени на сарадњу са наставницима и са њима имају најчесталије контакте, важан задатак наставника је да креирају такву атмосферу у којој ће родитељи, односно старатељи бити подстакнути да се укључују на различите начине и да доприносе животу учионице/школе без страха да ће то бити протумачено као мешање улога, тј. мешање у професионалну улогу наставника. Унапређивање компетенција родитеља, односно старатеља за педагошко деловање и пружање подршке ученицима Школа организује кроз следеће облике рада:

- едукација кроз организовање мини предавања на родитељским састанцима;
- организовање трибина и радионица за заинтересоване родитеље, односно старатеље;
- ангажовање родитеља, односно старатеља као едукатора других родитеља о проблемима који су релевантни за родитељску популацију, а за које су поједини родитељи стручни.

Начин и поступак остваривања програма

Сарадња са породицом одвија сеплански и систематски током целе године и подразумева укључивање породице у планирање, реализацију и евалуацију те сарадње. Активности у оквиру сарадње са породицом реализују се на основу Развојног плана школе и Годишњег плана рада школе и то кроз:

1. план рада Савета родитеља,
2. план рада директора школе,
3. план рада стручног сарадника,
4. план за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања,
5. планове рада стручних већа,
6. планове одељењских већа,
7. планове одељењских старешина,
8. план рада секција,
9. план професионалне орјентације,
10. план здравствене превенције.

<i>Време реализације</i>	<i>Садржај активности</i>	<i>Начин реализације</i>	<i>Носиоци реализације</i>
Током школске године	Чланство у Савету родитеља	Састанци Савета родитеља	Директор, секретар
Током школске године	Чланство у Тиму за самовредновање рада школе	Састанци Тима за самовредновање рада школе Испуњавање анкета	Тим за самовредновање рада школе
Током школске године	Чланство у Стручном активу за развојно планирање	Састанци Стручног актива за развојно планирање	Стручни актив за развојно планирање
Током школске године	Чланство у Тиму за инклузивно образовање	Разговори, састанак Тима	Педагог, Тим за инклузивно образовање
Током школске године	Чланство у Тиму за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања	Састанак Тима	Тим за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања
Током школске године	Предвиђени садржаји из програма сарадње са породицом	Родитељски састанци	ОС
Током школске године	Актуелни индивидуални проблеми ученика	Индивидуални родитељски састанци	ОС
Током школске године	Инструктивно-саветодавни рад	Индивидуални родитељски састанци	Педагог
Квартално	Извештавање о ученичком успеху и владању	Обавештавање	ОС

Програм излета и екскурзија

Појам екскурзије

Екскурзија је факултативна ваннаставна активност која се остварује ван школе.

Услови за реализацију екскурзије

Екскурзије ће бити организоване и реализоване, уз претходну писмену сагласност родитеља, за најмање 60% ученика истог разреда. Ако нису испуњени наведени услови, директор школе обуставља извођење екскурзије.

Извођење екскурзије за ученике истог подручја рада, организоваће се истовремено и са истим садржајем. Одељењска и стручна већа школе предлажу план и програм екскурзије који разматра Наставничко веће. Предложени план и програм разматра и на њега даје сагласност Савет родитеља. Екскурзија може да се изведе уколико је Савет родитеља дао сагласност на цену и избор агенције. Након избора агенције програм путовања и општи услови путовања достављају се родитељима на писмену сагласност, и оне су саставни део уговора који директор школе закључује са одабраном агенцијом. Пре изведеног путовања наставници и ученици ће бити упознати са правилима понашања којих су дужни да се придржавају. Након изведеног путовања, стручни вођа и представник туристичке агенције састављају забелешку. Извештај се доставља Савету родитеља и Наставничком већу ради разматрања и усвајања.

Циљ екскурзије

Савлађивање дела наставног плана и програма непосредним упознавањем садржаја предмета, појава и односа у природи и друштвеној средини, упознавање културног наслеђа и привредних достигнућа која су у вези са делатношћу школе и остваривањем циљева из области моралног, емоционалног, професионалног, социјалног, естетичког васпитања.

Задаци екскурзије

1. упознавање научних и техничких достигнућа везаних за одређена подручја рада;
2. проучавање узрочно-последичних односа у конкретним условима;
3. стицање нових сазнања;
4. упознавање са процесом рада;
5. развијање интересовања за природу и изграђивање еколошких навика;

6. подстицање испољавања позитивних емоционалних доживљаја;
7. упознавање занимања људи која су карактеристична за поједине подручја рада;
8. развијање позитивног односа према националним, уметничким и културним вредностима;
9. изграђивање естетских и културних потреба и навика као и позитивних социјалних односа међу ученицима и професорима.

Садржаји екскурзије

Садржаји екскурзије остварују се на основу наставног плана и програма образовно-васпитног рада и школског програма, и саставни су део годишњег плана рада школе.

Припрема и извођење екскурзије

Носиоци припреме, организације и извођења програма екскурзије су: директор школе, стручни вођа пута, одељењски старешина или други наставник кога одреди директор школе, који је добио сагласност Одељењског већа и који најмање једну годину реализује наставу у одређеном одељењу. Стручног вођу пута бира директор школе из реда наставника који оставарују наставни план и програм. Стручни вођа пута прати и спроводи програм који се односи на остваривање постављених образовно-васпитних циљева и задатака и одговарајућих садржаја. Одељењски старешина координира остваривање садржаја и активности предвиђених програмом екскурзије, стара се о безбедности и понашању ученика.

Финансирање екскурзије

Део трошкова превоза за ученике и пратиоце, као и дневнице за стручне вође и пратиоце се издваја из Бачког динара, док мањи део плаћају ученици.

Избор агенције

Школа ће благовремено расписати оглас за организовање екскурзије ради постизања најбољих услова за реализацију екскурзије. У огласу ће се навести услове и рок до кога треба да доставе своје понуде. Разматрање понуда извршит ће комисија школе коју чине директор и чланови Савета родитеља уз присуство секретара и шефа рачуноводства школе ради стручне помоћи комисији, која доноси одлуку о избору понуђача. Избор понуђача врши се када се утврди да постоје најмање три понуде. Агенција мора да поседује одговарајућу лиценцу министарства надлежног за послове

туризма и да испуњава друге услове прописане законом којим се уређује делатност туризма, као и доказе о искуству у ђачком и омладинском туризму. Након прихватања понуде туристичке агенције, школа ће са њима потписати уговор.

Уговор који закључују директор школе и агенција, осим основних елемената, треба да садржи следеће елементе:

- појединачну и укупну цену према броју путника;
- начин плаћања (број рата), услове задржавања износа гаранције;
- врсти и типу превоза.

Безбедност путовања

Приликом уговарања путовања, директор је дужан да, уговором са агенцијом, обезбеди потребне услове за удобан и безбедан превоз ученика у односу на ангажовани број аутобуса. Пре путовања директор сазива заједнички састанак свих ученика који путују и њихових родитеља, коме присуствују и стручни вођа пута и одељењски старешина. На састанку се сви ученици обавештавају о правилима понашања, којих су дужни да се придржавају. Приликом закључивања уговора са агенцијом која организује превоз, директор школе је обавезан да обезбеди да превозник пре отпочињања путовања поднесе:

- записник о извршеном техничком прегледу аутобуса, не старији од пет дана;
- тахографске улошке за претходна два дана - за возаче који су ангажовани за превоз ученика.

Директор школе ће најмање 48 сати пре отпочињања путовања, обавестити надлежни орган унутрашњих послова о: превознику, месту и времену поласка ученика, броју ангажованих аутобуса и пријављених ученика, наставника и другог особља које путује. Представници МУП-а непосредно пред пут проверавају записник о извршеном техничком прегледу аутобуса и психофизичкој способности возача.

Извештај о извођењу екскурзије

После изведеног путовања, стручни вођа пута и представник агенције сачињавају забелешку о извођењу путовања, после чега стручни вођа пута у року од три дана сачињава извештај, који подноси директору, са оценом о извођењу и квалитету пружених услуга.

Програм безбедности и здравља на раду

Програм безбедности и здравља на раду обухвата заједничке активности школе, родитеља, односно старатеља и локалне самоуправе, усмерене на развој свести за спровођење и унапређивање безбедности и здравља на раду.

У оквиру Програма безбедности и здравља на раду, орган управљања у школи је у складу са Законом о основама система образовања и васпитања, донео два општа правна акта која уређују тематику везану за безбедност и здравље на раду запослених и ученика. То су Правилник о безбедности и здрављу на раду и Правилник о мерама, начину и поступку заштите и безбедности ученика за време боравка у школи и свих активности које организује школа.

Правилником о безбедности и здрављу на раду се у складу са Законом о безбедности и здрављу на раду уређује спровођење безбедности и здравља на раду запослених у школи, у циљу стварања безбедних услова рада, заштите живота, здравља и радне способности запослених.

Право на безбедност и здравље на раду имају и друга лица која учествују у радном процесу, а нису у радном односу у школи, као и лица која се затекну у радној околини ради обављања одређених послова у школи, ако је школа о њиховом присуству обавештена.

Правилником о мерама, начину и поступку заштите и безбедности ученика за време боравка у школи и свих активности које организује школа обезбеђује се ученицима право на заштиту и безбедност и то:

- у школској згради и школском дворишту,
- на путу између куће и школе,
- ван школске зграде и школског дворишта – за време остваривања образовно-васпитног рада или других наставних и ваннаставних активности које организује школа.

Одељењски старешина и предметни наставници су у обавези да у свакодневном контакту са ученицима, а нарочито на часовима одељењске заједнице и одељењског старешине, ученике упознају са опасностима са којима се могу суочити за време боравка у школи и извођења других активности које организује школа, као и са начином понашања којим би се те опасности могле избећи или отклонити.

Циљеви:

1. Усмеравање на развој свести за спровођење и унапређивање безбедности на раду;

2. Поштовање прописа из области безбедности и здравља.

Задаци:

1. Превентивни и периодични преглед и испитивања опреме за рад;
2. Испитивања услова радне околине;
3. Доношења акта о процени ризика;
4. Оспособљавања запослених за безбедан и здрав рад;
5. Вођења евиденција везаних за повреде на раду;
6. Осигурања запослених од повреда на раду.

Активности школе

1. Превентивног и периодичног прегледа и испитивања опреме за рад;
2. Испитивања услова радне околине;
3. Доношења акта о процени ризика;
4. Оспособљавања запослених за безбедан и здрав рад;
5. Вођења евиденција везаних за повреде на раду;
6. Осигурања запослених од повреда на раду;
7. провера електричних инсталација, грејања и других инсталација;
8. Провера громобранских инсталација;
9. Упознавања ученика са опасностима са којима се могу суочити за време остваривања образовно-васпитног рада и поштовање прописа о безбедности и здрављу на раду.

Активности запослених:

1. Поштовање прописа из области безбедности на раду;
2. Обавештавање школе о свакој врсти потенцијалне опасности која би могла да утиче на безбедност и здравље на раду;
3. наменско коришћење средства и опреме личне заштите;
4. подвргавање провери да ли су под утицајем алкохола или других опојних средстава по налогу лица за безбедност и здравље на раду;
5. истицање својих здравствених недостатка приликом ступања на рад;
6. учешће у пружању прве помоћи приликом повреде на раду;
7. поштовање забране пушења.

<i>Време реализације</i>	<i>Садржај активности</i>	<i>Начин реализације</i>	<i>Носиоци реализације</i>
Септембар	Тест заштите на раду којим су обухваћена сва одељења	Тестирање	Наставници практичне наставе, наставници стручних предмета
Септембар, јануар	Санитарни прегледи за подручје рада личне услуге	Санитарни прегледи	Административни секретар
Септембар	Упознавање ученика са кућним редом у школи, кућним редом у радионицама, Тимом за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања, Програмом заштите ученика, Протоколом ЗУНЗЗ	Предавање	Тим за ЗУНЗЗ, педагог, ОС
Децембар	Организовање предавања за ученике на тему насиља	Договор, организација предавања	Тим за заштиту ученика од насиља
Март - јун	Спортски турнири посвећени сигурном и безбедном школском окружењу	Договор, сарадња, организовање турнира	Тим за заштиту ученика од насиља у сарадњи са Ученичким парламентом
Април	Анкетирање ученика о безбедности	Анкетирање	Тим за ЗУНЗЗ
Током школске године	Идентификација ученика којима је потребна додатна подршка	Индивидуални образовни планови	Педагог, Тим за инклузивно образовање
Током школске године	Предавање на тему злоупотребе алкохола и дувана	Предавање, дискусија	ОС
Током школске године	Одлазци на систематске прегледе	Систематски прегледи	Административни секретар
Током школске године	Организовање предавања за ученике на тему болести зависности у сарадњи са Домом здравља	Договор, сарадња, организација предавања	Педагог, одељењске старешине, у сарадњи са представницима Домом здравља
Током школске године	Организовање дежурства за време одмора и током часова, видео надзор	Дежурство	Дежурни наставници
Током школске године	Сарадња са Домом здравља по потреби	Размена искуства	Педагог
Током школске године	Сарадња са Центром за социјални рад по потреби	Размена искуства	Педагог

Програм увођења приправника у посао

Увођење у посао наставника и стручног сарадника – приправника има за циљ да га оспособи за самосталан образовно-васпитни и стручни рад и за полагање испита за лиценцу. Програмом увођења у посао приправник, наставници стручни сарадник стиче знања и развија вештине и способности потребне за остваривање образовно-васпитног рада који се односе на:

1. Планирање, програмирање, остваривање и вредновање образовно-васпитног рада
2. Праћење развоја и постигнућа ученика
3. Сарадња са колегама, породицом и локалном заједницом
4. Рад са ученицима са сметњама у развоју
5. Професионални развој
6. Документација

Наставник на крају приправничког стажа треба да поседује следећа знања, способности и вештине:

1. Планирање, програмирање, остваривање и вредновање образовно-васпитног рада:

- познаје структуру плана и програма образовно-васпитног рада;
- разуме улогу наставног предмета у остваривању циљева и задатака у образовању и васпитању;
- разуме повезаност између циљева, задатака, садржаја, метода и облика рада;
- разуме интердисциплинарни природу предметних садржаја;
- користи дидактичке и методичке принципе успешног планирања образовно-васпитног рада;
- познаје могућности и ограничења различитих врста наставе;
- планира различите типове и структуру наставних часова;
- зна да повезује различите методе и облике рада у процесу учења;
- зна да креира подстицајну средину за учење и развој;
- бира садржаје, методе облике и технике рада у складу са условима у којима ради;
- познаје основне принципа рада одељењског старешине;
- подстиче изградњу заједништва у одељењу;
- зна да прилагођава захтеве развојним нивоима деце и стилима учења деце;
- примењује индивидуални приступ деци у процесу образовно-васпитног рада;
- разуме улогу ученичких радова у образовно-васпитном процесу;

- познаје критеријуме добрих уџбеника, литературе и дидактичких средстава за остваривање-образовно-васпитног рада;
- помаже ученицима у налажењу и избору литературе за различите активности
- користи разноврсна дидактичка средства и различиту литературу
- познаје различите начине остваривања ваннаставних и слободних активности;
- користи истраживачки приступ у образовно-васпитном раду;
- анализира сопствени образовно-васпитни рад.

2. Праћење развоја и постигнућа ученика:

- разуме како се ученици развијају и како уче;
- познаје различите начине праћења, вредновања и оцењивања постигнућа ученика;
- зна да прати и вреднује постигнуће ученика у процесу учења;
- прати индивидуални развој и напредовање ученика и развој групе у целини;
- разуме вредновање постигнућа у функцији подршке напредовању ученика;
- подржава иницијативу ученика, мотивацију за рад и спонтано стваралачко изражавање;
- поштује принципе редовности у давању повратних информација о оствареним резултатима;
- уважава личност ученика у давању повратних информација о оствареним резултатима;
- помаже ученику да препозна своје потребе и емоције и изрази их на одговарајући начин;
- познаје начине и технике подстицања процеса самооцењивања ученика;
- зна да ствара атмосферу поштовања различитости;
- уважава иницијативу и слободу исказивања мисли, ставова и уверења код ученика;
- развија код ученика навику за пажљивим руковањем наставним материјалима;

3. Сарадња са колегама, породицом и локалном заједницом:

- гради атмосферу међусобног поверења са свим учесницима у образовно-васпитном раду;
- познаје и примењује принципе успешне комуникације са свим учесницима у образовно-васпитном раду;
- разуме важност неговања партнерског односа са породицом ученика;
- поштује принцип приватности у сарадњи са породицом и колегама;
- поштује личност родитеља приликом давања повратних информација;
- размењује информације о ученику са родитељима поштујући принцип редовности;
- познаје различите облике сарадње са породицом ради обезбеђивања подршке развоју ученика;

- одржава добре професионалне односе са колегама;
- разуме важност тимског рада у установи;
- размењује запажања и искуства са колегама;
- познаје различите облике сарадње са локалном заједницом у циљу остваривања образовно-васпитних циљева и задатака;
- сарађује у организовању представљања различитих облика ученичког стваралаштва;
- разуме важност сарадње са стручним институцијама.

4. Рад са ученицима са сметњама у развоју:

- разуме значај утицаја вршњака и средине на развој и образовање ученика са сметњама у развоју;
- разуме значај стварања атмосфере поштовања различитости;
- познаје начине укључивања ученика са сметњама у развоју у образовно-васпитном раду;
- зна да организује активности за укључивање ученика са сметњама у развоју у образовно-васпитни рад;
- разуме значај принципа индивидуализације процеса учења ученика са сметњама у развоју;
- познаје важност праћења, индивидуалног напредовања и постигнућа ученика са сметњама у развоју;
- разуме значај обезбеђивања одговарајуће физичке средине за адекватно укључивање ученика са сметњама у развоју у образовно-васпитни рад.

5. Професионални развој:

- познаје значај континуираног професионалног развоја;
- упознат је са различитим облицима и начинима стручног усавршавања;
- разуме начине и технике планирања стручног усавршавања;
- познаје структуру стручних тела на нивоу установе;
- познаје елементе за планирање сопственог стручног усавршавања;
- учествује у разним облицима стручног усавршавања;
- прати развој савремене литературе и образовне технологије.

6. Документација:

- зна прописе из области образовања и васпитања;
- познаје права и дужности на радном месту;
- упознат је са документацијом на нивоу установе;
- разуме сврху педагошке документације;

- зна да води прописану и потребну документацију;
- чува поверљиве податке о детету/ученику и његовој породици;
- води евиденцију о учешћу у разним облицима стручног усавршавања.

Приправника у посао уводи ментор:

1. Пружањем помоћи у припремању и извођењу образовно васпитног рада;
2. Присуствовањем образовно-васпитном раду најмање 12 часова у току приправничког стажа;
3. Анализирањем образовно васпитног рада у циљу праћења напредовања приправника;
4. Пружањем помоћи у припреми за проверу савладаности програма.

Након савладаног програма ментор подноси извештај директору о оспособљености приправника за самостално извођење образовно-васпитног рада. За оне елементе програма увођења наставника у посао које ће реализовати заједничким радом ментор израђује детаљан план активности

Евиденција о увођењу у посао приправника

Евиденција ментора и приправника има значајну функцију у процесу увођења у посао и стицању лиценце. На овај начин ментор и приправник документују процес учења и подучавања, како у раду приправника, тако и у раду ментора, што осигурава трајност података и олакшава начин приказивања постигнутих резултата. Све ове активности се остварују у установи што олакшава припрему приправника за полагање испита за лиценцу. Према Правилнику, евиденцију воде установа, ментор и приправник.

Установа води евиденцију о запосленим приправницима, ствара услове за успешно савладавање програма и оспособљавање за самосталан образовно-васпитни рад.

Ментор води евиденцију о раду приправника која садржи податке о:

1. временском периоду у коме је радио са приправником,
2. темама и времену посећених часова,
3. запажањима о раду приправника у савладавању програма,
4. препорукама за унапређивање образовно-васпитног рада
5. оцени поступања приправника по датим препорукама.

Приправник води евиденцију о свом раду:

1. сачињавањем месечног оперативног плана и програма рада;
2. израдом припреме за одржавање часа,
3. изношењем запажања о свом раду и раду са ученицима,
4. о посећеним часовима,

5. о својим запажањима и запажањима ментора.

Евиденција о раду и запажањима приправника доставља се ментору.

Провера савладаности програма увођења у посао приправника

Провера савладаности програма увођења у посао приправника остварује се најраније након годину дана рада у установи извођењем одговарајућег облика образовно-васпитног рада, и то: извођењем и одбраном часа наставника у школи, као и приказом и одбраном активности стручног сарадника у установи. Тему облика образовно-васпитног рада бира приправник у сарадњи са ментором. Комисију од најмање три члана образује директор решењем. Ментор не може да буде члан комисије, али има обавезу да присуствује провери савладаности програма. Када комисија оцени да је приправник делимично савладао програм, даје ментору и приправнику препоруку за даљи рад са роком за поновну проверу савладаности програма. Приправник који у потпуности савлада програм стиче право на полагање испита за лиценцу.

Програм рада школске библиотеке

Школска библиотека је место библиотечко – информационе, васпитно – образовне активности школе. Ту се прикупљају, обрађују и ученицима, професорима и стручним сарадницима даје, у складу да постојећим књижним фондом, на коришћење библиотечко-информациона грађа.

У савремено опремљеној библиотеци, те у библиотеци која се бави свим питањима, потреба је да у свом фонду прикупљамо и имамо уџбенике и друга наставна средства намењена ученицима са сметњама у развоју и инвалидитетом, као и стручну литературу за наставнике и стручне сараднике.

Задатак наше школске библиотеке и свих школских библиотека је да код ученика развија навике читања и коришћења библиотечких услуга, као и да ученике оспособљава да користе информације у свим облицима и на свим медијима и омогући им да овладају вештинама потребним за учење у току целог живота.

Школа је дужна да има школску библиотеку, у складу са законом.

Школска библиотека води се у складу са јасно устројеним програмом.

Програм библиотеке је осмишљен имајући у виду дугорочне програме и потребе школе, а он одражава дух наше школске библиотеке, дугорочне и краткорочне циљеве и стварност, односно могућност остварења назначених циљева.

Програм одређује одредити када, где, за кога, и ко ће остварити све расположиве могућности библиотеке. Програм библиотеке је остварљив ако га сви учесници у образовном процесу школе подрже и допринесу постизању дугорочних и краткорочних циљева који су у њему постављени. Због тога, у његовом писању учествује тим састављен од библиотекара, правника школе, корисника библиотечких услуга и одговорно лице школе – директор школе:

1. Весна Жигић библиотекар школе
2. Миљановић Трифко, правник
3. Пешут Дуња, професор српског језика и књижевности
4. Пљеваљчић Оршоља, професор енглеског језика
5. Ленђел Емеше, директор школе

Имајући у виду да су приоритетни корисници библиотечких услуга школске библиотеке ученици школе, сматрамо потребним да се у наредном периоду оформи

библиотечка секција која ће у свом тиму имати ученике који ће учествовати у изради програма, те годишњих и месечних планова рада школске библиотеке.

Функције школске библиотеке

Школска библиотека је саставни део образовног процеса

Функције школске библиотеке одређене су програмом, задацима и циљевима основног и средњег образовања, културним и јавним делатностима школа, положајем наставника, стручних сарадника, библиотекара и ученика у васпитно – образовном процесу.

Школска библиотека више не може бити само место за позајмљивање књига већ такав ресурсни комуникацијско – информациони и мултимедијски центар који ће бити прилагођен узрасту ученика, њиховим потребама, као и потребама наставника у целокупном процесу васпитања и образовања.

Библиотекар у школи је посредник између читалаца и књига, читалаца и електронске базе података, наставника и стручне и опште литературе.

Задаци библиотечког особља у школској библиотеци

Школски библиотекар је припадник стручног, квалификованог особља, одговоран за планирање рада и управљање школском библиотеком.

Основе:

1. Школска библиотека нуди помоћ при учењу, књиге и изворе који свим учесницима образовног процеса у школи омогућавају да развију критичко мишљење и да делотворно користе информације у свим облицима и на свим медијима.
2. Школске библиотеке се повезују у ширу библиотечко – информациону мрежу, а школски библиотекар поступа у складу са принципима Унесковог Манифеста за јавне библиотеке.
3. Библиотечко особље омогућава коришћење књига и других извора и информација, у распону од уметничких до документарних, од штампаних до електронских на лицу места и на даљину. Ти извори допуњују и обогаћују садржај уџбеника, наставних материјала и методике наставе.
4. Сам амбијент међу књигама и другим изворима информација подстиче на стваралаштво и задатак библиотечког особља је да код корисника библиотечких услуга развија културу рада, реда и понашања у модерном духу.
5. Школска библиотека пружа информације и сазнања која су неопходна за успешно учествовање у савременом друштву заснованом на информатици и знању, а задатак

библиотечког особља јесте да континуирано прате промене у друштву и да перманентним стручним усавршавањем буду у току информационих, комуникационих и техничких промена ради стицања нових знања и вештина.

6. Задатак библиотечког особља и реализатора наставног процеса је да међусобно сарађују и да се допуњују јер на овакав начин комуникације ученици достижу виши ниво писмености, боље овладавају у вештинама читања, учења, решавања проблема, као и информационим и комуникационим вештинама, чиме се подстиче маштовитост, креативност и разноликост деце и омладине.
7. Библиотечко особље у школској библиотеци треба да пружа своје услуге подједнако свим учесницима образовног процеса, без обзира на узраст, расу, пол, веру, националност, језик, професионални или друштвени статус, чиме се охрабрује интелектуални дијалог и потпомаже културна разноликост.
8. Задатак библиотечког особља је да онима који не могу да користе уобичајене библиотечке услуге и грађу треба обезбедити у сарадњи са психо – педагошком службом и управом школе посебне услуге и материјале који ће им обезбедити адекватан и квалитетан рад према својим могућностима. Могућност коришћења услуга и колекција треба да се заснива на општој декларацији UN о људским правима и слободама и не сме да подлеже било каквој идеолошкој, политичкој или верској цензури као ни комерцијалним притисцима.
9. Библиотечко особље у школској библиотеци омогућава ученицима да овладају вештинама за учење током читавог живота, развија њихову стваралачку машту и оспособљава их да буду одговорни грађани.
10. Задатак библиотечког особља је да редовно сарађује а другим школским и јавним библиотекама ради размене информација, књижног фонда и друге библиотечке грађе.
11. Задатак школског библиотекара је да као припадника стручног, квалификованог особља, буде одговоран за планирање рада и управљање књижним фондом и инвентаром школске библиотеке.
12. Школски библиотекар има задатак да поседује општа знања која прате реализацију наставног просеса ради квалитетног пружања услуга корисницима библиотечког књижног фонда али и употребе компјутера.
13. Задатак библиотекара је учествовање и у културним догађајима школе, али то се највише релизује кроз одабир песама за рецитаторску секцију, прикладни драмски текстови, организовање сусрета са познатим дечијим писцем или песником.

Циљеви библиотечког особља у школској библиотеци

Циљеви доброг библиотекара морају бити у уској вези са Етичким кодексом за библиотекарe и информационе стручњаке Међународне федерације библиотечких удружења и установа IFLA. Мимо основних циљева доброг библиотекара, постоје и циљеви које треба пратити у жељи за унапређивањем писмености, информатичке писмености, подучавања, учења и за подизање културног нивоа и они представљају основне услуге школске библиотеке.

1. Поддршка и побољшање образовних циљева наведених у наставном плану и програму школе.

2. Развијање и неговање навике и уживања у читању и учењу код деце, као и навике коришћења библиотеке током читавог живота.

3. Пружање прилике да се искуси стварање и коришћење информација у циљу стицања знања, познавања развијања маште и уживања.

4. Подстицање свих ученика да стичу и користе вештине вредновања и коришћења информација, без обзира на облик, формат или медиј, као и да овладају начинима друштвене комуникације.

5. Обезбеђивање приступа локалним, регионалним, националним и глобалним изворима и могућностима, што оне који уче доводи у додир са различитим идејама, искуствима и ставовима.

6. Организовање активности које јачају друштвену и културну свест.

7. Сарадња са ученицима, наставницима, управом и родитељима да би се остварили циљеви школске библиотеке, рада школског библиотекара али и школе у целини.

8. Заступање начела да су слобода мишљења и приступ информацијама неопходни предуслови за делотворно и одговорно учешће у грађанском демократском друштву.

У складу са свим наведеним, произлази и Програм рада библиотеке школе који се континуирано допуњава и разрађује плановима на годишњем и месечном нивоу у оквиру школске године.

	<i>Области рада</i>	<i>Послови</i>	<i>Време реализације и динамика рада</i>	<i>Предвиђени сарадници</i>
1.	Планирање и програмирање	► Израда годишњег плана рада	1.9.-5.9. септембар-јун	директор, педагог

	васпитно-образовног рада	► Израда месечних планова рада ► Планирање набавке литературе за ученике, професоре и све запослене у школи ► Планирање набавке библиотечке грађе за реализацију наставе ► Планирање и програмирање рада са ученицима у школској библиотеци	септембар-јун септембар-јун септембар-јун	директор, педагог директор, активни професора шеф рачуноводства директор, активни професора шеф рачуноводства директор, разредне старешине, ученици
2.	Праћење и вредновање образовно-васпитног рада	► Учесће у изради Годишњег плана рада: структура плана, план рада библиотекара, план рада библиотечке секције, планирање културних манифестација, план стручног усавршавања и план самовредновања рада библиотеке. ► Одабирање и припремање литературе и друге грађе за разне образовно-васпитне активности. ► Коришћење библиотечких информационих активности. ► Вођење библиотечног пословања ► Унапређивање и увођење новина у библиотечно пословање (побољшање	септембар, уз потребне допуне / корекције плана током школске године септембар-јун септембар-август септембар-август септемабр-јун	директор, педагог, библиотекари, градска библиотека, шеф рачуноводства директор, професори директор, професор информатике, директор, педагог, професори језика,

		информационе и медијске писмености корисника развијањем критичког односа према различитим информацијама и изворима сазнања и осећаја за естетске вредности)		професори уметности, професор информатике
3.	Рад са професорима	► Сарадња са професорима око утврђивања годишњег плана читања лектуре ► Организовање појединих наставних часова у библиотеци ► Систематско информисање корисника школске библиотеке о новонабављеним издањима, часописима, промоцијама књига, акцијама, јубилејима, месечна препорука читања књига. Уређење огласне табле и фб стране библиотеке школе. ► Пружање помоћи професорима са литературом за даровите ученике и ученике који су заинтересовани за такмичења. ► Сарадња са Тимом за културну и јавну делатност школе ► Пружање помоћи професорима у организацији посете Сајму књига	септембар-јун септембар-јун септембар-јун септембар-јун септембар-јун септембар-јун септембар-октобар септембар-јун	Професори српског језика Професори Професори Тим Професори Одељењске старешине

		► Сарадња са одељењским старешинама ► Сарадња са библиотекарима задуженима за библиотечки фонд на мађарском наставном језику	септембар-јун	Библиотекари
4.	Рад са ученицима	► Упознавање ученика првих разреда на српском наставном језику путем разредних старешина и професора српског језика и књижевности ► Вршење анализе (усмене, писмене) читалачких навика ученика првих разреда ► Пружање помоћи ученицима при избору литературе ► Пружање помоћи ученицима у припреми израде задатих тема ► Помоћ ученицима и усмеравање ученика ка самосталном коришћењу различитих извора информација у настави и ван ње. ► Развијање читалачких навика ученика и усмеравање ученика у складу са њиховим	септембар септембар септемабар-јун септембар-јун септембар-јун септембар-јун	Сви ученици оба образовна профила наше школе, првенствено на српском наставном језику, уз укључивање ученика на мађарском наставном језику. Сви библиотекари школе Градска библиотека, Директор

		интересовањима и потребама. ► Навикавање ученика на правилно руковање књижевном и некњижевном грађом. ► У сарадњи са ученицима осмишљавање унапређења рада библиотеке. ► Организовање школских библиотечких активности са ученицима на оба наставна језика. ► Развијање навика ученика у одлажењу и коришћењу фонда Градске библиотеке	септемабр-јун септембар-јун септемабр-јун септембар-јун	
5.	Рад са родитељима или старатељима	► Остваривање сарадње са родитељима ради давања информација о читалачким интересовањима ученика, а по позиву одељењских старешина.	септембар-јун	Одељењске старешине
6.	Рад са директором и педагогом школе	► Сарадња са директором школе ради набавке библиотечке грађе, стручне литературе и ради целокупног функционисања библиотеке школе ► Припрема заинтересованих за реализацију изложби и културних догађаја у школи ► Припремање културних активности у школи, акција и	септембар-јун	Директор, педагог

		обележавање значајних јубилеја.		
7.	Рад у стручним органима и тимовима у школи	► Рад у тимовима у складу са Решењем директора ► Сарадња са Тимом за културну и јавну делатност школе (став 3.)	септембар-јун септембар-јун	Директор, педагог, тимови
8.	Сарадња са релевантним установама локалне заједнице	► Сарадња са Библиотеком „Ержебет Јухас“ у Бачкој Тополи ► Сарадња са Библиотекарским друштвом Србије ► Сарадња са библиотекама других средњих школа Бачке Тополе ► Успостављање контакта са издавачким кућама	септембар-јун септембар-јун септембар-јун септембар-јун	
9.	Вођење документације, припрема за рад, стручно усавршавање, оквирни план културних дешавања у школи које организује библиотека	► Формирање књиге евиденције чланова библиотеке и издавање картона члановима ► Праћење и евиденција коришћења библиотечког фонда у школи (с.н.језик) ► Стручно усавршавање и учешће на семинарима, сајмовима, промоцијама ► Завођење, одлагање нових књига. репарација старих књига ОКВИРНИ ПЛАН КУЛТУРНИХ ДЕШАВАЊА БИБЛИОТЕКЕ Постављање огласне табле за ученике	септембар-јун септембар-јун септембар-јун септембар-јун септембар-јун септембар-јун септембар	Директор, стручни сарадници, сви библиотекари школе разредне старешине

		Вршење анализе (усмене, писмене - анкета) читалачих навика ученика првих разреда	октобар	Разредне старешине
		Помоћ у реализацији посете Сајму књига у Београду	октобар	Професори организатори посете
		Организовање мултимедијалног предавања за ученике	децембар	Професори српског, ликовног и музичког
		Учешће на Новогодишњем вашару књига	фебруар	Разредне старешине, директор, ученици, библиотекар
		«Књижевни сат са ...»	мај	директор
		Размена и продаја уџбеника	мај	Разредне старешине, директор, ученици
		Рад на осавремењавању опреме библиотеке и простора библиотеке	континуирано	Директор, конкурси

Праћење и евалуација школског програма

Праћење остваривања школског програма вршиће се плански, систематски и континуирано, а одвијаће се кроз:

1. састанке Стучног актива за развој школског програма
2. седнице Наставничког већа
3. праћење постигнућа ученика
4. размену са другим школама
5. примену тестова, упитника
6. праћење реализације планова и програма
7. сарадњу са родитељима; односно старатељима
8. сарадњу са локалном заједницом
9. сарадњу са стручним службама
10. самопроцену наставника
11. евалуацију реализације Акционог плана
12. евалуацију реализације Школског развојног плана

Председник Школског одбора